

ARGES

Editori:
Consiliul Local Pitești
Primăria Municipiului
Pitești
Centrul Cultural
Pitești

Revistă de cultură fondată în 1966 • Serie nouă
■ Anul XXV (LIX) ■ Nr. 4 (514) ■ Aprilie 2025 ■ 5 lei ■

*Apare sub egida
Uniunii Scriitorilor
din România*

CIPRIAN COSMA - Seve ancestrale

STELIAN TĂNASE - Mustățile feldmareșalului Mackensen p. 15-18

Ninel Ganea

Pentru omul modern, problema grădinăritului nu se pune cu seriozitate. Cât timp nu li se acordă locul cuvenit meselor luate împreună, cât timp femeile nu mai știu nici măcar abecedarul culinar al mamelor lor, cât timp familia e doar o poză de grup pe biroul din corporație, problema grădinii e lipsită de sens. Dar nu trebuie să ne transformăm peste noapte în grădinari desăvârșiți pentru a reintra în firesc.

litere

Grădinăritul ca soluție politică

În lumea duhovnicească se vorbește îndeobște de trei grădini: a mănăstirii, a sufletului și a raiului. Cele trei sunt legate între ele și, chiar potrivit unor autori păgâni (Aristotel), îți poți da seama de sufletul omului după felul în care îi este îngrijită grădina casei. Intuiția aceasta a făcut o carieră remarcabilă în romanele lui Jane Austen. Cel mai cunoscut episod, dar nici pe departe singurul, apare în „Mândrie și Prejudecată”, unde Elizabeth Bennet își schimbă părerea despre domnul Darcy în urma vizitei pe care o face la domeniul acestuia, Pemberley. Mai aproape de noi, în lumea aproximativ reală, un exemplu de grădinar care reflectă un suflet candid este George Orwell. Pasiunea sa pentru cultivarea legumelor și îngrijirea animalelor domestice (cu predilecție a caprelor) frizează monomania pentru cei cu reflexe ultraurbane. O însemnare cotidiană din jurnalul său arăta astfel: „Azi cred că am văzut primul lăstar de rochița-rândunicii. Am cosit o porțiune cu urzici ca să văd rezultatul. Se spune că le poți eradica dacă le cosești de 3 sau 4 ori pe an. Cele tratate cu clorat de sodiu mor. Am plantat broccoli, varză creată, praz, varză de Bruxelles, salată verde. Treisprezece ouă”. Indiferent că se găsește pe solul argilos al Marocului sau pe o stâncă bătută de vânturile Atlanticului de Nord, nimic nu-l poate opri pe Orwell să-și cultive grădina. Probabil că doar un alt grădinar îl înțelege cu adevărat...

Fiind un indicator destul de precis al sufletului uman și al efortului de dobândire a paradisiului, grădina suferă inevitabile interpretări politice. De la clasică opoziție între raționalismul geometric cartezian și romantismul, de multe ori pus în scenă, al englezilor putem ajunge rapid la problemele moderne pe care le generează „alimentația publică”. Cum grădina are o funcție nutritivă indispensabilă, deși nu se rezumă nicidecum doar la aceasta, ocultarea ei deschide o cale de înțelegere nu doar a modului în care ne hrănim, ci și a modului în care putem sabota mult globalizarea.

Să detaliem. În opinia lui Vigen Guroian, teolog, profesor universitar, dar, mai ales, grădinar, „grădinăritul e mai aproape de dumnezeire decât teologia (...) Cred că dacă toți am grădini mai mult, tuturor păsărilor ce zboară sus în văzduh și luminează grădina mea de jos le-ar merge mai bine”. Se subînțelege, bineînțeles, că și oamenilor preocupați de asta le-ar merge mai bine. Iar aici survine legătura cu politica.

Grădinăritul autentic presupune virtuți tari, dintr-acelea de care omul modern s-a debarasat fără prea mari sentimente de regret. În primul rând, este vorba de muncă manuală, de un efort serios și îndelungat, de sudoare și dureri musculare. „Rodul dulcii cuminecări vine abia după fiere și oțet. Desfătarea tainică nu vine fără lupta obositoare a greblatului și smulgerii buruienilor”, scrie Guroian. În al doilea rând este vorba de răbdare. Legumele și fructele nu apar peste noapte, nu se găsesc aranjate de-a gata într-o lădiță de plastic, nu răsar ca într-o poveste pentru copii. Trebuie să aștepti răbdător, să le îngrijești, să le

ocrotești și abia undeva, într-un viitor incert, te vei putea bucura de ele. Nu în ultimul rând, trebuie să ai credință în Dumnezeu. Pentru că oricâte precauții, asigurări și pricepere ai investit în bucata ta de pământ, doar Dumnezeu te poate ajuta să duci la bun sfârșit recolta. „Nici cel ce sădește nu e ceva, nici cel ce udă, cu numai Dumnezeu Cel ce face să crească”, spune Sfântul Apostol Pavel.

Aceste virtuți, și nu sunt singurele legate de grădinărit, presupun un om considerabil îndepărtat de exigențele moderne, mai ales cele consumeriste. De pildă, un lucru banal de observat la toți cei care se îndeletnicesc cu așa ceva este prețuirea din ce în ce mai mare a legumelor, fructelor și, în general, a meselor. Dacă cel care trăiește din supermarket aruncă fără prea mari probleme de conștiință mâncarea la coș, grădinarul va prețui fiecare prună căzută în iarbă și fiecare roșie mult prea coaptă. Cu alte cuvinte, grădinăritul nu doar presupune virtuți, ci și dezvoltă multe altele.

Pentru omul modern, problema grădinăritului nu se pune cu seriozitate. Cât timp nu li se acordă locul cuvenit meselor luate împreună, cât timp femeile nu mai știu nici măcar abecedarul culinar al mamelor lor, cât timp familia e doar o poză de grup pe biroul din corporație, problema grădinii e lipsită de sens. Dar nu trebuie să ne transformăm peste noapte în grădinari desăvârșiți pentru a reintra în firesc. A mânca împreună e un început deloc neglijabil, dar pentru a mânca bine este nevoie de produse pe măsură. Iar produsele bune nu se pot obține decât de la grădinar, după cum o știe orice bucătar aureolat. Așa că, orice am face, nu putem evita grădina, dacă vrem să ne redobândim naturalețea pierdută. Efortul minimal trebuie să înceapă de la găsirea unui grădinar priceput, a cuiu în care poți avea încredere, pe care îl poți vizita și de la care poți afla cum își crește grădina. Nu e doar o cunoaștere comercială, ci e vorba de o relație personală, care scoate omul complet în afara modelului instaurat de supermarketuri.

Veleitățile politice ale unei astfel de întreprinderi nu merită deloc neglijate, mai ales dacă adăugăm la salba de virtuți deja enumerate coeziunea grupurilor mici și sfidarea establishmentului agricol. Fără să mai amintim acum decât în treacăt de poezia pe care o dă vieții:

„Dragă e Doamne, o grădină!
Un strat de trandafiri,
un iaz tivit cu flori,
o groată cu ferigi - e a păcii cea mai bună școală.

Dar nebunul spune
că Domnul nu-i -
Nu-i Domnul în grădină! În răcoarea serii?

Nici vorbă! Am doar un semn, și unul sigur:

E domnul Care în mine umblă!”
(Thomas Edward Brown – „Grădina mea”)

Calinic Argeșeanul

Din frumusețea lumii văzute

Bucuria fără teamă

Este greu să fii frumos! Dar este bine să nu uităm că este frumos cu adevărat doar cel ce se comportă frumos! E greu să fii încântător! Dar să luăm bine aminte că omul încântător răspândește florile în afară și păstrează doar spinii pentru sine! Greu lucru; doar cei prea serioși au izbândă, ca și cununa de aur pe capul împăratului.

Forța de împlinire nu ne vine decât de Sus, de la Părintele Iubirii. Să-L rugăm să ne ajute, în cele mai mici și mari lucrări, deopotrivă!

Este suferința paradisiului pierdut, este nostalgia, este așezarea cea dintâi! Ce purtăm noi? Noi purtăm dorul de a ne întâlni cu Dumnezeu, de a merge înapoi, de a fi chipul și asemănarea lui Dumnezeu! Asta este jalea sufletului nostru. Și bieții oameni, pe cărări ocolite, strâmbe, cu mărăcini, cu greutate, cu suferințe, toți se agață de orice fir de speranță, de orice firicel de lumină, de orice nădejde.

Așadar, avortul nu poate fi justificat niciodată, moral și economic, și nici prin neînțelegerile din familie sau alte motive. Se admite doar atunci când medical s-a constatat că se pune în pericol viața mamei. Mama este dar dumnezeiesc, mai ales că ea este aceea care înmulțește, potrivit poruncii lui Dumnezeu, darul vieții pe pământ.

A te bucura fără teamă este bucuria deplină și Iisus nu putea aduce decât o bucurie sfântă și pentru totdeauna, pentru întreaga omenire de ieri, de azi și din toate timpurile. Iisus S-a bucurat întru Domnul Dumnezeu, în sfântă ascultare de Părintele Său. A săltat de veselie sufletul Său, pentru că a îmbrăcat cu haina mântuirii întreaga zidire care a suspinat dintru începuturi.

În lumina Învierii și a vieții veșnice, întunecoasele zări se înseninează, temerile se alungă, bucuriile se înfiripează. Aceia care urmează Adevărul și bunătatea, aceia care trăiesc în iubire și iertare pot birui orice furtună.

Învierea este biruința definitivă a lui Hristos pe pământ, împlinirea și încoronarea slujirii Sale de Domn și Mântuitor al lumii și pârgha învierii noastre! Hristos este Dumnezeul nostru, Dumnezeu făcut Om, Fiu întrupat, Care prin Înviere schimbă durerea în bucurie, iadul în rai și moartea în viață. De aceea, îngerii o laudă în ceruri și noi, pe pământ, cu inimă curată și cu față mai senină ca altădată, o cântăm și o preamărim.

Spune celor tineri, dar și celor care au trecut de mulțitor prin jugul acesta amarnic de turbulent, dar și înălțător, deopotrivă, că este posibil să luptăm cu imposibilul.

A fi, cel zis de Shakespeare, înseamnă a te naște. A nu fi înseamnă a fi hotărât ucigaș asupra vieții, peste care este stăpân doar Dumnezeu! Să nu îndrăznim asupra vieții nimănui!

Calinic Argeșeanul

„Ceață matinală”

■ În unele clipe încerci simțământul că ai trăit mult, în altele că ai trăit puțin. Care e adevărul? Poate că un adevăr disjunctiv nu există aici, ci o realitate existențială fluctuantă, echivalentă mereu cu ființa. o variație în posibila sa fibră intemporală.

■ A.E.: „Un om înfățișând ceea ce poți considera a fi o slăbiciune a ta te irită, un om înfățișând ceea ce crezi a fi o calitate a ta ți se pare neverosimil.”

■ Comicul poate fi o mască amuzantă, durerea poate fi o mască perfidă.

■ „Datorită luminozității sale, conștiința noastră ne apare ca și cum ar fi de o extremă permeabilitate și de o excesivă aviditate cât privește inducțiunile și impresiile ce ar putea să-i vină de dincolo de ea. De fapt situația e tocmai dimpotrivă. Sfera conștiinței este în întregime înconjurată de-o seamă de izolatoare care îi priesc. În imensa lor majoritate, inducțiunile de afară ricoșează, iar puținele raze care o răzbesc, nu ajung la conștiință decât polarizate în chip optim pentru funcția pe care conștiința o are de îndeplinit în cosmos. Poetic vorbind, grija Creatorului a fost așadar mai vârtos aceea de a apăra conștiința față de inducțiunile cosmice decât aceea de a o expune sau de a o face cât mai accesibilă acestor inducțiuni” (Blașa).

■ Senectute. Trăsături ale ființei apar acum vederii, aidoma unor vietăți înecate care ies la suprafața apei.

■ Amiază de iunie. Cer albicios, puhav. Nici o adiere. Văzduhul îți dă senzația unui gâtlej uscat.

■ Autorul X, tip de arivist. Conștiința pe care o posedă i-ar îngădui neîndoios a-și da seama de abaterile sale morale, dar nu le acordă o mai mare semnificație decât unor greșeli de tipar care pot fi corijate printr-o erată.

■ Narativul norilor topindu-se în apele gratuității celeste.

■ Senectute. Economisești timpul din teama că acesta te va economisi pe tine.

■ „Cei care nu cred în Dumnezeu dovedesc o credulitate cel puțin egală cu aceea pe care le-o reproșez credincioșilor. (...) Foarte mulți cred în om, această culme și glorie a creațiunii, capodoperă de orgoliu și infinită comoară. Ori cred în umanism. Regret s-o spun: eu nu cred în nimic de felul acesta. Dacă ar fi să cred în ceva, aș crede în Dumnezeu – dacă există. Și există oare? Habar nu am. Mi-ar plăcea să cred. Uneori, mă îndoiesc. Mă îndoiesc de Dumnezeu pentru că cred în el. Și cred pentru că mă îndoiesc. Mă îndoiesc întru Dumnezeu” (Jean d’Ormesson).

■ Oameni nefericiți, de două categorii. Unii întrucât mor tineri. Alții întrucât au parte de o viață foarte lungă, cu slăbiciunile grave aferente. Să fie inclusă astfel într-însa și o posibilă expiere?

■ Limita fiind un factor mobilizator al ființei, simțământul infinitului temporal ca și al celui spațial nu ne conduce spre o ataraxie budistă?

■ Solitudinea e un sacrificiu în sine. Celălalte posedă un aspect punctual în desfășurările vieții.

■ Carol al XIV-lea (născut Jean-Baptiste Bernadotte), rege al Suediei între 1818 și 1844 și fost soldat al lui Napoleon, și-a tatuat pe piept în timpul Revoluției Franceze îndemnul „Moarte regilor!”.

■ Nota de fatalitate a frumosului estetic, îngânând-o pe cea a formelor de existență.

■ „Într-un top al țărilor iubitoare de animale, în frunte se află Germania, unde astăzi există mai multe animale de companie decât oricând: în 2022, fiecare a doua gospodărie adăpostea cel puțin câte un animal. Printre cele mai populare sunt pisicile (27 de milioane), câinii (18,6 milioane), animalele mici (8,9 milioane) și păsările (6,7 milioane). În ce privește proporția deținătorilor de animale de companie, în frunte se află persoanele de peste 60 de ani. Probabil că ei văd lucrurile ca scriitorul american Mark Twain: «Animalele sunt cei mai buni prieteni. Ele nu pun întrebări și nu critică»” (Formula As, 2023).

■ A.E.: „Nu e recomandabil să reproșezi unui apropiat o greșală minoră. Îi poți strica ziua fără nici un profit nici pentru el, nici pentru tine. Există în lume și postura exigenței inutile”.

■ Pentru a înțelege mai bine unele lucruri din preajmă, să le măsoară cu o privire de copil. Să-ți reconstitui acea privire spre a surprinde natura lor emoțională. Un început repetitiv al ființei congruent cu un început al lumii.

■ Solastalgie: sentimentul provocat de dorința de a te întoarce acasă chiar când te afli acasă.

■ O multitudine de tensiuni mărunte, de căutări aproape fără obiect, de mișcări fără țel până dispar de la sine. Și a trecut cea mai mare parte din zi.

■ Credința instinctivă în lucrurile cele mai elementare nu reprezintă implicit o apropiere de credința în miracole? Complexitățile induc dubiul.

■ „Poezia face apel la afirmația biblică sau la imaginea, omniprezentă în mitologie, a meșterului olar care modelează lutul și însuflă viață formei rezultate. În crearea de către scriitori și artiști a unor ființe imaginare, a unor plăsmuiri impregnate cu atribute vitale, teoria și practica estetică a descoperit o asemănare foarte strânsă cu creația divină a formelor organice. Poetul, dramaturgul sau romancierul își numește personajele la fel cum Adam dă nume animalelor din jurul său; în fiecare caz, numirea atrage după sine adevărul și existența «reală». Dramaturgul, povestitorul sau pictorul de succes este un «Dumnezeu» în miniatură mare. (Matisse pretindea că el a pictat capela din Vence nu întru gloria lui Dumnezeu, ci a sa proprie)” (George Steiner).

■ Senectute și atât.

■ Scriptor. Scrii spre a-ți calma suferința. Scriind, suferi.

■ „Numai personalitățile banale sunt sincere cu mare ușurință, pentru că o personalitate nouă (singura interesantă) nu-și găsește expresia sinceră decât într-o formă nouă” (André Gide).

■ Amintirile: clipe care se desprind din fluxul timpului, rămânând imobile.

■ „Doi bărbați au jefuit o librărie din Caracal. Inițial, citind știrea, am crezut că e vorba de doi cititori pasionați care au dat iama printre cărți. Apoi, descoperind că, de fapt, hoții au furat banii din casa de marcat, adică 400 de lei, mi-am dat seama că era vorba despre doi optimiști incurabili, rupți total de realitatea vânzării de carte” (Dilema veche, 2023).

■ A.E.: „Câte un autor îți trimite o carte a sa fără nici un cuvânt de adresare pe pagina acesteia. Ești de «modă veche»? Nu e ca și cum cineva ți-ar fi intrat în casă fără a-ți da bună ziua? Dar spune-mi drept: nu tu ești cel care se simte jenat, ca și cum ai fi comis o gafă?”.

■ La fereastră, un copac sub intensa lumină solară, îmbrățișat de vântul lasciv de iunie. Cu frunzișul într-un exuberant elan, aidoma zbaterii fustelor unei dansatoare, pe fundalul unui orizont de un albastru imobil, într-un dureros contrast.

■ Scriptor la senectute. Nu atât teama de a-ți încheia viața, cât teama de-a pune punct scrisului, o viață a vieții acesta.

■ Toamna, un anotimp având energia trebuitoare pentru a desființa desființându-se.

■ „Perfecțiunea stă în detalii, dar perfecțiunea nu este un detaliu” (Leonardo da Vinci).

■ Primar al Târgului. Robustește de „om de la țară”, bonomie continuă ca și cum ar împărți celor din jur bucăți pe care le rupe dintr-o pâine caldă pe care a primit-o în dar.

■ „În Londra mai există exact cinci lampagii, în a căror sarcină cade aprinderea ultimelor felinare cu gaz, datând din epoca victoriană. Primele au apărut în 1812, iar la vremea respectivă existau nu mai puțin de 25.000 de lampagii care aveau în grijă felinare pe toate străzile. (...) Lampagii care încă se mai ocupă de cele rămase până azi, amplasate în zone istorice celebre din capitala engleză, sunt de părere că lumina lor caldă, portocalie, nu a mai putut fi reprodusă de nici o altă sursă de lumină” (Dilema veche, 2023).

■ Timpul intrând în procesele materiei asemenea drojdiei în aluat.

■ „Căinele, animal ale cărui sentimente alese, delicate, l-au făcut să devină demn de a intra în societate odată cu omul” (Buffon).

■ Am văzut zilele trecute, pe pereții unei miniclinici carbuneștene de dată recentă, o serie de fotografii cu obiect naturist, unele impresionante. N-am putut afla numele autorului. Pe alocuri subtilitatea picturală e atât de dexter simulată, încât în prima clipă ai impresia că imaginea nu e a naturii, ci a unei ficțiuni. Câteva fotografii înfățișând stânci sau secvențe ale unor căderi de apă constituie amabile invitații la suprarealism.

■ „Stele duplicitare” crede a vedea o poetă a noastră actuală.

■ „Manole despre trei fenomene ale timpului: invazia verticală a barbarilor (expresia e a lui Rathenau) domnia proștilor, trădarea oamenilor cumsecade. Primul: năvălesc nu barbarii din alte continente, ci, de jos în sus, derbedeii. Barbarii aceștia preiau locurile de conducere. Al doilea: au sosit – pur și simplu, în sensul cel mai categoric – proștii și inculții la putere și, în ciuda tuturor legilor economice și tuturor regulilor politice, fac prostii, ca niște ignoranți ce se află. Al treilea: în loc de a se împotrivi, oamenii cumsecade adoptă expectative binevoitoare, se fac că nu văd și nu aud, pe scurt trădează. Nu-și fac datoria. Imparțialii și încrezătorii înregistrează și tac. Sunt cei mai vinovați” (Nicolae Steinhardt). *Nota bene*: rânduri așternute în Parisul anului 1937...

■ Ceață matinală acoperind peisajul astfel cum cortina ascunde scena înaintea spectacolului.

■ Dis-de-diminează ai scris câteva pagini. După care o oboseală proaspătă cum roua care acoperă iarba.

■ Iunie 2022. O vioară Stradivarius din 1714 a fost vândută la o licitație cu suma de 15,34 milioane de euro. Mai există în prezent 600 de viori de același tip.

■ „Cicero apără o teză care din păcate nu mai este actuală în Occidentul nostru nihilist: cea a deferenței pe care tinerii o aveau față de bătrâni. În vremurile noastre de religie a progresului, viitorul incarnează parusia tehnologică, iar trecutul, obscurantismul în materie. Bătrânii sunt deci învechiți și jetabili, pe când tinerii sunt împodobiți cu toate penele păunului. Ignoranța și naivitatea, lipsa de experiență și incompetența, au devenit virtuțile unei epoci fără virtuți. În același timp, știința acumulată de bătrâni nu contează. Zicala africană după care «de câte ori moare un bătrân, e ca și cum ar arde o bibliotecă» a devenit un proverb reacționar” (Michel Onfray).

■ Dacă am avea certitudinea că nu există „viață de apoi”, cea de-acum n-ar fi decât o grandioasă tragedie, inclusiv în scenele sale comice. Altminteri e o dramă pe tema unei necurmte așteptări, fie și inconștiente.

■ Imagini izvorâte din alte imagini mai vechi, și ele la rândul lor din imagini și mai vechi, până când întreg trecutul condece a năpârli în inocența sa aidoma unei viețuitoare.

■ Senectute. Lucrurile simple tind a se simplifica și mai mult, lucrurile complexe tind a se complica și mai mult. Evoluție sau involuție?

■ „Pentru cine-l vede pe Dumnezeu departe de el, aproapele său nu va fi niciodată aproape; pentru cine nu-și vede aproapele aproape de el, Dumnezeu va rămâne întotdeauna departe” (Monseniorul Vladimir Ghika).

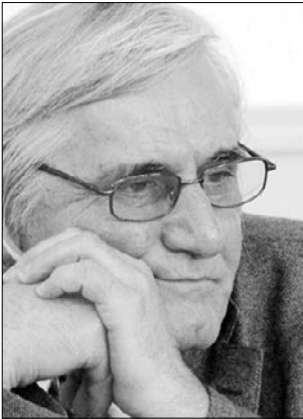
■ A te regăsi înseamnă a fi cu puțin deasupra ta însuși spre a realiza momentul propice.

■ „Iubirea supranaturală e cea liberă. A voi să o silești revine la înlocuirea ei cu iubirea naturală. Dar, invers, libertatea fără iubire supranaturală, cea de la 1789, e libertate vidă, simplă abstracțiune, fără nici o posibilitate de a fi vreodată libertate reală” (Simone Weil).

■ Paseismul incipient al momentelor unei călătorii care încă nu s-a terminat.

■ Textele literare îmbătrânesc la rândul lor aidoma ființelor. Criticii aplică unora dintre ele, precum fizionomiilor unor vedete, operații estetice cu mai mult ori mai puțin succes.

Autorul X, tip de arivist. Conștiința pe care o posedă i-ar îngădui neîndoios a-și da seama de abaterile sale morale, dar nu le acordă o mai mare semnificație decât unor greșeli de tipar care pot fi corijate printr-o erată.

Întâmplările relatate cu aplomb și acuratețe epică de talentatul autor, caracterizând lumea pitorească a pescarilor, se petrec într-un sat anonim din Delta Dunării înconjurat de ape, strămutat din cauza secetei, care ilustrează prin tipologii, moravuri și credințe metafizice, specificul universului ce va fi explorat în profunzime.

Cronica literară

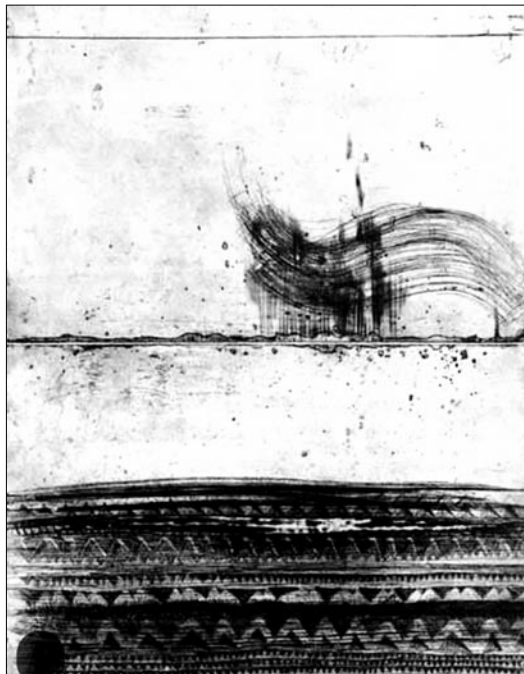
Pseudo-tratatul prozatorului „despre pești și pescari”

Născut cu aproape cinci decenii în urmă într-o familie de bibliotecari piteșteni (tatăl, Mircea Meleșteu, fiind și poet), Cristian Meleșteu a debutat editorial la începutul anilor 2000, încă nedecis, cu poezie și proză. Dar se remarcă inițial ca prozator cu volumul *Radiografia unei zile de mai*, premiat la Concursul de manuscrise organizat de Uniunea Scriitorilor din România în 2012. După o nedorită pauză de creație, determinată de sinuoase căi profesionale și social-politice pe care pășește, tânărul prozator, plasat de criticii literari în generația „douămiistă”, a revenit în actualitate cu romanul *Bisericile cireșelor amare* (2024), anunțat de *Sicriul de gheață* din 2014, ca manieră stilistică și tematică. Sunt narațiuni ample, în care se reflectă realitatea crudă prin cazuri-limită din societatea românească post-comunistă, ilustrată de personaje marginale, înzestrate prin impact fenomenal cu însușiri transcendente, din perspectivă parodică și, implicit, satirică.

Romanul recent *Luntrea cu fluturi*, completat printr-un subtitlu ludic-odobescian *fals tratat despre pești și pescari* (Cișmigiu Books, București, 2024), apare tot printr-un concurs de manuscrise, organizat de Editura Universitară bucureșteană. Întâmplările relatate cu aplomb și acuratețe epică de talentatul autor, caracterizând lumea pitorească a pescarilor, se petrec într-un sat anonim din Delta Dunării înconjurat de ape, strămutat din cauza secetei, care ilustrează prin tipologii, moravuri și credințe metafizice, specificul universului ce va fi explorat în profunzime. În conglomeratul uman al satului de pescari, amenințat de intruși, se întâlnesc și se confruntă, în mod bipolar, tipologii umane *adversative*. Într-o parte trăiesc strămtorați localnicii care cultivă pasiunea pescăritului și întrețin amintirea străbunilor. Ei sunt nevoiți să se transforme în ghizi pentru turiști, precum Alioșa care întreține amintirea străbunului său Metin Pescarul. Sau piratul închipuit Ignat Ampleev, care „își pierduse piciorul de mic. Crescuseră împreună, dar, de câte ori îl auziseră cum își vindea povestea turiștilor, nici un sătean nu-și mai aducea aminte adevărul.”. Partea contrastivă a lumii din acest loc insular al Deltei Dunării – nu departe de Tulcea ori Sulina (lui Jean Bart) este reprezentată de turiștii veniți în căutarea unor locuri prielnice pentru „vânătoarea acvatică”. Așa cum sunt întruchipați în „marele om de afaceri N.” care construiește case de vacanță pe pământul cumpărat ieftin de la pescari. Sau se reflectă în figura polițistului pensionar „Nea Marin”, care „pescuiește” din balconul blocului un borcan de murături de la vecinul de jos; evadând finalmente din oraș spre satul pescarilor. El face parte din familia celor care „uitaseră meseria de pescari”. Se demonstrează, astfel, înclinația prozatorului spre comicul de sorginte carnavalescă. Un episod inexpresiv,

care pare alipit artificial la axa tematică a romanului, prezintă escapada celor doi frați turiști din capitolul *Azi strada noastră e un munte*.

Personajul central al romanului, cu funcție imaginară de catalizator al acțiunii cu retorsiuni dramatice, este înțeleptul Sofronie Gabardin, care contemplă în spirit dirijoral universul pitoresc din jurul său, retras adesea într-un copac bătrân de sute de ani: „În

copacul său care se născuse odată cu pământul, să-i țină umbră lui Dumnezeu, Gabardin privea cum satul lui redevenea liber, așa cum îl cunoscuse el când ochii lui albaștri începuseră să înțeleagă lumea. Apa creștea, unindu-se timid cu Dunărea.” La polul opus se situează „poetul Deltei” (declarat pe Internet!) Calistrat Cuțov, ale cărui versuri scâlciate (ca o poezie mobilizatoare: „Se auzea sirena sunând/ Pe muncitori la luptă chemând/ Și apele primordiale/ Vor stinge focuri milenare.”) sunt adesea integrate în țesătura narativă spre a concretiza registrul parodic și ironia corosivă a romancierului. Auto-prezentarea pompoasă a poetului sugerează percepția caricaturală a eroului improvizat: „consilier pe probleme de comunicare culturală al primarului Toma. Etnolog și scriitor în timpul liber, cu specialitate vinul roșu și poezia.” Un veritabil experiment satiric este ilustrat în capitolul *Comandantul ceresc*, înfățișând istoria lipovenilor stabiliți în Delta Dunării, încheiată cu o scrisoare a șefului de pompieri concepută în formula unei petiții către divinitate, „Domnul Comandant Ceresc”.

În capitolul titular al romanului caleidoscopic, Cristian Meleșteu rescrie din perspectivă carnavalescă un moment istoric din anii '90 despre năvala minerilor din Valea Jiului care au devastat Bucureștiul. Beneficiind de fonduri europene în perioada

post-comunistă, minerii care „au făcut cursuri de reconversie profesională” vin în ajutorul pescarilor din satul urgisit: „muncitorii din fundul întunecos al pământului au adus și o rază simbolică de lumină, raza izvorâtă din sufletul lor plin de recunoștință și speranță, concretizată într-o lampă dăruită domnului Toma, șeful satului...” În viziunea „poetului Deltei”, mustind de umor involuntar și ironie, minerii adaptați la peisajul pescăresc „trăiseră o viață răsturnată față de a lor, prin peșteri, precum vechii oameni de la începutul Pământului, călăuziți de un opaiț precum cel dăruit primarului.” În finalul povestirii, prozatorul glisează ingenios planul realului înspre fantastic, cu ajutorul protagonistului românesc Gabardin din barca sa: „Camera se umplu de fluturi verzi. Fluturi verzi, cu aripi mari, pe care cineva desenase piramide la care să se închine și să le aibă model când se va apuca să construiască. Fluturi verzi, cărora cineva le lăsase pe aripi un ochi cu gene lungi și cochete, să-l privească mereu, ca niște martori ai vremurilor ce trebuia să vină. Fluturi verzi, așezați nerăbdători în luntrea lui, strigând ascuțit să vâslească.”

Romanul se încheie, în logica narațiunii, cu un episod dramatic, amintind de volumul de povestiri din 2014, *În căutarea monstrului*. Capitolele finale – cu titluri plastice, dar evazive: *Boabe de grâu în zahăr vanilat* și *Botezul. El începe acolo unde nu se sfârșește nimic* – prezintă, în registrul gradării tragice, confruntarea cu un pește uriaș, „monstrul înfometat din adâncuri”. Vânătoarea piscicolă este condusă de același Gabardin, înzestrat cu însușiri magice. Lupta inegală cu monstrul apare învăluită într-o atmosferă fantastică: „Noaptea e frate cu monstrul ce se zbate dedesubt, în ape, și vrea să-l scape. Dar pe ei nu-i sperie nici șarpele negru ce le-a sărit în barcă, încolăcindu-se amenințător și sâsâind blesteme într-o limbă străveche. Nici ploaia ce-i bate în ochi nu-i face să se întoarcă.” Aceași imagine personificată apare și în fața minerilor adaptați la mediu care participă la confruntarea supranaturală („Lampa a fugit din barcă și a urcat spre cer, visându-se lună. Cât e lumină, e Dumnezeu.”). Plecând de la ospățul organizat de oamenii Primăriei după sacrificarea peștelui monstruos, „vrăjitorul” Gabardin dispare plutind cu barca însângărată spre zarea infinită: „Azi va pluti, de este nevoie, până la capăt de lume, până acolo unde bătrânii povesteau că apele și pământul se sfârșesc și cazi într-un gol infinit. Aerul picura și în partea de jos a clepsidrei, un lac se năște. Verde-albăstrui. Singur, în ploaie, doar de el văzut. Se căuta printre picături.”

Deși romanul se întemeiază pe un colaj largit de întâmplări dramatice sau pur și simplu năstrușnice, impregnate de umor și ironie, prozatorul plurivalent Cristian Meleșteu a reușit să omogenizeze elementele disparate al compoziției narative din ineditul *tratată despre pești și pescari*.

Biblioraftul cronicarului

Dan Stanca, *Fericiți cei morți*, Ed. Cartea Românească, București, 2024, colecția Cartea Românească de proză;

Liviu Ioan Stoiciu, *Mersul lucrurilor*, poezii, Ed. Limes, Florești – Cluj, 2025;

Nicolae Prelipceanu, *Pe scara interioară (Oglinda spartă)*, aproape roman, Ed. Junimea, Iași, 2024;

Gabriela Gheorghisor, *Văduva plătește dublu*, Ed. Cartea Românească, București, 2024, colecția Cartea Românească de poezie;

Ecaterina Botoncea, *Povești pe o pânză de in. De vorbă cu Hipocrate*, proză scurtă, Ed. Bibliotheca, Târgoviște, 2024; *Le Chemi vers la lumier*, Traduit du roumain par Gabrielle Danoux et Camelia Păduraru, Nombre 7 editions, France-janvier 2025;

(Ecaterina Petrescu Botoncea), *Mon nom est Toi*, Traduit du roumain par Mihai Botez, Les edition Morgana, Canada-Quebec, 2024;

Magdalena Hărăbor, *Fata cu parfum de ploaie, poezie*, Ed. Neuma, Apahida, 2023;

Daniel Corbu, *Cartea nopților*, Ed. Academiei Române, București, 2024, Colecția O sută și una de poezii, prefată de Delia Muntean;

Jean Dumitrașcu, *Kant pe înțelesul tuturor*, Ed. Bibliotheca, Târgoviște, 2024;

Ioan Vintilă Fintiş, *Prăbușirea din abstract*, poezii, Ed. Limes, Florești – Cluj, 2025, prefată de Silviu Guga;

Iulian Moreanu, *Aproape duplex*, proză, Ed. Detectiv literar, București, 2024.

Proza lui Macedonski

Mare parte din prozele lui Macedonski au fost adunată în volumul *Cartea de aur*, ce aducea „un fior nou” în proza epocii, în care mai domnea încă - dacă facem abstracție de pașii făcuți în direcția naturalismului de Caragiale. Delavrancea sau Sofia Nădejde - realismul „cu tendință” (moralizatoare/ socială) care întrunea sufragiile lui Gherea, Iorga, Ibrăileanu, chiar și pe cele ale lui Titu Maiorescu.

Cele mai multe dintre textele incluse în *Cartea de aur* sunt de dimensiuni reduse, amintesc de *Micile poeme în proză* ale lui Baudelaire și se remarcă mai ales prin calitățile lor stilistice. Uneori ele sunt simple tablouri zugrăvite în culori vii, care evidențiază excepționalele calități de colorist ale lui Macedonski: „Pe mare, pe Dunăre și prin trestii, răsfărangerile soarelui ce-și lua ziua bună, păreau că zboară ca niște fluturi galbeni și roșiatici. Vapoare, cu mișcarea matrozilor pe punți, însufleteau portul. Dinspre valuri și dinspre partea Insulei Șerpilor, un vas-pilot, împurpurat de soarele ce se înecase pe trei sferturi în mare, se arăta coprins de flăcări. În dreapta portului, palatul Comisiunei europene, clădire tot atât de măreață ca și a Universității din București, în mijlocul orașelului de case ale impiegatilor săi, privea marea cu întreitul lui șir de ferestre suprapuse, ca și cum, înăuntrul odărilor, ar fi fost aprinse mii de lumânări în polecandre de argint și de cristal. Dar, cu încetul, valurile se catifelau cu întunecările liliachii ale unui indigo ce, neîncetat, se posomora. Trandafirii muriră în cer și pe apă. Crinii argintii își deteră sufletele în văzduhurile apusului.” (O noapte în Sulina).

Alteori decorurile reale sunt înlocuite de cele fantastice, care nu se supun altor legi decât cele ale unei fantezii „dictatoriale”: „Fațada clădirii ce dă asupra grădinii, pe care o prelungește nemăsuratul parc cu brăniștele lui de copaci, ale căror frunze sunt uneori de tot albe și altele de tot roșii și chiar albastre, este o altă minune. Se agată de ea o lume de plante urcătoare, iar trandafirii, după ce îi cuceresc împreună cu glicinele culmea, se prăvălesc de-a lungul zidurilor tot de marmoră și împrejurul ferestrelor și ușilor încadrate în chenare de lapis-lazuli, agată și jasp-sanguin, spre a se surpa în tumultoase cascade de argint, de aur, de purpură, pe când potirele mov ale florilor glicinei cântă cu o notă melancolică pământeașca zădărnice. Un mic tren subteran, ale cărui stațiuni se deschid în subsoluri, înlesnește serviciul, ce se face astfel cu repeziciune dintr-o parte a palatului în alta. E de prisos a se vorbi de luxul cam rece dinăuntrul lui, dar asupra unora din falsele ferestre ce se întîlnesc ici-colo în încăperi, se poate stărui cu oarecare luare-aminte. La drept, ele nici nu sunt ferestre, deși au toată înfățișarea lor, ci numai niște pânze cinematografice ce te trec mările și oceanurile spre a te purta cînd în o țară, cînd în alta și a-ți da puțină să le vezi pe rînd minunile. Remarcabil mai este în zisul palat că una din sălile lui este sferică și că cei mai meșteri turnători de sticlă au izbutit s-o facă pe loc din una și aceeași închegare de cristal, pe care au schimbat-o apoi în una și aceeași oglindă. Hăul pe care această sală îl înfățișază este spăimîntător, și se zice că cine s-ar pomeni fără veste în ea ar putea ușor să-și piardă mințile. (Palatul fermecat). Atunci când sunt organizate în jurul unui nucleu epic aceste texte devin scurte narațiuni care relatează, într-un stil elaborat și oarecum artificios, „fapte diverse” cum ar fi înecul unui morar (*Moară pe Dunăre*) sau o aventură erotică, desfășurată la limita violului, ca în *Pădurea de ulmi*, unde o fată e posedată în somn în timp ce are un vis erotic: „Fata, prinsă de friguri, ațipi pe niște velințe. Sănuirile ei petroase, mici ca două portocale, se mișcau sub cămașa din borangic. Aiura din somn. I se părea că de cu noaptea o spurcase pupăza și că un zmeu în chip de voinic o încheștase în brațe, o mînca cu buzele. Și în visul ei se lupta cu năluca, chinul aprig și dulce creștea, dar ea nu i se mai împotrivea, — chinul și-l strîngea acum la pept, se topea în el. Împrejurul ei ulmi cântau o doină duioasă, izma creață și leușteanul, de pe fintina lîngă care se afla cimbrul înflorit, o îmbătau de

miresme. Când călărașul ieși din bordei, soarele lumina de amiezi. Zâmbetul ce i se agăta de mustăți era parcă și mai trufaș, dar o dulceață nespusă îi îneca ochii, și încăleca și se duse.” În schimb, *Masca* este o parabolă, care își propune să illustreze ideea că „în lume totul nu atîrîna decât de mască”, *Cometa lui Ornescu* - o anecdotă care abordează tema raportului dintre iluzie și realitate. Pasionat de astronomie, cititor al lui Jules Verne și Flammarion, eroul ei își neglijează studiile liceale, dorința lui arzătoare este să descopere o cometă, crede la un moment dat că a văzut un astru cu coadă, pune în alertă întreaga lume astronomică, apar zvonurile alarmiste despre sfârșitul lumii, pentru ca Ornescu să descopere în final că pretinsa cometă era de fapt zmeul înălțat de un copil. De mai mare întindere, având dimensiunile unei nuvele, *Dramă banală* prezintă înmormântarea unui os boieresc, cu imagini somptuoase și psalmodieri pline de solemnitate care anticipează proza lui Mateiu Caragiale, *Pe drum de poștă* conține relatarea unei călătorii cu trăsură pe ruta Craiova-București percepută prin ochii unui copil. Porniți în mare grabă la drum pentru a-l mai prinde în viață pe tatăl care, doborât de o boală grea, intrase în agonie, băiatul și mama lui petrec o zi și o noapte pe drum. Pentru copilul din trăsură călătoria se prezintă ca o succesiune de senzații vizuale și acustice, lumea e percepută din goana cailor, iar obiectele îi apar „ca niște umbre ale unei lanterne magice”, aflate, precum cioburile de sticlă colorată din interiorul unui caleidoscop, într-o permanentă metamorfoză. Aflat la jumătatea drumului dintre veghe și vis, el vede cum „copacii de pe culmi se prefăceau, în visul lui, în năluci negre, - în haiduci cu căciulele înfundate pe ochi, care se țineau după trăsură, și care se apropiuau uneori de porțile ei pînă a le atinge geamurile. Alte dăți, aceiași copaci, coboriți și ei de pe culmi, dau goană caretei, o ajungeau, o întreceau, rămăneau în urmă și iar o ajungeau, însă în loc ca să mai fie tot haiduci, erau călugări cu glugi negre pe cap, care, pe deșelate, goneau sub ei cai, se lungeau, creșteau-creșteau sau se poceau cum le venea mai cumplit. Vântul le fâlșăia mantalele și glugile; se schimbau în demoni; se înmulțeau cît coprîndeau dealurile și văile; erau în față, în urmă, și împrejurul trăsuri.” Beția vitezei se asociază cu senzații erotice: „Se simțea cuprins de beția goanei pe care o dau caii cari intraseră în șosea, și o nemărginită dorință de neatîrnare și de libertate pătrundea în el. Fiorii prematuri ai plăcerilor sexuale îi destindeau mușchii cu lungirea brațelor și a picioarelor și-l cutremurau” În aceste momente autoritatea tatălui este resimțită cu ostilitate: „Tatăl său, care fusese pentru copiii săi o spăimăie, lui, mai cu seamă, nu-i vorbise decît cu răsteală. Pe el, și pe frații săi, îi silea să vie în toate zilele să-i zică, la ore hotărâte: «Bonjour pa-pa, bonsoir papa!» La masă, le porunceau să șadă pe scaune, drepti, să se uite în ochii lui, cînd le vorbea. Se speriau de cîte ori se supăra pe bucatar. I se părea că aude încă trîntirile scaunelor și țândările farfuriilor ce se spărgeau. (...) Pe tatăl său ar fi voit să-l plîngă cu hohot, pentru a-și dovedi lui că l-a iubit cu adevărat.” Avem de a face cu un portret diferit de imaginea de până atunci a copilului din literatura română; Macedonski are curajul să treacă peste niște tabuuri și să vorbească (probabil primul la noi) despre sexualitatea copiilor și să-i atribuie personajului său trăiri oedipiene.

Descrieri impresioniste, precum cea din *Pe drum de poștă* întîlnim peste tot în proza lui Macedonski. În nuvela *Între cotețe*, de exemplu, scriitorul este atent la efectele de lumină, pe care le redă aidoma unui pictor trecut prin școala impresionismului: „Sus, de partea răsăritului, cerul nu mai era decît o baltă de aur. Îngălbenite, coperișurile de tinichea ale caselor își trimiteau, unele altora, licăriri vesele. Pulberi diamantate se prăfuiuau peste verdeața Cîșmegiului și peste o parte a Bucureștilor. Crucile de pe biserici fulgerau. Geamurile de la sute de ferestre păreau plăci de topaz. Pe zidurile mai apropiate de curte și de casa lui Vergea, umbra tremurătoare a pomilor îndulcea albeața proaspătă a varului sau jigăreala zidurilor gălbuie. (...) Dar un trăsnet de lumină izbi coperișul unei clopotnițe vecine.

El o înfășură cu o încolăcire veselă și, alunecînd spre vale, aprinse geamurile ferestrelor și felinarelor mai depărtate cu o spuză de schinteieri.” Protagonistul acestei excelente nuvele, Pandeles Vergea, își duce viața între cotețe: creșterea păsărilor reprezintă pentru el o fixație maniacală; își vinde ultimul petic de moșie pentru că vrea să-și lărgească curtea unde își adăpostea orătăniile și simte pentru păsările lui o atracție sexuală morbidă: „Un singur lucru îl mîhnea... Cocos, de ce nu-l făcuse natura cocos? Că n-ar fi rămas puică sau găină necălcată. Ba chiar, lărgindu-și cadrul teoriei, nu s-ar fi sfiit să meargă cît de departe... Găinele și puicele, în orice număr, nu l-ar fi îndestulat; găștele, curcile, rațele, cățele, l-ar fi ispitit deopotrivă. Ar fi dat naștere la încrucișări de neamuri, la noi feluri de viețuitoare. Catării — sînt ei altceva decît roadele împerecherilor nefirești dintre armăsari și măgărițe? Ho! Ho! — Și Vergea își alezea, din gînd, ochi rotunji, rubine în cercuri de chihlibar galben, creastă sîngerie, coadă cu pene albe și roșii, se încălța cu fulgi cenușii, se pregătea să facă experiențe. S-ar fi dat, mai cu seamă, pe lîngă curca moțată sau pe lîngă gîsca lătoasă, albă peste tot și cârlionțată de ți-era dragă lumea...” Personajul se visează cocos, posedându-și găinile cu violența pe care o întîlneam și în *Idilele brutale* ale scriitorului: „Suferința trupească pe care le-o pricinuia cu năprăsnicia lui, i-o răbdau. De la dînsul ar fi vrut să îndure de zece ori mai mult, s-ar fi supus să le sfășie, să le rupă, să le facă să-și dea suflarea sub dragostea lui. Ho! Ho! — și el, luându-le la muștruluală, pe câte una, una, le coperea pe toate cu aripile și, de dragoste prea multă, le ciocănea în capete până le sîngeră, le făcea să-și piardă moțurile, se repezea apoi printre curci și găște, siluia pe unele, ademenea pe altele cu șoșele cu momenele, și, cînd le încolțea, vedeau pe dracul, nu scăpau cu una cu două.” În cele din urmă Vergea sărăcește de tot, își ipotechează casa părintească, rămâne fără slujnică și nu-și mai poate hrăni păsările care devin agresive și îl alungă din casă, după o încheiere sângeroasă, în care protagonistul își pierde un ochi: „...în odaia umplută de bestii se petrecu, treptat, un lucru nepomenit. În mijlocul bibilicelor, al curcilor și al cocoșilor ce i se aruncau în cap, cu găște ce-l trăgeau de pantaloni, și cu altele ce i se urcaseră pe umeri, izbit din față și din spate de năprasnica năvală a pasărilor turbate de nemîncare, Pandeles, ce băjbăia prin întunec, încerca zadarnic să iasă din odaie. Cu obrații șiruitori de sânge, mânia și instinctul vieții îi deteră putere. Vede roșu și era cutremurat de răs. Împrejurul său puici troncăneau repezite de scînduri. El se apăra, și găște și curci erau date cu capul de pereți pînă ce li se sleiau creierii. Striviți de cizme, rățotii și bibilicele, care morți, care cu cotoaiele rupte, se înșirau de la pat la ușă. Bătălia părea pierdută pentru păsărima. De Pandeles nu se mai înleșta decît un mic număr de curci. Un cocos turcesc și neobicinuit de mare, proclat ce nu luase încă parte la luptă, i se năpusti însă în obraz, și un urlet de durere sfășie noaptea. Coperindu-și cu o mână ochiul, pe care cocosul i-l crăpase dintr-o lovitură de cioc, apărându-se cu cealaltă cum putea, Vergea ieși în pridvor, iar, de acolo, izbit de mulțimea ce se dezmeticise, coborî spre poartă și o tuli afară, petrecut în uliță de alaiul curcilor, de săsăitul găștelor, și de năprasnicile cutcurezări ale cocoșilor.” În final, în nuvela lui Macedonski își face așadar apariția fantasticul, un fantastic grotesc și absurd, neexperimentat până atunci în literatura română. Această creație de excepție anticipează celebra nuvelă a lui Daphné du Maurier *Păsările* și încă și mai celebrul film omonim al lui Alfred Hitchcock.

Nuvela Nicu Dorescu este istoria tragicomică a unui slujbaş visător. El se visează inventator celebru, e bântuit de reverii megalomane și „de cîte ori se așeza pe banca din fața Universității, închipuirea și mintea lui, ce alunecau încoa și încolo, se întorceau mai des spre mașina pe care, din gînd, o întocmise cu o nespuză desăvîrșire. Iar că această locomotivă nouă se va mișca și că iuteala ce va cîștiga va fi mai mare chiar de cum e cea pe care o dă aburul, nu mai era îndoială. Așa că Nicu o și

(continuare în p. 22)

Pasionat de astronomie, cititor al lui Jules Verne și Flammarion, eroul ei își neglijează studiile liceale, dorința lui arzătoare este să descopere o cometă, crede la un moment dat că a văzut un astru cu coadă, pune în alertă întreaga lume astronomică, apar zvonurile alarmiste despre sfârșitul lumii, pentru ca Ornescu să descopere în final că pretinsa cometă era de fapt zmeul înălțat de un copil.

eseu

Sorin Lavric

Cronica ideilor

Ochiul dracului

ANDREI ZANCA, *Ada Kaleh. Spiritualitate și beznă*,
Florești-Cluj, Editura Limes, 2020, 186 pag.

Născut în Sighișoara, unde a fost profesor de română și limbi străine pînă în 1992, cînd a emigrat în Germania, Andrei Zanca este un liric cu imbold creștin, adică un inadaptat al cărui marasm nu-și găsește leacul decît în credință. Dar inadaptarea nu-i vine dintr-o neputință de a fi pe picior de adecvare cu epoca, dimpotrivă, poetul e în acord deplin cu cerințele de disciplină, ordine și curățenie pe care le impune traiul în țara nemților, ci dintr-o acută trăire în plan mistic. E ceea ce s-ar putea numi un „trezit la exigența duhului”, un încordat înotînd în ape lăuntrice, căruia spiritul vremii nu-i spune aproape nimic, sau mai bine zis îi spune atît cît să-i insuflă o puternică scîrbă, ale cărei cauze sînt în număr

pentru a intra în pielea unui bard scriind poeme în proză. Alteori dă curs amintirilor, coborînd în matca anilor petrecuți la Sighișoara, alături de prieteni. Dar secvențele de reverie contemplativă sau de melancolie retrospectivă sînt atît de rare încît volumul poate fi socotit un catastif de secreții aspre, un catalog de diatribe îndreptate împotriva relexelor ce bîntuie prezentul.

La Zanca supărarea are mereu o tentă protocolară, ceea ce înseamnă că autorul nu e un polemist violent, cu atît mai puțin un scrib înăcrit, sufocat de repulsii incurabile. E mai degrabă un martor deconcertat, privind cînd cu rușine, cînd cu indignare, declinul culturii occidentale, dar tonul nu-i sare nicicînd peste pragul bunei-cuviințe. Chiar și atunci cînd e tranșant, o face cu morgă curtenitoare, fiind incapabil să fie vulgar. Din acest motiv, diatriba lui are un iz de admonestare cuminte, iar atunci cînd vrea să țipe, strigătul lui e un politicos semnal de alarmă. Celor pe care îi detestă nu le pomeneste numele, și cu excepția a patru-cinci prieteni, cartea e golită de referințe nominative. Persoanele sînt indicate prin gesturi, nu prin onomastică. O ciudățenie în scrisul lui Andrei Zanca este că scrise constant Dumnezeu cu literă mică, sub motiv că misterul divin nu sporește cu nimic dacă îl scriem cu majusculă.

Să-l urmărim pe autor în digerarea silnică a amărăciunilor pe care i le provoacă spectacolul lumii dezlănțuite. Prima amărăciune îi vine din asuprirea ideologică pe care neomarxismul corect politic o exercită asupra contemporanilor. „Răul s-a impus în ultimul timp atît de tare, atît de evident, încît beznă se poate odihni, frecîndu-și mîinile, legănat de tot soiul de ideologii, mai ales de neomarxismul tot mai agresiv. Are acoliți din plin. Să inaugurezi din nou statuia unui monstru ideologic ca Marx, și asta de către indivizi de cel mai înalt rang european (și nu-i mai pomenesc fiindcă îi consider interșanjabili), să solemnizezi un scleratul care e cauzatorul moral al atîtor crime și morți, și am ales să justific tot circula această monstruos cu fel de fel de ineptii, în vreme ce statuile și figurile luminoase ale martirilor se zdobesc și se denigrează, nu e o dovadă clară a demonizării pe furiș, însă și cu o anume disperare, a lumii?” (p.12)

Cine se opune flagelului marxist își încasează repede porția de caterisire publică: eliminarea socială, pierderea serviciului, izolarea culturală, într-un cuvînt *damnatio memoriae*. Tactica flagelului neomarxist e descrisă de Zanca astfel: „Acum interdicțiile sporesc pe măsură ce se impun tot mai agresiv *drepturile*. Se începe în mod insidios cu o propunere benevolentă, care treptat va deveni o obligație: mulțimea, gloata e mai ușor de demonizat decît persoana conștientă. Tartori galopînd pe o nouă ideologie. Maleficul începe mai întotdeauna cu clamarea de *drepturi* și pe atașarea adjectivului *nou*: omul nou, o lume nouă. Noul constituie eticheta seducției, a manipulării.” (p. 10)

A doua amărăciune îi este insuflată de generația tînără, subjugată de idolul din ecranele celularelor. Sub fascinația *smartphone*-ului, educația livrescă a tinerilor s-a prăbușit, în vreme ce pofta hedonistă de senzații tari le-a acaparat mințile. Ecranul telefonului este ochiul dracului. „Într-un spot publicitar, o fată exclama cu o siguranță grotescă, de un triumfalism ridicol,

referindu-se la celularul pe care îl ținea în mînă crispată ca nu cumva *el* să pătească ceva: *sînt liberă!* Vorbă inconștientă de rob. (...) Dacă în trecut se zeificau calități umane ridicate la perfecțiune, azi se zeifică internetul și celularul, un *res*, un lucru fără de care nu mai pot trăi. Ele nu mai sînt, ca pe vremuri, unelte, ci ne stăpînesc și ne elimină calitățile, ba chiar organele, care se atrofiază, laolaltă cu zone întregi ale materiei cenușii. Rafale de informații ne termină și ne dau gata sub toate aspectele”. (p. 86) Despre maladia al cărei vector e internetul s-a scris deja prea mult pentru a-i mai nuanța aici trăsăturile malefice. Cel mult se poate spune că fenomenul e cu neputință de oprit: se va întinde pînă se va lovi de propriile limite, și atunci va apărea un alt fenomen a cărui tărie va eclipsa contaminarea ce se află în curs în rețelele de socializare.

A treia amărăciune provine din împrejurarea că artele sînt tot mai golite de orizont spiritual, de unde și terfelirea la care sînt supuse pînă la risipirea în distracții ca scop în sine, caz în care asumarea sacrului e înlocuită cu superficialul divertismentului: „Arta genuină deține mereu un fior sacru. Pe șleau spus, nu există o artă, ce-și merită numele, *fără Dumnezeu*. Restul, oricît de rafinat ar fi, e doar subcultură, o artă de divertisment, care *nu trezește, ci cantonează*. Mozart te farmecă, te încîntă, uneori chiar și prin frivolitatea lui, însă Bach te înfioară, te cutremură, la fel ca interpretul lui congenial, Glenn Gould. Arta înfiorată de sacralitate te lasă încremenit. *Fascinatum et tremendum*” (p. 15)

A patra amărăciune provine din secularizarea privită ca un semn de progres: „Tot mai mare îndepărtarea multora de cer, de Dumnezeu, de sine. Tocmai cei, care la angajări în universități, în unele instituții, întreprinderi, te întreabă dacă crezi, dacă aparții unei religii, și apoi, chiar dacă nu te vor angaja, îți țin lecții, înainte să te invite la plecare, despre faptul că nu e nevoie de Dumnezeu, n-au nevoie de Dumnezeu în compartimentele lor de parcă se simt obligați la asta, îi obligă cineva. Tocmai aceștia, laolaltă cu marionetele și cu șefii lor din umbră, cei fără chip, se comportă ca niște *fanatici religioși*.” (p. 147)

Tăvălugul agresiunii ateiste pare a fi atît copleșitor, încît Zanca vede în epoca actuală o reluare a episodului Ada Kaleh: așa cum insula din mijlocul Dunării a fost înghițită de ape odată cu ridicarea barajului de la Porțile de Fier, tot astfel omenirea e pe cale să se înece sub apa plăgilor pe care le-am descris.

În fața acestor primejdii, salvarea nu poate fi decît de la niște „trezitori”, inși a căror putere spirituală să-i smucească pe semeni din letargia în care se complac. Dar cum smucirea întîrzie să apară din lipsa trezitorilor, Zanca își linge rănile prin refugiu în indeletniciri contemplative: plimbarea cu cîinele în pădure, ascultarea concertului pe care păsările îl iscă în fiecare dimineață, audierea unei fugi de Bach sau rememorarea unor amintiri dragi de pe meleagurile Sighișoarei.

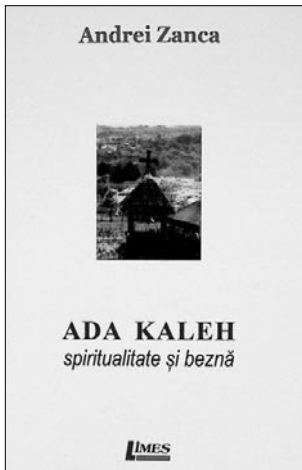
Autorul e un apocaliptic blînd. Nu-și smulge părul din cap, nu urlă din gaură de șarpe. Doar cîrtește cu vervă într-un lexic cult, scriind un volum profund, pe care nu-l vor gusta decît cei care îi împărtășesc premisele de credință.

de patru: agresiunea ideologică, hedonismul tinerilor, arta fără licăr divin și secularizarea cu iz apocaliptic.

În ochii lui Andrei Zanca, cele patru plăgi sînt tot atîtea chipuri ale aceleiași maladii, și anume lepădarea de Hristos, pe care o deplînge în aceeași măsură în care speră la o revigorare a religiei crucii. Dar cum „totul se află în mîna lui Dumnezeu” (p. 12), lui Andrei Zanca nu-i rămîne decît să aștepte la o îmbunare a voinței divine, căci fără încuviințarea ei cele patru plăgi nu ar fi apărut, ceea ce înseamnă că dacă lumea se află în pragul prăpastiei, de vină nu e doar bicsnica ființă bipedă, ci deopotrivă nemiloasa sthie dumnezeiască, a cărei îngăduință față de viitorul omenirii pare să se fi secăt. Providența nu ne mai zîmbește protector, ci ne trîntește în cap nenorocire după nenorocire, spre a confirma adevărul supărător că sîntem sub puterea Dracului, ai cărui reprezentanți pe Pămînt își fac mendrele potrivit unei agende minuțios ticluite, pe care numai naivii se încăpățînează să nu o vadă.

Numai că Andrei Zanca o vede și o denunță de-a lungul unei cărți care aduce cu un jurnal de meditații amare în marginea unor semeni debusolați. Rareori tristețea gîndurilor lasă locul unor scurte tresăriri lirice, și atunci Zanca renunță la tribulațiile creștinului

Cronica literară

Lume de poet

ION COCORA, *Aleea paradoxurilor*,
Editura Palimpsest, București, 2025, 112 p.

Ion Cocora a debutat editorial în 1969, cu un volum de versuri purtând titlul *Palimpsest* (așa se numește și editura la care a apărut noua lui carte, *Aleea paradoxurilor*), spre finalul unui deceniu de maximă liberalizare ideologică și socio-culturală, de care componenții Generației 60 au profitat — artistic — din plin. Chiar acest titlu totalmente neutru politic, *Palimpsest*, ar fi fost de neînchipuit în contextul realismului socialist ce strangulase, până la sufocare, literatura română originală. Cocora face parte din al doilea „val” al generației, diferit de primul nu numai prin anii „botezului” editorial, ci și prin absența compromisurilor individuale, care fuseseră obligatorii pentru cei dintâi „șazeciști”. În creația lirică de început a „șazeciștilor” noștri din „valul” al doilea, de după 1965, neomodernismul postbelic se înfățișează în coordonatele lui esențiale, ca și în detalii de compoziție, eliberat fiind de inflexiunile totalitare, de scrisul cu gândul la foarfecele Cenzurii, de obligativitatea unor teme (colectivizarea, edificarea omului nou, osândirea burgheziei și a moșierimii) și de prezența ritualică a unor personaje istorice transformate în statui (Lenin, Stalin, Dej).

În mod vădit, lui Cocora i-a priit mult această eliberare de balastul și zgura ideologiei oficiale, lirica lui nefiind nici una cu accente sociale (ca a lui Adrian Păunescu), nici una cu marcaje politice propriu-zise, încrustate în viziunea poetică (precum la Ion Gheorghe). Mai mult, debutând spre finalul acestui deceniu de afirmare puternică, de grup, a „șazeciștilor”, el se apropie nu numai cronologic, dar și prin modul artistic predilect, de poetica ulterioară a autorilor din Generația 70. Fără apetență pentru vizionarismul metafizic dezlănțuit imagistic, brevetat de Nichita Stănescu, ori pentru abstractizarea versului până la limita rupturii dintre semnificat și semnificant, pe care poetul „necuvintelor” o împărțase cu colegul său mai livresc Cezar Baltag, Cocora era în fond un „șaptezecist” fără s-o știe, un precursor apropiat al unor poeți un pic mai tineri, unii afirmați chiar în Clujul studiilor sale universitare.

De altfel, un poem cu *background* biografic din *Aleea paradoxurilor* se intitulează *Pe corso în cluj*, iar în el autorul se revede ca personaj al propriei biografii, aflat la vârsta tinereții, alături de un prieten, în episoade existențiale caracteristice pentru niște scriitori aspiranți. Despre ce puteau vorbi, cu febrilitate, tinerii de la Cluj dacă nu despre scris, despre literatură, poezie, alți poeți, alte stiluri?... Finalul poemului este unul trist, legat fiind de vârsta amară a bătrâneții, însă primele două strofe (puse în contrast cu cele ce le urmează) refac acel aer al tinereții *sans rivages*, recuperat, pentru a fi încă o dată respirat, din memoria afectivă: „Îmi amintesc de prietenul meu ion antoniou/ care în studenție mi-a împrumutat mașina de scris/ gândindu-se că poate așa îmi voi băga mințile în cap/ și voi scrie poeme dada// tot el în serile când ne plimbam pe corso în cluj/ îmi povestea cum prietenul lui gheorghe grigurcu/ călătorește noapte de noapte/ și își lasă umbra uriașă pe stele// astăzi cu prietenul meu ion antoniou/ e imposibil să mai poți schimba o vorbă/ dumnezeul nostru cel bun cunoscându-l atât de bine/ i-a îndesat ghemotoace de ceață în urechi// în etcetera nu se mai aude decât pe sine/ singurul de la care mai are de învățat ceva”. Transformat și el în personaj liric, „gheorghe grigurcu” (precum „a e baconsky” evocat într-un alt poem ce-i parafrazează titlul

unei cărți, *Cadavrele în vid*) rămâne indisolubil legat, ca și Ion Cocora, de această tinerețe clujeană apropiată de „Steaua”, de „Echinox” și de rafinamentul poetic, cu nervuri culturale, al „șaptezeciștilor” cosmopoliți ce băteau și ei la porțile afirmării.

În fine, după ce Tezele din Iulie 1971 încheie liberalizarea promisă de Nicolae Ceaușescu și o substituie printr-un național-comunism ce va purta, până la obsesie, chipul lui Ceaușescu însuși, lirica aceasta neo-modernistă va utiliza opacitatea simbolică, expresia criptică, ermetismul ca pe niște strategii textuale de rezistență. Realul este „distilat” de poezii „șaptezeciști” până când din contextul social nu mai rămân decât niște umbre vagi și aluzii încifrate. Modernismul devine o formă de apărare și de protecție a sensibilității lirice, confruntată cu aberațiile cotidianului ceaușist, și cu viața propriu-zisă a artistului, care și-o duce parcă în paralel cu poezia pe care o scrie.

Textualismul generației următoare, a „optzeciștilor”, insistența asupra Textului care e scris, asupra Poemului care se face acum și aici, e și o formă de evaziune din această realitate mizerabilă a „Epocii de Aur”. Poemul capătă o existență a lui, autonomă, coerentă simbolic și stilistic, conjugând viziunea și expresia lirică, într-o congruență distonând puternic cu absurdul cotidian al epocii. Atât de rezistentă este o asemenea „armură” textuală, echivalând cu însăși literaritatea poeziei, încât Cocora nu o va mai abandona niciodată, nici măcar în condițiile de libertate de după Decembrie 1989.

După acest mic excurs în istoria unor generații literare de care poetul nostru a fost apropiat, într-un fel sau altul, înțelegem mai bine recurențele din *Aleea paradoxurilor*, numitorul comun al unor versuri și al unor texte întregi. Poetul se lasă „vorbit” aici nu numai prin rememorarea a ceea ce a trăit, ci și prin reflexe culturale intrate în metabolismul personal, prin referințe și aluzii livrești la fel de importante precum secvențele pur biografice. Aproape că biografia nici nu mai poate fi desprinsă, *a posteriori*, de experiențele culturale impregnate în ea. Poetul nu poate trasa linii despărțitoare și granițe, până aici e cultură înaltă, poezie, pictură, mitologie, de aici încolo e viață propriu-zisă, cu eul biografic aparte de eul creator. Realitatea existențială este văzută și trăită printr-un filtru de asocieri și chiar de percepții rafinate. Între un episod trăit mai demult sau mai de curând de autor și parcurgerea lui de către cititor stă un întreg complex de reprezentări culturale, intrate, de mult, în chiar felul de a privi al poetului.

Dacă la alți autori ai noștri referința înaltă e un „tic” obositor, de scriitor care vrea să ne convingă că a citit mult, la Cocora această privire de *connaissance* este intim legată de universul poetic. Lirica lui va fi, în *Aleea paradoxurilor*, una estetizantă, pe alocuri manieristă, gratuită în sensul nobil al artei suficiente sieși, fără agendă și mesaj, refugiată în Text și în scriitură chiar și în absența fostului dușman ideologic, introspectivă și reflexivă, analitică și auto-analitică, senzorială prin percepția directă, dar mai ales prin complicarea sofisticat-perversă a regimului perceptiv. Observăm un *connaissance* devenit *voyeur*, contemplându-și existența pe o notă de firească melancolie nostalgică, dar totodată cu un sentiment de plenitudine. Viața a fost și este trăită, așa zicând, dublu, dacă nu triplu, o dată în sine însăși, ca fapt „nud”, a doua oară prin experiențele erotice (fundamentale în lirica lui Cocora), și a treia oară prin chiar actul scrisului, care a oferit poetului, pe de o parte, o

lume a lui și, pe de alta, o modalitate de a înțelege lumea exterioară.

Trebuie adusă în discuție și reprezentarea religioasă (chiar dacă nu una canonică și dogmatică), mai des întâlnită în noua carte decât în cele anterioare. Surpriza, cel puțin pentru cei care disociază prea ferm fațetele unei lumi poetice, este de a citi în *Aleea paradoxurilor* câțiva extraordinari psalmi moderni, sau „pseudopsalmi”, cum îi numește autorul. Unul dintre psalmii lui Cocora se intitulează *În fiecare zi*, iar în el dialogul cu Dumnezeu are naturația celui practicat în mod obișnuit. Divinitatea este ținută la curent cu despărțirile dureroase pentru psalmist, ca și pentru noi toți confrunțați cu pierderea unui prieten.

Însă „pseudopsalmul” lui Cocora, dincolo de tema gravă, gravissimă, a morții, păstrează toate caracteristicile unui lirism sofisticat și rafinat, estetizant, de o eleganță discursivă și asociativă niciodată pierdută. Privită, ca de fiecare dată, prin filtrul cultural, suferința provocată de pierderea celor dragi devine un generator de imagini și asocieri poetice. Textul pare că prelungește, prin propriul curs, viața retezată a altora, liricizarea fiind bogată și densă, într-un continuu flux: „În fiecare zi mă învrednicești doamne/ cu tânguirea în creștere după cei plecați/ adesea îi compar cu o clanță de ușa dispărându-mi/ de sub palmă înainte de a apuca să o ating/ e greu să fii sigur de ceva între o despărțire și alta/ inima mi-o simt ca pe un clopot de biserică/ tatuat cu nume după nume mă mir cum de duce/ asemenea greutate și nu i se zburlește pielea/ poate de aceea ori de câte ori apare o altă clanță/ mi-e teamă să o apăs ca de o expulzare/ nu cumva înlăuntrul o doamnă tandră așteaptă/ să-mi stingă trabucul să-mi smulgă pixul din mână/ și privindu-se evlavios în oglindă să se roage/ curățește-l doamne de desăvârșita-i nelegiuire/ de a fi lăsat atâta oboseală în cuvinte atâta uitare/ atâta apetență pentru umilință atâta aromă de cafea/ atâta apetit pentru desfrâu atâta moarte de sine/ atâta plâns de viață cu valizele pierdute”.

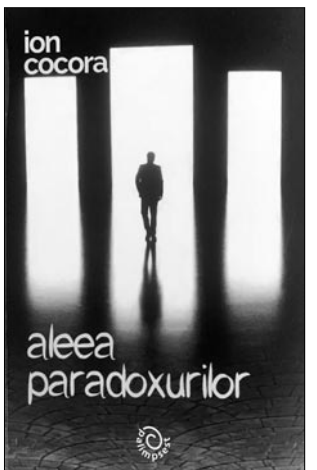
O altă doamnă apare în *Dialog pervers* și, neportretizată de poet, n-ar fi exclus ca ea să fie chiar Doamna cu coasa, specialistă în vorbe în doi peri, cu tonalități lugubre. Aici, realismul inițial al tabloului devine curând unul spectral — lui Cocora, cu subtilitățile lui, fiindu-i suficiente două versuri pentru a comuta registrul prozaic, cu detalii sordide, într-unul simbolic, cu miză mare: „Spune-mi cu ce să compar feliile de viață/ oferite mie schelălăind din sticla cu vodcă/ într-un pat deteriorat care scârțâie ca oasele/ unui bătrân urs de circ în reprezentăția de adio// afară pe caldarâm aruncate pe fereastra deschisă/ mucurile de țigări și prezervativele par a fi/ o mare de tropi în suspans pe care îți promit/ să cobor cu mătura și fărâșul să le adun// ai grijă îmi spui afectuos în timp ce te machiezi/ să-ți așezi pe calorifer maioul asudat să se usuce/ când revin dacă vei avea spirit de aventură în tine/ te voi pofti să ne refugiem în cactusul de pe hol”.

Dacă în dialogul cu doamna de o suspectă amabilitate (pseudo)psalmistul modern are o legitimă reținere, în alte poeme, la fel de imprevizibile, el este cel care face invitații cărora femeile le rezistă cu dificultate. Dimensiunea erotică e atât de importantă în poezia lui Cocora, încât ea nu mai poate fi rezumată printr-o serie de personaje, scene, „stări”. Eroticul face parte, pur și simplu, din modul liric — și poezia de dragoste, dedicată unei prezențe feminine, poate fi înțeleasă la acest autor atât de original și ca un mod de a

(continuare în p. 22)

Textualismul generației următoare, a „optzeciștilor”, insistența asupra Textului care e scris, asupra Poemului care se face acum și aici, e și o formă de evaziune din această realitate mizerabilă a „Epocii de Aur”. Poemul capătă o existență a lui, autonomă, coerentă simbolic și stilistic, conjugând viziunea și expresia lirică, într-o congruență distonând puternic cu absurdul cotidian al epocii.

cronici

Dumitru Ungureanu

CHIBIȚOTRON Autografe

Să fie oare un semn de bătrânețe prematură faptul că nu mai găsești în bibliotecă volume pe care vrei să le consulți într-un moment de inspirație ce reclamă steroidul inocent al citatului semnificativ? Îmi amintesc o constatare a neuitatului poet Emil Brumaru, scrisă pe Facebook (unde avea atâția urmăritori încît l-ar fi făcut invidios pe orice candidat la președinție). Puțin înainte să atingă (și să se stingă la) 80 de ani, el băga de seamă că îi vine mai ușor să cumpere un exemplar nou al unei cărți, decât să o regăsească în piramida neregulată de opuri ce-i umplea habitatul. Așa am pățit și eu de câteva ori, pricopsindu-mă cu dubluri de cărțulii obscure, unde zăcea - știam bine dintr-o lectură precedentă - un pasaj interesant ce-mi solicita sinapsele pentru vreun articolăș neplătit. Da, dar când cauți și nu găsești o carte cu autograf, demn de reproduș exact, eventual ca imagine xeroxată, ce faci? Cât să răscolești rîndul unu, doi sau trei de pe rafturile îngrămădite cu iluzii că poți deveni mai înțelept și mai înțelegător, acum prăfuite de nemilosul timp? N-am un răspuns.

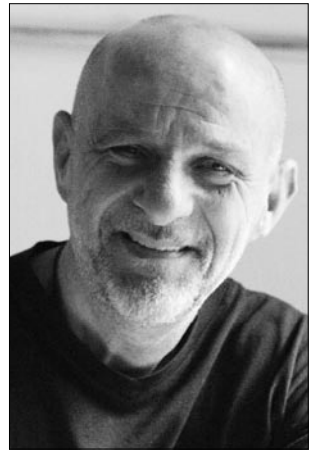
Nu mi-s vreun scriitor într-atât de cunoscut ca să mă agreseze cititorii, cerându-mi autografe pe volumele de restrînsă circulație (fie ea internetică). Totuși, am fost pus în situația (ingrată pentru *feldeința* mea) să scriu dedicații pe - și să semnez cu jucată modestie lirică - vreo pagină de gardă sau de titlu. Și de fiecare dată m-am simțit stînjedit, deoarece postura mi s-a părut cam teatrală. E clar, nu mă caracterizează niciunul dintre sinonimele vedetismului. Asta e, fără comentarii!

Nu mi-a prea plăcut nici să cer autografe, însă n-am refuzat prilejul, dacă s-a ivit. Încă îmi amintesc cum și când l-am luat pe primul. Era în 13 iulie 1973 și treceam prin fața fostei librării „M. Sadoveanu”, pe bulevardul Magheru din București, locul de promenadă al tineretilor mele. Într-o vitrină, am văzut expuse zece exemplare ale unei cărți, *Sub cerul Heniului*, scoase de Editura Militară. Numele autorului, Ion Th. Ilea, nu-mi spunea nimic. Nu-i citisem altă carte, nu-i întâlnisem iscălitura prin paginile revistelor literare pe care pridideam să le cumpăr și să le răsfoiesc, nădăjduind să-mi văd și eu producțiile prozatoristice pe acolo. N-aveam intenția să pătrund în magazin, deși ora de lansare era iminentă, iar mie întâlniri urgente nu-mi figurau în program. Am intrat pentru că, ieșit de la filmul românesc *Conspirația*, ce rula în cinematograful alăturat, m-am pomenit într-o ploaie de vară, caldă, însă neplăcută dacă-mi uda hainele subțiri. În eleganta librărie, un public îmbătrânit aștepta cuvîntul de deschidere al distinsei șefe, o doamnă blondă și cam planturoasă până și pentru gusturile mele puerile. Un - pe atunci - renumit scriitor militar, Ion Grecea, a prezentat cartea lui Ilea, iar eu am adăugat o cifră numărului solicitanților de autograf. Rețin aproape complet ce, cu litere tremurate, mi-a scris bătrînelul acela ațos, sfrijit și bărbos, care nu se sfia să-și afișeze viciul fumatului în poza de pe ultima scoarță (încă se mai permiteau fotografiile scriitorilor autohtoni pe coperte!): „Tînarului Dumitru Ungureanu, căruia îi doresc un drum luminos în viață și multă fericire.” Nu l-am mai văzut vreodată pe (ulterior am aflat) delicatul comunist ostracizat în perioada interbelică, însă nu-i pot uita figura ascetică. Prozele incluse în volum, *Sub cerul Heniului* și *Stegarul împărătesei*, citite rapid în troleu sau în tren, n-au revărsat impresii nemuritoare. Doar locația - comuna Prundul Bîrgăului - mi-a stăruit în minte ceva mai mult, dintr-un motiv nebanuit: de acolo provenea indimenticabilul Valeriu Bîrgău, nume nelipsit în publicistica literară valahă, spre sfîrșitul anilor 1970 și-n deceniul următor.

A mai trecut aproape un an până când, tot în acea librărie, am obținut un foarte dorit autograf de la cel mai iubit dintre scriitori: *Marin Preda*. Zgârcenia lui celebră i-a îngăduit totuși să adauge, lângă semnătură, data - și aia aproximativă: *Martie 1974*. Ce să mai zic?! Tot în 1974 am capturat autograful lui Adrian Păunescu. Motivul că m-am năpustit acolo (unde l-am văzut și pe Eugen Barbu, încă în relații de amicitie cu șeful revistei *Flacăra*) n-are nevoie de explicații: Păunescu era în vogă, liceenii în erecție! Am cedat *Repetabila povară* după câteva luni, la schimb cu *Povestirile* lui Vasile Voiculescu, unei admiratoare înfocate a poetului tată de trei fete născute în același an (a se vedea jurnalul Constanței Buzea, prima lui soție). Dedicția clama: „Altui fiu de țăran!” Îi cerusem să-mi scrie „unui fiu de țăran”, fiindcă tata (ditamai electricianul cu vreo 20 de ani vechime, categorie maximă de salarizare) ofta mereu, ca văduv al pămîntului *luat, nu dat* la CAP. Misterul acelei formulări mi s-a părut tare facil. Mi-e și jenă să-l descâlcesc: dacă eu eram *alt fiu de țăran*, celălalt *nu era* însuși Păunescu, așa cum s-ar putea crede, ci vreun hăbăuc aidoma mie, mai norocos plasat la rînd!

Radu Aldulescu

Unul din cei care au pus umărul și au dat direcție

Dumnezeu să-l aibă în pază, acolo unde este el acum, pe Alex Ștefănescu, una din figurile de prim plan ale criticii autohtone și încă și mai direct spus, o celebritate a mediului nostru literar. Vorbesc în cunoștință de cauză, deoarece am avut cu domnia sa o relație specială, despre care voi vorbi mai jos.

L-am cunoscut pe la mijlocul anilor '80 ai secolului și mileniului trecut, pe când avea în jur de patruzeci de ani și suferea deja de o obezitate morbidă, care, în timp, avea să evolueze, inspirându-l, la un moment dat, să intituleze o emisiune pe care o inițiasse la TVR, *Un metru cub de cultură*. Eu aveam în jur de treizeci de ani și reușisem, fără insistențe deosebite, să public proză în *România literară* și în *Luceafărul*. Asta, la câțiva ani după ce debutasem cu o povestire pe două pagini în revista *Amfiteatru*, prin profesorul Tudor Opriș. Domnul Alex Ștefănescu, redactor la cotidianul *România liberă*, la vremea aceea, ținea o rubrică de *Poșta redacției* și un spațiu de o jumătate de pagină unde publica tineri scriitori, în *Suplimentul Literar* și *Artistic al Scînteii tineretului* condus de Ion Cristoiu. Îmi doream, poate mai mult decât ar fi trebuit, să public în *SLAST*, prin Alex Ștefănescu, pe care l-am așteptat în mai multe rînduri pe holurile Casei Scînteii, la ușa biroului său de la România liberă. Mă întâmpina mereu plin de entuziasm, nemaiprididind să laude prozele pe care i le propuneam și care nu puteau fi publicate. Așa se face că, timp de vreo jumătate de an, am vehiculat spre *SLAST* în jur de șaptezeci de pagini dactilografiate pe care Alex Ștefănescu a avut bunăvoința să mi le restituie, deși fișa postului său nu prevedea acest serviciu făcut tinerilor aspiranți într-ale literaturii. Peste mulți ani, abia, cred că am înțeles ce se întâmpla, când Alex Ștefănescu a spus și chiar a scris, în primul și ultimul articol despre scriitorul care sunt, că a avut probleme cu un securist când, într-un târziu, a reușit să-mi publice în *SLAST* trei coloane de proză. Oricum, criticul a păstrat regulile conspirativității, nedivulgînd numele securistului care e foarte posibil să fi fost șeful lui, Ion Cristoiu, dovedit ca atare, ulterior, în instanță, în urma unui proces intentat de un istoric. Cert e că, la vremea aceea, ca prozator în curs de afirmare care publicase deja câteva cărți, Cristoiu avea ultimul cuvînt, răspunzând pe linie de Securitate a statului, pentru tot ce apărea în *SLAST*. În relația cu Cristoiu, Alex Ștefănescu avea, cel mai adesea, un rol de executant al indicațiilor acestuia. Peste ani, avea să fie în același tip de relație, la *România literară*, cu *Nicolae Manolescu*, împărțind cu acesta opiniile literare care ajunseseră să fie comune.

Reveneam, așadar, uneori, la biroul din Casa Scînteii al lui Alex Ștefănescu, care devenise pentru mine un maestru literar de un tip cu totul special, prin felul în care se arăta dornic să mă ajute. I-am lăsat manuscrisul primului meu roman, *Sonata pentru acordeon*, pe care l-a dus la editura Albatros, unde soția lui, Domnița Ștefănescu, era redactor la secția de proză. Urma ca ea să citească manuscrisul și să tinem legătura, în vederea publicării. Era în

1988. N-am reușit să o contactez telefonic pe doamna Domnița Ștefănescu la editură, și nici măcar prin soțul ei, care mi-a spus că e ocupată cu examenele la Academia *Ștefan Gheorghiu* și nu se știe când va avea timp pentru romanul meu. Imediat după decembrie 1989, am făcut ceea ce trebuia, desigur, să fac mai demult: m-am dus la editura Albatros, să întreb de manuscrisul romanului meu, iar de astă dată am avut norocul să dau peste redactora Domnița Ștefănescu care mi-a spus ceva ținînd de fantasticul absurd cu tentă kaffkiană al acelor vremuri în schimbare: „după revoluție, noi am făcut curățenie în depozitul editurii și am aruncat ce aveam pe acolo, dar dumneavoastră ar trebui să aveți o copie a manuscrisului.”

Bineînțeles că aveam o copie. Toată viața mea de scriitor umblînd cu căciula în mână, plină cu manuscrise, prin edituri și redacții de reviste literare, am lucrat cu copii ale textelor mele. Știam că acele manuscrise se pot oricînd pierde, pot fi oricînd măturate ca un gunoi și aruncate la gunoi, în urma unei campanii de curățenie, iar ele, manuscrisele, erau, la o adică, singurul meu avut și cel mai prețios. Am depus, așadar, la editură, copia, căreia i-am făcut altă copie, pe care am pus-o la păstrare. Mai avea să treacă o vreme, însă, mai bine de trei ani, până ce romanul meu de debut să poată fi publicat. Între timp, l-a citit doamna Adriana Bittel, prozatoare redutabilă și redactor la *România literară*, la vremea aceea, și s-a arătat foarte entuziasmată, recomandînd spre publicare romanul meu editurii Albatros, condusă acum de doamna Georgeta Dimisianu. Doamna Adriana Bittel mi-a atras atenția, totodată, să nu-mi fac iluzii că voi fi publicat prea repede, deoarece editura avea niște priorități, cea mai importantă dintre ele fiind Octavian Paler, aflat pe un mare val cu opera lui eseistică, ce pleda pentru valorile democrației, de pe poziția unui fost membru CC al PCR, fost director al televiziunii române și fost director al cotidianului *România liberă*. Există și o relație specială între doamna Dimisianu și domnul Paler, pe care mediul literar o comenta în fel și chip, dar îndeobște cu o admirație mai mult sau mai puțin reținută. Nu mă interesa, dar poate că s-ar fi convenit să mă intereseze, spre a găsi o breșă în sistem, prin care să grăbesc publicarea romanului meu de debut.

În sfîrșit, acea breșă s-a ivit de la sine, când pe postul de director al editurii a venit, în locul doamnei Dimisianu, Dan Petrescu, care avea în CV-ul său un gest sărit din norma vremurilor postdecembriste: a fost singurul membru al guvernului Petre Roman care, în urma mineriadei, și-a dat demisia din postul de ministru adjunct al culturii. În perioada de un an cât a fost director la Albatros, Dan Petrescu a înlesnit publicarea romanului meu de debut. După revenirea pe post a doamnei Dimisianu, Dan Petrescu s-a angajat la ➔

Scârba
extraordinară
de-a mai citi
știri, care nu
vine numai din
oboseală, din
rutină, ci mai
ales din
conștiința că
noutatea unei
știri nu este
noutatea pe
care o cauți, că
ești supus cu
de-a sila unei
actualități care
nu este
actualitatea ta,
nu este forma
ta de-a fi
prezent în
timp, că ești
ținut captiv în
deșertul
istoriei
ca-ntr-un
labirint (căci
nu mai știi
cine a zis că
deșertul e un
labirint).

litere

→ Nemira, unde a înființat colecția de autori români *Purgatoriu*, în care mi-a publicat *Amantul Colivăresei*, al doilea roman al meu.

Să revin, însă, la criticul Alex Ștefănescu, care, alături de alți confrăți de-ai săi, a dat direcție literaturii române de azi, ceea ce nu-i nici pe departe o vorbă în vânt. Direcția poate fi văzută cu ochiul liber, iar în pofida oricăror aparențe, ea duce spre neant. Literatura română este un proiect căzut, care are slabe șanse să se ridice, iar pentru genul ăsta de realizare a fost nevoie de niște eforturi și de niște oameni potriviți, printre care și cel pomenit aici. În sfârșit, Alex Ștefănescu a ținut să-mi prefăteze romanul de debut. Prefața a fost de o pagină și jumătate, în care omul își exercita veleitățile de prozator, făcându-mi un portret neverosimil al debutantului care îl vizita la redacție să îi ceară sfaturi și păreri de natură literară, nu spunea niciun cuvânt despre romanul pe care de bună seamă că nu-l citise, deși își exprimase dorința de a-l prefăta, iar eu nu aveam decât să mă simt onorat de o astfel de propunere. Oricum, nu mă număram printre scriitorii lui preferați, o mare masă de manevră, ca să zic așa, formată cu precădere din autori mediocri, despre care scria entuziast-laudativ. Își făcuse din acești autori un obiect al muncii de care a ținut cu dinții niște zeci de ani. Bună parte din acești autori au fost incluși în *Istoria* lui literară, una din primele scrieri de acest gen apărute în post-comunism, care poate da seama, la o adică, despre organul pentru literatură și spiritul ctitic al lui Alex Ștefănescu, exercitat-focalizat asupra unor scriitori de un nivel valoric de toată jalea care, împreună cu alții, pomeniți ocazional, în tot felul de articole de serviciu, s-au dovedit capabili să-i susțină o bună posteritate. Dat fiind că se mai întâmpla, probabil, să i se atragă atenția pe cine laudă, sau ajungea să-și dea seama singur în ce străchini calcă, uneori ținea să declare că el unul scrie mai bine decât aurorii despre care scrie, auto-descalificându-se astfel, din punctul de vedere al abilităților de critic și proclamându-se, în schimb, un bun scriitor.

Aproape treizeci de ani am știut că amicul meu literar din tinerețe, critic celebru de-acum, nu va scrie niciun rând despre cărțile mele, pentru care nu avea, se pare, niciun fel de apetență. Mă înșelam. Iată că a venit vremea, într-un moment fast al carierei mele literare, pe care îl numesc astfel fără pic de ironie sau autoironie și în pofida împrejurărilor: fusesem exclus din Uniunea Scriitorilor din România, în baza unui delict de opinie care a constat în apariția mea într-o fotografie, alături de alți zece scriitori despre care se credea că vor submina USR-ul, dar nu au reușit. USR e un fel de PSD al politicii literare de la noi, învechit în rele cu ajutorul fondurilor primite de la Guvernul României. Fusesem, totodată, evacuat dintr-un fost birou al revistei *Viața românească* ce îmi servea drept locuință, și care este neocupat și în ziua de azi, la nouă ani, după ce am fost gonit de acolo, în baza unui ordin semnat de Nicolae Manolescu.

Se întâmpla în 2016. Totul a pornit, așadar, de la incompatibilitatea mea cu calitatea de membru al Uniunii Scriitorilor din România, atârănător la spațiile gen debara ale Uniunii, iar peste asta, relația de șef-subaltern-executant dintre Nicolae Manolescu și Alex Ștefănescu, unii din cei care, cum am spus mai sus, au dat direcție literaturii române actuale. Dacă în urmă cu mulți ani, Cristoiu nu-i permitea lui Alex Ștefănescu să mă publice, iată că acum Manolescu l-a însărcinat pe același Alex Ștefănescu să mă execute, ca scriitor, într-un stil asemănător cu cel din vremea realismului socialist, când în România au fost pronunțate condamnări la moarte pentru delict de opinie.

Nu mai eram pe vremea realismului socialist, eram în 2016, dar atmosfera părea similară: din Uniune, fuseseră expulzați în jur de douăzeci de scriitori și alți câțiva își dăduseră demisiile, în semn de protest. În *România literară*, Alex Ștefănescu a scris, pe două pagini de revistă, câte douăzeci de rânduri despre fiecare din cărțile pe care le publicasem până atunci, unele premiate, desființându-le, dar nu înainte de a atrage atenția cititorilor cu cine au de a face: abuzasem, așadar, de spațiile USR, locuind în ele, precum un boschetar care se pretinde scriitor. Conform abordării sale critice, cărțile mele reușiseră să fie pe placul unor intelectuali din mediul literar din pricină psihanalizabile: unor intelectuali se pare că le place violența, iar personajele mele ar avea niște trăiri negative care li se datorează, deoarece s-au complăcut în aceste trăiri, iar în loc să-și organizeze viața, și-au transformat-o cu bună știință într-un haos. Întreaga „analiză riguros argumentată”, ca să zic așa, are o concluzie apoteotică, precum o piatră tombală ascunzând sub ea ceva hidos: succesul de critică al romanelor mele, el, unul, Alex Ștefănescu, îl vede ca pe o consecință a unei ședințe de hipnoză în masă!

În momentul de față, iată, la aproape zece ani de când încă ar mai fi fost posibil un succes de critică, fie el și indus printr-o ședință de hipnoză în masă, acum, când literatura și, deopotrivă, critica și piața de carte de literatură sunt pe cale de dispariție, înclin să-i dau dreptate lui Alex Ștefănescu. Toți cei care încă ne mai facem de lucru prin mediul literar s-a putea să fim victimele unei ședințe de hipnoză în masă, din care prea puțini se vor trezi la realitate. Alex Ștefănescu și-a dovedit, o dată în plus, virtuțile vizionare, așa încât simt nevoia să spun iarăși: Dumnezeu să-l aibă în pază.

Povești de la marginea lumii Treceri

Tata, înainte de a veni salvarea, mi-a pus în palme niște bani. Nu puțin. Mi-a spus: „Ia, ca să ai de înmormântare”. La spital, am aflat că trebuie să fie operat rapid. Era deja la terapie intensivă și nu aveam voie să intru la el. Am făcut o tură cu mașina prin oraș, nervos. Mi-am amintit că, în timpul pandemiei, am dus-o pe mama la spital și, de când a fost urcată în salvare, n-am putut s-o mai văd. M-am întors la spital și am făcut tot posibilul să intru. Am avut o ultimă discuție cu tata.

Tatăl meu a fost un om modern, viu. Nu i s-a potrivit ritualul de înmormântare. Aș fi vrut să-i pun o minge de fotbal la picioare, căci a fost fotbalist, dar până la urmă nu i-am pus pentru că, pe de altă parte, mi s-a părut frivol. Așa a fost el și așa sunt și eu: existențe situate pe diagonală.

Când sicriul a fost coborât în groapă, era foarte frig și ninge, iar preotul a spus ceva despre așteptarea celei de-a doua veniri. Mi s-a părut extrem de ciudat, ca și cum mormântul nu e decât locul unei lungi și încordate așteptări.

Tatăl meu a avut o viață miraculoasă. A avut o viață incredibilă. În schimb, în ultimii ani a fost cel mai previzibil și matur om pentru că voia să fie cât mai mult alături de mine.

Scârba extraordinară de-a mai citi știri, care nu vine numai din oboseală, din rutină, ci mai ales din conștiința că noutatea unei știri nu este noutatea pe care o cauți, că ești supus cu de-a sila unei actualități care nu este actualitatea ta, nu este forma ta de-a fi prezent în timp, că ești ținut captiv în deșertul istoriei ca-ntr-un labirint (căci nu mai știi cine a zis că deșertul e un labirint).

Sâmbăta trecută, mătușa mea m-a sunat la 7 dimineața. Prima dată nu i-am răspuns. Așa mă suna și tata. Trezit fiind de la 5, ora 7 era pentru el miezul zilei. Am răspuns însă, oarecum îngrijorat, după ce m-a sunat a doua oară. Mi-a spus: „Arthur, am vorbit cu dascălul. Vorbește el cu preotul ca să meargă la mormânt. La 8 să fii la biserică și să-l cauți pe preot la altar”. Am întrebat-o: „Nu se poate mai târziu?”, dar mătușa mea deja îmi închisese telefonul. Înainte de-a intra în biserică, am fost la mormântul tatălui meu pentru a aduna coroanele și a le arunca la coș. Doi gropari, care săpau alături o nouă groapă, își lăsaseră hainele peste coroanele de pe mormânt, dar le-au mutat repede. Coroanele mi-au amintit de înmormântare, erau semne care duc la amintiri triste. De aceea, nu mi-a părut rău să scap de ele. L-am găsit în biserică pe preot, care nu știa de mine, dar dascălul m-a identificat imediat și i-a spus că am o pomenire de 40 de zile. M-am scuzat că n-am colivă și vin, căci le programasem pentru ora 9, dar preotul a spus că nu e nevoie. Când am ajuns împreună la mormânt, unul dintre gropari, mai cucernic, a ieșit din groapă și s-a așezat în spatele dascălului. În schimb, celălalt a rămas în groapă, cu cotul sprijinit de marginea ei, până la terminarea slujbei. Pe drumul înapoi spre biserică preotul a remarcat că trece timpul repede, dorind să spună prin asta că nu m-a uitat și că n-a uitat de ziua înmormântării tatălui meu, care a fost „ca ieri”. Când am intrat în biserică era deja multă lume, așa spune că nu aveai unde să pui un ac. Pe niște mese lungi, aflate de-a lungul și de-a latul, se aflau colaci imenși, ca niște blocuri cu multe etaje, colive cu desene minunate făcute din cacao, ciocolată și bomboane colorate, pungi de făină, sticle de ulei, de vin, mere, banane,

Noptile trecute am recitit jurnalul ținut de Dumitru Țepeneag la Paris în anii 1970-1972; încă o dată – a treia oară – am rămas uimit de impecabilele analize și de judecata politică ale lui Țepeneag, care pe atunci avea mai puțin de 30 de ani, iar ca scriitor își făcuse un nume nu în proza realistă, ci în domeniul oniric.

jurnal

5 ianuarie

La 10.30 au telefonat de la Antena 3 și am vorbit câteva minute despre înmormântarea Papei Benedict al XVI-lea. A fost un boier, un om care cânta la pian din Mozart, având o distincție organică, evidentă până și în îmbrăcăminte. Între teologul Joseph Ratzinger și părintele Dumitru Stăniloae a existat o simpatie reciprocă, chiar o prietenie, evidentă în felicitările pe care părintele Stăniloae le primea de sărbători de la omologul său – profesor pe atunci ca și marele nostru teolog, amândoi fiind membri din anul 1980 în Comisia pentru Dialog Teologic Ortodoxo-Catolic. Scopul comisiei era abordarea unor subiecte care apropiiau cele două Biserici după ce vreme îndelungată ortodocșii și catolicii insistaseră asupra punctelor divergente sau care îi despărțeau.

Papa Benedict al XVI-lea a fost un conservator înverdat, care a renunțat, din păcate, la unul din cele nouă titluri ale pontifilor romani, acela de Patriarh al Occidentului. În felul acesta, a fost retezată o punte. De asemenea, acest pontif nu voia ca Bisericile Ortodoxe să fie considerate egale cu Biserica Romano-Catolică. Însă ceea ce-l caracterizează în primul rând pe defunctul pontif a fost și a rămas caracterul său aristocratic, atât de rar în zilele noastre.

14 ianuarie

S-a anunțat moartea în exil a Regelui Constantin al Greciei, la vârsta de 82 de ani. Era înrudit cu Casa noastră Regală și a fost detronat în anul 1973. Dumnezeu să-l odihnească cu dreptii!

16 ianuarie

A murit, la 95 de ani, Gina Lollobrigida, actriță de prim-plan a cinematografilei occidentale în perioada 1950-1960. Am revăzut-o alaltăieri în *Cocoșatul de la Notre Dame*, avându-l ca partener pe Anthony Quinn.

24 ianuarie

Vin și zăpezile, care au copleșit deja nordul Italiei și o bună parte din Franța. La noi a nins astăzi în munți, la Sinaia și la Cota 1400, unde oamenii se îngheșuiau cu sutele să schieze, neavând însă noroc, întrucât înțepeniseră cele două gondole.

Nu am ieșit nici astăzi din casă, iar înainte de miezul nopții am recitit cu plăcere *Kîr Ianulea*.

26 ianuarie

Prima pagină a „României literare” mi-a reamintit că a încetat din viață marele om de teatru George Banu. Dumnezeu să-l ierte și să-l odihnească!

6 februarie

Zăpezile promise Bucureștiului de meteorologi încă n-au venit; până astăzi n-a căzut niciun fulg. Însă a nins mult și a bătut cu putere vântul în nenumărate locuri din țară, inclusiv la Constanța, unde televiziunile au arătat valuri înalte de trei-patru metri pe faleza Cazinoului și de șapte metri în larg.

La munte s-au blocat multe drumuri și, întocmai ca în zilele trecute, s-au prăbușit arbori peste mașini.

7 februarie

Ieri-dimineață s-a produs în sudul Turciei un cumplit cutremur de suprafață, cu o intensitate de 7,8 grade pe scara Richter, care a secerat mii de vieți omenești.

Nedeschizând televizorul, nici internetul, nu am aflat decât astăzi, consternat, că a murit profesorul Răzvan Theodorescu. Dumnezeu să-l ierte!

Jurnal 2023

16 februarie

Am fost la Căldărușani împreună cu Cosmin. La masă am aflat de la stareț că în anii 1930 îi plăcea și Regelui Carol al II-lea mănăstirea, unde venea incognito la volanul mașinii sale.

Și tot ieri mi s-a spus că în aceeași perioadă câțiva interlopi de frunte din București își găsiseră duhovnic la Căldărușani în persoana părintelui Martinian.

17 februarie

Abătându-mă prin Piața Amzei, pentru a ieși în Știrbei Vodă, mi-a făcut plăcere să văd într-un scuar de lângă fosta redacție a Editurii Cartea Românească, pe strada ce-i poartă numele, o statuie a generalului Henri Mathias Berthelot; una albă, frumos executată, pe care acest prieten al țării noastre o merită din plin.

23 februarie

Noaptea trecută, după câteva duzini de aforisme din *Oracolul manual* al lui Gracián, am recitit pagini și pasaje din *Cronică de familie* cu plăcerea de altădată.

26 februarie

Aseară am aflat că a murit Mihai Șora. Dumnezeu să-l ierte și să-l odihnească cu dreptii! Era fiu de preot ortodox și împlinise 106 ani.

Întrucât a telefonat Ioan-Radu Gava de la DC News, am dat o scurtă declarație, începând cu faptul că Mihai Șora a fost ultimul reprezentant al strălucitei generații interbelice. Penultimul fusese Barbu Brezianu, răposat la 100 de ani, un intelectual de aleasă calitate, considerat cel mai important exeget român al lui Brâncuși.

Despre Mihai Șora trebuie amintit un fapt mai puțin cunoscut: a fost cel dintâi scriitor român tipărit la marea editură franceză Gallimard, îndată după război, în 1947, cu volumul *Du dialogue intérieur*. Cioran a publicat doi ani mai târziu, în 1949, prima sa carte la aceeași editură, intitulată *Précis du décomposition*.

S-au spus, în ultimii ani ai vieții sale, multe lucruri neadevărate, chiar de-a dreptul ticăloase despre acest strălucit intelectual. În realitate, Mihai Șora a fost studentul lui Nae Ionescu, pe care l-a mărturisit și l-a elogiat, și a fost prieten cu congenerii săi E.M. Cioran, Mircea Vulcănescu și Constantin Noica. Lui Mihai Șora i se datorează reintroducerea religiei în școli (scoasă în 1948 din programa analitică), în mandatul său de ministru al învățământului, în 1990.

27 februarie

Zilele trecute am aflat un lucru foarte frumos privitor la salvatorii români care au fost în Turcia în ajutorul victimelor năprasnicului cutremur, însoțiți de câteva zeci de câini. Dacă la ducere câinii au călătorit în cala unui avion care a decolat de pe Aeroportul „Henri Coandă”, la întoarcere, autoritățile turce i-au așezat la clasa întâi. Ceea ce arată că Turcia a rămas o împărăție.

13 martie

Trecând astăzi prin Cișmigiu, am fost uimit să văd că au înflorit pomii, după ce în urmă cu o săptămână priveam pe pajiștile dinspre bulevard ale parcului covoare de ghiocei și gălbenele.

15 martie

Din *Limonariu*: „Nu a avea este vătămător, ci a avea cu împătımire este rău.”

„Fără iubire, adevărul este orb.” (Sfântul Chiril al Ierusalimului)

19 martie

Ieri-dimineață am plecat împreună cu Andreea și Cosmin pe Valea Doftanei, unde fusesem și în octombrie 2021 cu Leonid Dragomir.

Am mers mai întâi la Brebu, oprindu-ne la mănăstire, întrucât biserica era deschisă, astfel încât am intrat închinându-ne și aprinzând lumânări.

Cosmin descoperise pe harta electronică un hotel cu restaurant foarte arătos, așezat pe malul acelui lac format din apa Doftanei. În interior, restaurantul hotelului „Apra”, nu foarte mare, avea destui clienți, însă afară, pe malul înalt și înverzit al apei, nicio masă nu era ocupată, așa încât ne-am așezat la una cu o perspectivă superbă.

Când am ieșit pe terasă am văzut – credeam eu – un frumos Saint-Bernard; în realitate, mi-a spus stăpâna lui și proprietara hotelului, un ciobănesc de Berna de doi ani, cu trei nuanțe de blană, alb, cafeniu-roșcat și negru. Era foarte curat, am constatat când a venit la masa noastră, lăsându-se mângăiat, sărutat, fotografiat și tratat cu cartofi natur din garnitura mea la o fabuloasă pulpă de rață în sos de vin.

Întrucât Cosmin conducea, am băut singur o sticlă de Chardonnay sec de Valea Călugărească; vinul – excelent, serviciul – impecabil.

Am plecat pe când se lăsa amurgul, la capătul unei zile de neuitat.

22 martie

Prilej de nostalgie: la TVR, un documentar reușit despre Calafat, unde am petrecut zece zile în vara anului 1964, când tata a fost numit acolo președinte al unei comisii de bacalaureat. A fost prima oară când m-am plimbat cu barca, pe o Dunăre lată, mărginită de o pădure de stejari. Zece ani mai târziu, în cele trei luni petrecute pe brațul Sulina, învățam să vâslesc pe niște lotci pescărești masive.

27 martie

Noptile trecute am recitit jurnalul ținut de Dumitru Țepeneag la Paris în anii 1970-1972; încă o dată – a treia oară – am rămas uimit de impecabilele analize și de judecata politică ale lui Țepeneag, care pe atunci avea mai puțin de 30 de ani, iar ca scriitor își făcuse un nume nu în proza realistă, ci în domeniul oniric. Și tot el a spus într-un interviu că „la mijlocul anilor ’60 mă simțeam în România ca peștele în apă”. Era vorba de perioada de indenegabil „dezgheț”.

2 aprilie

Citesc pe site-ul DCNews că, la șase luni după ce a fost redeschis, canalul TVR Cultural are o audiență catastrofală: sub 1000 de telespectatori pe zi.

7 aprilie

La ora 1 m-am urcat într-un Bolt care aștepta peste drum de intrarea în bloc. Am ajuns după 30 de minute în cartierul Aviației, unde, într-o clădire de birouri, la parter, se găsește micul studio al podcastului aparținând lui Ionuț Vulpescu, om politicos, cultivat, manierat, care ieșise în stradă să mă aștepte. Cei doi operatori, foarte tineri, mi-au făcut, de asemenea, o bună impresie. Am început să înregistrăm emisiunea, cu durata de o oră, care se va difuza în prima zi de Paști.

8 aprilie

Am aflat cu stupoare că s-a prăpădit, în urmă cu două săptămâni, Doina Dumitrescu, artist plastic, soția lui Sorin Dumitrescu. Dumnezeu s-o ierte și s-o odihnească! Îi datorez câteva coperti de carte deosebit de frumoase.

Idei și zile

*

Universitățile mele. Am petrecut câțiva ani din viață în conferințe, precum și în călătorii către și de la ele. Socotesc sub genericul împrumutat de la Maxim Gorki experiența mai nouă, desfășurată în spațiul-timp digital, a reuniunilor prin Zoom etc., dar nu și ceea ce se numea cîndva *lateral tourism*, adică tot ce-am făcut pe lângă conferințe în peste treizeci de țări de pe cîteva continente. Pe de altă parte, includ în această lungă experiență formativă pregătirea propriilor intervenții (care de cele mai multe ori nu erau simple prezentări de comunicări, ci și participare intensă la discuții, inițiere de rețele și proiecte etc.), munca de conceptualizare și organizare pentru multe conferințe și congrese (inclusiv definirea temelor și subtemelor, selecția invitaților și negocierea formei finale a lucrărilor altora, făcută de mine sau de echipe internaționale), precum și schimburile intelectuale de la ele și de după, uneori îndelungate (cît o viață de om sau cît au durat unele vieți de om), memorabile, edificante, revelatoare și substanțiale. Această *peregrinatio academica* informală e pentru mine considerabil mai importantă decît studiile mele formale, în cadrul precar al universității ieșene de dinainte de 1989 (nu mergeam aproape deloc la cursuri, dar m-au format propriile lecturi, dialogul intensiv cu cîteva prieteni din Grupul de la Iași, corespondenții străini și mentorii români – Mihai Șora, Alexandru Zub, Adrian Marino) sau în cel convivial, aproape boem și oricum tardiv pentru mine, de la EHESS Paris (1990-1992), cînd am învățat în esență tot *extra muros*, uneori cu profesori mari care fugeau și ei în toate direcțiile, precum și, din toamna lui 1991, în Germania. Desigur, am dus prea departe această atitudine rebelă față de instituții. Cred că socializarea mea de pînă în 1989 a fost decisivă și în acest sens: am avut mai multă încredere în oamenii înzestrați, respectați și aleși de mine, decît în birocrațiile mediocrilor (adesea ostili) în care și în ciuda cărora trebuia să supraviețuiesc. 16.10.2024

*

Metamorphosis. O temă est-central-europeană endemică și definitorie, insuficient studiată în toată complexitatea ei, inclusiv în raport cu celelalte mezo-regiuni europene și cu perspectiva lor asupra noastră. De la Péter Apor, *Metamorphosis Transylvaniae* (1736), trecînd prin Kafka, *Die Verwandlung* (1915) la Cioran, *Schimbarea la față a României* (1936), bibliografia scrierilor primare este vastă și eterogenă. Asta discutăm azi cu Balázs Trencsényi într-un schimb de mesaje pe e-mail, cu referințe complementare la tema europeană a declinului și sfîrșitului (desigur legată de tropii teologici creștini ai Apocalipsei, dar ireductibilă la aceștia), care a precedat și pregătit timp de cîteva secole viziunea lui Spengler din *Der Untergang des Abendlandes*, a explodat la maghiari după Mohács (mai ales în forma autocondamnării: lipsa credinței a adus pedeapsa divină, otomanii musulmani au fost doar instrumentul) și a cunoscut forme categorice la multe națiuni, inclusiv la sași, pe care-i amintesc aici și pentru celebrul titlu sintetic și simbolic *Finis Saxoniae*. 19.12.2024.

*

Siguranța, că nu pot scrie *securitatea* (asta la noi se scrie automat cu majusculă: Securitatea, indiferent ce nume oficial poartă), s-a pierdut, înăuntrul și afară. Aproximarea de Rusia a “suveraniștilor”, paradoxală, e logică, fiindcă e un curent fuzional anti-occidental care profită de decăderea Occidentului, în

special de pierderea influenței sale culturale și de virajul spre *woke*. De data asta, în special prin deruta sinucigașă a UE, *Untergang*-ul îi absoarbe în *maelström*-ul lui și pe cei din mezo-regiunile mai mult sau mai puțin integrate: Centrală, de Est (cu tot cu Țările Baltice), de Sud-Est. 14.02.2025

*

Rusia dictează, China profită. În numele său și al altora, pentru sine și pentru alții, direct și prin alții. Mai nou, prin SUA, dar servind și China, beneficiara netă actuală a istoriei globale, imperturbabilă ca întotdeauna și suficient de inteligentă, nu doar înțeleaptă, pentru a se lăsa folosită de alții atunci cînd astfel cîștigă și ea. De fapt, mai ales ea: pe lângă toate celelalte beneficii globale, redefinirea geopolitică prin forță a Ucrainei creează și precedentul ipocrit – de care nu-i mai pasă oricum nimănui, dar poate fi invocat la ONU - - pentru anexarea Taiwanului. Dacă industria se relansează în noua Americă protecționistă, iar resursele subsolului pentru industria electronică se pot lua cu un *prix d’ami* din Ucraina, Taiwanul, ridicat de americani pentru a pedepsi Japonia devenită prea ambițioasă, apoi practic abandonat dincolo de rolul de atelier (deși insula rebelă e mult peste acest nivel) după apropierea dintre *The Land of the Free* și China. 3.03.2025

*

Alegeri neterminate. Pe 24 noiembrie 2024, primul tur al alegerilor prezidențiale, mai mult decît celelalte consultări publice ale unui an electoral supraîncărcat, confuz și tensionat, a adus simultan o revelație și un impas. Societatea s-a privit în oglindă, a părut șocată de ce vedea, a încercat să (se) înțeleagă, apoi a intrat - în toate sensurile - într-o criză de reprezentare. La scurt timp, reprezentarea politică a fost parțial suspendată: alegerile parlamentare au continuat, dînd un parlament și un guvern, pe cînd anularea primului tur al alegerilor prezidențiale a generat o stare parțială de anarhie, în care societatea reală și statul de drept așteaptă și chiar luptă să-și regleze conturile. Între timp, situația internațională s-a deteriorat și mai mult, iar efectele sale pe plan intern au devenit tot mai pregnante. Statul român nu a limpezit amestecul direct al Rusiei în alegeri, în general clandestin, iar de la o vreme se confruntă și cu amestecul Statelor Unite, în general la vedere și mult mai greu de contestat. Astfel încît trebuie să luăm în calcul pentru a înțelege România și “cauzalitatea diabolică”, intervenția Celuilalt, cu atît mai mult cu cît Binele și Răul nu mai sînt separate în modurile tradiționale, iar diversele segmente ale societății și clasei politice își asumă tot mai deschis influențele străine. Amestecul în treburile interne nu mai este respins, nu mai este nici politic corect (reduc la forma idealizată a intervențiilor UE și SUA), ci este – ca în alte timpuri de criză – căutat, cerut, folosit strategic și tactic de toate taberele (cu toate consecințele care decurg din asta). Spuneam cîndva că Mîna Invizibilă, printr-un fel de parodie a pluralismului democratic, a devenit la noi o multitudine (tentaculară) de *mîini invizibile*. Acum am trecut în etapa următoare, cea a *mîinilor vizibile*. 3.03.2025 (din preambulul dialogului cu Cătălin Augustin Stoica, Idei în Agora CV: *Alegeri neterminate. Cine, cum și de ce a votat pe 24 noiembrie 2024*, programat pentru 11.03.2025 și amînat)

*

Back in the U.S.S.R. De data asta, fără nicio dimensiune subversiv parodică (așa cum era la Beatles în 1968, cînd umorul trupei a

căzut de altfel foarte prost: era după invazia Cehoslovaciei). Se împlinește în fine o dorință mai veche a rușilor, exprimată ingenuu de Elțin la întîlnirea cu Clinton de la Istanbul, în noiembrie 1999: *Dați Europa Rusiei!* Cînd prietenul meu Tilo Schabert a publicat un studiu perfect pe tema asta, în toamna lui 2024, vorbele lui Elțin nu puteau fi apreciate la adevărata valoare. Acum, după ceea ce Trump crede că este victoria tranzacționalismului său și a influenței sale asupra prietenului său Putin, solid bazate pe retorica de cazinou (deși joacă de fapt ruleta rusească, președintele american tot repetă expresii legate de cărțile de joc, dar se abține în mod surprinzător de la cele legate de golf), totul se citește altfel. 7.03.2025

*

Criză, crize. Conceptul de *criză* are o lungă istorie, care începe în Antichitate și a fost studiată cam tot de atunci. Noi trăim probabil criza finală a modernității occidentale și, prin efectele sale, criza modernităților și modernismelor secundare (adesea mimetice, uneori mutante, contraintuitive, neintenționate). Simultan, are loc o resurrecție/insurrecție a antimodernismelor de pe tot globul. Prin urmare, referința analitică și teoretică utilă este discuția începută de Karl Jaspers în preajma Primului Război Mondial și continuată de atunci în toate registrele culturale, ideologice, politice. Ce am învățat din mai mult de un secol de experiență istorică și de reflecție pe baza ei? (11.03.2025. Din preambulul dialogului cu Gabriel Andreescu, Idei în Agora CV: *Vremuri tulburi. Crizele din România și din lume*, 18.03.2025.)

*

Proiecte și sacrificii. Eu am fost, atît în proiectele împlinite, cît și în cele ratate (din pricina mea, a altora, a vremurilor, a combinațiilor dintre toate acestea), și Meșterul Manole (de regulă, unul care furniza și ideile, și inițiativa, strategia, promovarea, partenerii, adesea și sponsorii), și echipa (nu doar “nouă meșteri mari, calfe și zidari”, ci și instituții, organizații, rețele) și uneori (deocamdată numai simbolic) Ana. 16.05.2025

*

Majoritatea cărților nu merită citite. Păcat că au fost scrise, tipărite, puse în circulație, discutate, urmate într-un fel sau altul. Nu e o perspectivă ecologistă, ci una care subliniază producția și consecințele unor obiecte fără rost. 22.03.2025

*

Românii sînt români de mici. După ce niște adolescenți altminteri activi și idealiști au ieșit în comunicarea cu mine din modelul internațional în care vor să se înscrie, îi scriam unui prieten apropiat, aflat printre mediatorii unui contact altminteri pozitiv: “Salut, ca aseară, precocitatea apariției specificului național. Astfel am o frumoasă temă de reflecție pe tema *nature/nurture*.” Rămîn deci cu un mare cîștig: o meditație asupra gestației, apariției și afirmării specificului național în viețile indivizilor. Și cu tentația de a spune măcar uneori, deși cred în *facere* – adică socializare -- mai mult decît în *naștere*, în loc de “Românul s-a născut poet”, ceva mai cuprinzător și mai pesimist: „Românul s-a născut român.” 26.03.2025

(*Extrase din manuscrisul Idei și zile au mai apărut în Trivium, Observator cultural și, începînd din iulie 2023, Argeș.*)

Majoritatea
cărților nu
merită citite.
Păcat că au
fost scrise,
tipărite, puse
în circulație,
discutate,
urmate într-un
fel sau altul.
Nu e o
perspectivă
ecologistă, ci
una care
subliniază
producția și
consecințele
unor obiecte
fără rost.

Cassian Maria Spiridon - 75

mantră

e mai ușor
să pleci la ceruri dimineața

se știe
condamnații sunt executați
în zori
ca despărțirea să le fie
mai lung chinuitoare

să mă adun din oase
din carnea ce devoră
pentru ea
cea care își cere dreptul
între nouri și-ntre brazde
la bucurie și-ntristare

* * *

de ce a fost să mă nasc eu
și nu un altul
în locul
pe care nu sunt sigur că îl merit

de ce furtunile ce-ntunecă
adesea cerul
vin cu încăpăținarea nepăsării
față de muritori
și sufletele lor

știutoare sunt ploile
ele cobor precum un dar
de nimeni cercetat
nu-i cine să se-ngrijoreze
de soarele își va călători lumina
și după ce băătorite tălpi
supuse la încercări/ la numeroasele
bastoane
vor mai călca în următoarea dimineață
spre-a-și afirma prezența efemeră

o uimire golită de neliniști
una în care palma de pământ
ce-adăpostește ca-ntr-un ierbar
vlăstare viitoare
îți pregătește patul somniei fără vise

* * *

pășim încrezători
până în miezul sfârșitului
până în brațele viului

călcăm pe urmele lăsate de umbră
pe sub scorbura Lunii
și-n arșița zilei
cu tălpile
purificate de razele reci
adulmecînd în căutarea subcerească
planeta

înantăm cu îndrăzneală
la cîte trasoare sunt pregătite
nu îndoiala îndrumă
e cavalerul
hotărît să înfrunte
nebănuitele fiare și mori părăsite

* * *

sunt hotărît
să-nfrunt săgețile luminii
spre a intra în glorie
prin ierbile de timpuriu cosite
spre a cunoaște
– a cîta oară? –
cum durerea ne vizitează
credincioasă hetairă

rece e inima ta
precum umbra unui salcîm
uitat în pustie

de zborul lor nesfîrșit
sunt cuprinse stelele-n cer
în zori
sunt străpuns de săgețile ierbii

* * *

oho! oho!
de ce trupul meu se leagănă
în bătaia vînturilor cosmice
la care nici antena parabolică
nu ia seama
de ce se apleacă sub alizeele nopții
unde sufletul nu-și capătă loc
întrebări la care nimeni
nu așteaptă răspunsuri
de ce iarăși și iarăși
hotărît se ridică în zori
pe ploaie pe nor
pe ceață și frig

pe albastrul ocean
și totuși
trupul se leagănă ca un lan de păioase
ce-n valuri și valuri
unduios ca întinderea mării
își ridică și-apeacă rodirea

să fii să rămîi
în nemărginita mulțime de spice
o șansă

oho! cum mă legăn
una cu cerul și pămîntul cel viu

dăruit țărînei

un cal
cu nări ce-adulmecă văzduhul
iar coama îi flutură urmînd galopul
impetuos își caută
între atîtea piedici
cu credință
pe cel ce l-a slujit
i-a fost povară
îngăduită din iubire

dar cel ce-a stat în șa
rătăcitorul între spini
zace culcat
cu ochii stinși
urmînd un drum al robilor

dăruit țărînei
pe nimeni nu așteaptă

* * *

vom fi zi de zi mai bătrîni
mai albiți
mai fără puteri
ne va fi tot mai greu să pășim
să străbatem prin munți
să pășim trepte la rînd

zi de zi
ceas de ceas
și-n tot lungul nopții
avem un trup în care sufletul
abia mai încape

o oboseală ne-nsoțește
dincolo de umerii
apăsați de numeroasele poveri
ne rostogolim pe toboganul
ce viața cu dărnicie îl așterne
la toți muritorii
sub numeroase steaguri
flamuri zdrențuite în lupte
fratricide
duse între multiple inimi
toate
cuprinse în pieptul tău

* * *

stau liniștit
sunt pregătit
mi-am ascuțit coasa
sunt pajiști iluzorii
ce m-așteaptă
să culc ierbile-mpreună
să urmăresc buburuza
cum pleacă

stau cățarat pe scara vieții
sunt condamnat s-o urc
pînă la ultimul fuștei

scriu răbdător pe răboj
și piedici și salturi
și albe căderi
pe copleșitoare covoare de frunze

scriu viața
acolo în cer
e deja povestită
pînă la capăt

* * *

acesta e visul ce ne-așteaptă
cu chivără și panaș
spre osîndă
iar noi/ ascultători/
ne ridicăm spre strălucire

toate vor fi
și toate sunt
acolo
între ghilotine
să ridicăm un steag
deși e sfîrțecat și zdrențuit
de gloanțe
dar cine îl va urma
mă-ntreb

să ai spinarea ruptă
de lovituri primite fără vină
te-ntrebi
cînd soarta te-nrobește
iubitoare
de nu o fi
o nouă
nu ultimă-ncercare

Dimensiunea personală a realității

Dogma centrală a creștinismului ortodox și catolic este cea a lui Dumnezeu Unul în Trei Persoane sau ipostasuri. Diferența dintre cele două mari ramuri ale creștinătății, unite până la Marea Schismă din 1054, este că Ortodoxia accentuează primatul Persoanei asupra esenței, naturii sau unității divine pe când la catolici lucrurile stau invers. Bineînțeles că unitatea naturii divine este afirmată și în creștinismul ortodox răsăritean, dar ea, adică esența sau ființa dumnezeirii, ne va rămâne atât în lumea aceasta, cât și în cea de dincolo inaccesibilă (din câte știu nu astfel stau lucrurile la catolici). De altfel, într-o perspectivă personalistă, precum cea ortodoxă asupra lui Dumnezeu, scopul principal al omului nu este cunoașterea Sa deplină, ci unirea personală cu El, realizată în iubire. Este ceea ce Sfinții Părinți au numit îndumnezeirea omului (theosis), prin harul Duhului Sfânt, cea de-a treia Persoană a Treimii. Conform unuia dintre cei mai mari – după unii cel mai mare – teologi ortodocși ai secolului XX, Vladimir Lossky, restaurarea naturii umane este lucrarea lui Hristos iar a persoanei umane, a Duhului Sfânt. Creat după chipul și asemănarea lui Dumnezeu, omul este la rândul său natură și persoană. Raportul dintre acestea reiese cu claritate din următorul pasaj din *Teologia mistică a Bisericii de Răsărit*, lucrarea fundamentală a lui Lossky, marele teolog rus care a fost exilat din Rusia, trăind și murind în floarea vârstei la Paris: „Persoana înseamnă inductibilitatea omului la natura sa. Ireductibilitate și nu „ceva” ireductibil sau „ceva” care face pe om ireductibil la natura lui, tocmai pentru că aici nu poate fi vorba de „ceva” distinct, de o „altă natură”, ci de „cineva” care se distinge de propria sa natură, de cineva care își depășește natura, chiar conținând-o, și pe care o face să existe ca natură umană prin chiar această depășire și, cu toate acestea, nu există în sine însuși în afară de natura pe care o „enipostaziază” și pe care o depășește fără încetare”. Pasajul citat este extrem de dens și de subtil, iar din el se desprind câteva idei esențiale. Mai întâi rezultă că natura și persoana, deși distincte, nu sunt despărțite, persoana nefiind o entitate ruptă de natură, ci un mod de existență care constă în depășirea continuă a determinării naturale, un mod de transcendere a naturii cu ea cu tot, cum ar spune Noica. Persoana este ieșirea din sine spre Celălalt, Dumnezeu și aproapele; este, așa cum spune și teologul român Dumitru Stăniloae, *relație*. Acest concept este foarte important întrucât se aplică și Persoanelor Divine, care se disting ca Persoane prin relațiile dintre ele: Tatăl este nenăscut, Fiul este născut iar Duhul Sfânt este purces din Tatăl. Lossky este teologul ortodox care a dezvăluit cu maximă claritate consecințele adoptării târzii în teologia catolică a adaosului Filioque la Crezul niceo-constantinopolitan prin care se susține purcederea Duhului Sfânt și de la Fiul, în felul acesta accentuându-se unitatea în detrimentul Persoanelor. Căutarea unității presupune o exersare a rațiunii, urmărindu-se cunoașterea lui Dumnezeu prin concepte, ceea ce a condus la formidabila dezvoltare a științei și tehnologiei în Occident cu prețul “dezvrăjirii lumii”. În Răsăritul ortodox, dimpotrivă, scopul a fost și este întâlnirea personală cu Iisus Hristos, Dumnezeu devenit om, pentru ca omul să devină Dumnezeu, după har, iar persoana este dincolo de orice cunoaștere rațională. Calea cea mai propice de a-l face pe om în integralitatea lui, implicând și trupul nu doar prin rațiune, să-L poată „vedea” pe Dumnezeu este calea apofatică. Conform scrierilor Sfântului Dionisie (Pseudo) Areopagitul, teologia apofatică are drept scop ca prin intermediul negațiilor a tot ceea ce se poate spune afirmativ despre Dumnezeu, conform Revelației din Biblie, să-L facă pe om capabil să-L recepteze pe Cel care este dincolo de toate conceptele și ideile noastre despre El. Este modalitatea de a nu-L mărgini pe Dumnezeu la ceea ce mintea noastră poate gândi, de a nu-i cuprinde misterul, ci de a ne lăsa cuprinși de mister. Or, Dumnezeu spre care deschide calea apofatică a teologiei nu este o entitate simplă, o monadă sau unitate, ci Persoană care vine în întâmpinarea noastră prin ceea ce Sfântul Grigorie Palama numea energiile

Sale necreate. O idee despre ce sunt acestea ne este oferită de lumina în care le apare Hristos celor trei ucenici, Petru, Iacov și Ioan la Schimbarea la Față de pe muntele Tabor. Unirea cu Dumnezeu prin energiile necreate, lucrare sinergică a celor Trei Persoane ale Sfintei Treimi este ceea ce urmăresc călugării isihasti. Conform modelului divin și a kenoziei lui Iisus Hristos, adică a golirii de sine, de plenitudinea Sa divină, luând chip de rob prin întrupare, noi devenim cu adevărat persoane atunci când renunțăm la noi înșine, la atât de iubitul eu în dăruirea pentru aproapele. Dintr-o astfel de perspectivă personalistă, răul, păcatul ar fi individualismul, afirmarea unui eu alcătuit din aceleași trăsături naturale care se regăsesc și în celălalte euri, diferențele constând în combinațiile dintre ele. Spre deosebire de individ, persoana este unică, iar unicitatea îi este conferită de pecetea Duhului Sfânt primită la botez. Omul este liber întrucât este persoană, adică își depășește determinațiile naturale.

O asemenea concepție în care persoanele, atât cele divine, cât și cele umane sunt mai presus de natură și rațiune și în care menirea omului ca persoană este îndumnezeirea se numește mistică, teologia ortodoxă fiind, cum spune și titlul cărții lui Vladimir Lossky, una mistică. Există două tipuri mari de mistică: una de factură orientală, dar cu rezonanțe și în platonism și neoplatonism, pentru care unirea cu Dumnezeu înseamnă dispariția personalității în unitatea divină, cealaltă, ebraică – creștină, care consideră că persoana se menține și în relația cu Dumnezeu. Întrebarea care se pune privește totuși statutul rațiunii în acest al doilea tip de mistică: nu conduce el la un iraționalism?

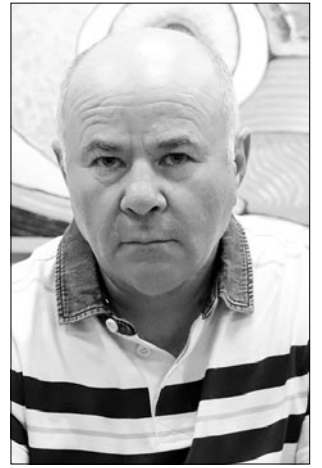
Precum se știe, Sfinții Părinți, începând cu cei trei mari capadocieni, Sfântul Vasile cel Mare, Sfântul Grigorie de Nyssa și Sfântul Grigorie de Nazianz, au realizat o sinteză între filosofia greacă veche, centrată pe problema ființei și experiența biblică orientată spre viața personală în Hristos. În acest scop, majoritatea conceptelor filosofiei grecești au fost resemnificate urmărindu-se de fapt depășirea lor pentru a nu împiedica experiența directă a întâlnirii personale cu Hristos. Acest lucru nu a fost o opțiune arbitrară fiindcă nu pornea de la un concept, ci de la experiența reală a întâlnirii cu Hristos, de la “evidența interioară a adevărului Duhului Sfânt”. Împotriva lui Origen, marele teolog din secolul al III-lea d. Hr. și a marelui său discipol Evagrie din Pont, Biserica a susținut că mintea umană nu poate, nici chiar prin partea sa superioară, *nous-ul*, să-L întâlnească pe Dumnezeu, deci întâlnirea Sa în Hristos este în întregime rodul inițiativei Sale, misiunea omului fiind de a-și curăța mintea de idoli conceptuali pentru a putea primi Revelația. Vederea lui Dumnezeu (accentul cade aici pe întâlnirea în iubire, nu pe cunoașterea de tip subiect – obiect) este o relație de la Persoană la persoană, deci depășește cadrul rațiunii umane. Și atunci, ne putem întreba din nou, are aceasta și un rol pozitiv, pe lângă cel negativ, de negare a propriilor concepte precum în teologia apofatică?

“Rațiunea nu poate fi insultată fără urmări neplăcute, deoarece Cuvântul, care s-a făcut om, poartă în el rațiunea tuturor lucrurilor”, spune un teolog, admirator al lui Lossky. Teologia discursivă este necesară mai ales într-o epocă dezorientată ca a noastră tocmai pentru că oferă o viziune coerentă, rațională, despre experiența mistică, ferind-o astfel de posibile rătăcirii. Iar apofaza (calea negației) în absența catafazei, a afirmațiilor despre Dumnezeu conținute chiar în Revelația biblică, ar fi doar un fel de agnosticism.

Într-o lucrare intitulată *Persoană, lume, realitate ultimă* (Ed. Presa Universitară clujeană, Cluj-Napoca, 2020), Dan Chițoiu, profesor de filosofie la Facultatea de Filosofie din Iași, propune ideea unei relansări a dialogului dintre știință și religie, terenul comun fiind chiar noțiunea de persoană. Crizele din știință, manifestate în secolul XX prin apariția fizicii cuantice și a pozitivismului în filosofie, care reduce totul, inclusiv omul, la elemente cuantificabile, pot afla o rezolvare prin revenirea la înțelesul grec al raționalității, ca Logos, care a condus la elaborarea de către Sfinții Părinți a

noțiunii de persoană, atât de importantă încât, susține autorul român, ea desparte Orientul de Occident. El crede că acest concept posedă rigoarea și exactitatea necesare pentru ca știința, cel puțin disciplinele de frontieră, să ia în considerare experiența religioasă, mistică. De fapt, ceea ce unește știința și mistica este că ambele se bazează pe experiență, deci caracterul lor practic-experimental. Apoi ar fi faptul că noile paradigme științifice aduc un alt înțeles rigorii și preciziei, mai aproape de înțelesul grec, deci apropiat de înțelegerea persoanei. Științele de graniță și fizica cuantică scot la lumină caracterul necuantificabil sau inefabil al realității ultime și rolul subiectului în constituirea acesteia, iar neuroștiințele descoperă influența minții asupra materiei. Dovedind o erudiție remarcabilă și o știință a interpretării riguroase, Dan Chițoiu descrie traseul meditației grecești și apoi bizantine asupra omului, care a condus prin resemnificarea unor concepte precum *prosopon* (mască) sau *hypostasis* (substanță) la o înțelegere dinamică a persoanei ca relație, având ca mod propriu de a fi ieșirea din sine, ek-stasis. Persoana este mereu în afara ei, orientată spre celălalt. Experiența alterității în relația față către față depășește orice înțelegere conceptuală, adică orice definiție rațională. Cunoașterea personală este trăire în care conceptele devin cel mult semne ale prezenței celui alt, perceput în unicitatea sa inductibilă. Una dintre cele mai importante consecințe, atrage atenția profesorul ieșean, este că dacă înțelegem persoana ca realitate ultimă – e vorba de Persoanele divine – atunci omul, creat după chipul și asemănarea acestora, poate și trebuie înțeles ca o creatură liberă. Libertatea este trăsătura care-l apropie de Dumnezeu și-l face să scape oricărui determinism al naturii și societății. Precum Lossky, Dan Chițoiu - a cărui sursă principală de inspirație este teologia Părintelui Dumitru Stăniloae, tot un teolog al persoanei - consideră că persoana nu este o entitate, ceva, precum sufletul sau spiritul, ci omul întreg, situat atât în lume, cât și, tocmai prin faptul că este persoană, dincolo de ea. Poate că speranțele sale într-un dialog între științe și teologie pot părea utopice sau naive, într-o lume în care știința devine tot mai aservită tehnologiei uniformizatoare, impersonale. Dar dacă ar fi așa? Dacă realitatea ultimă este personală, atunci știința ar putea suferi un reviriment prin „recunoașterea realității personale ca instanță activă în lume”, adică ar accede într-o zonă apropiată spiritualității ortodoxe, răsăritene. Iar Răsăritul creștin nu este doar o arie geografică rămasă mult în urma Occidentului, ci un alt mod de a înțelege și experia realitatea. Nae Ionescu este, consideră autorul, filosoful român care “a înțeles cu o finețe aparte ce caracterizează un orizont spiritual care stă sub diferența între experiență și experiere, între cunoaștere și conștiință, și a filosofat pe această temă”. În capitolul final al cărții, Dan Chițoiu arată cum modul lui Nae Ionescu de a face metafizică și de a preda este fundamental influențat de spiritualitatea ortodoxă răsăriteană, centrată pe persoană. Conceptele sale, care au influențat profund pe studenții săi: trăire, autenticitate, comuniune, valorizarea potențialității în detrimentul actualizării (faptei) și altele, sunt întemeiate pe o concepție ontologică și nu psihologică sau morală asupra persoanei.

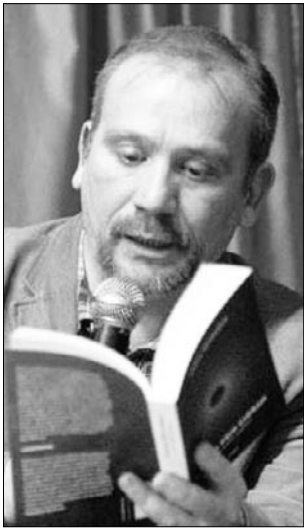
Atunci când am descoperit *Persoană, lume, realitate ultimă*, al cărei subtitlu este *Filosofare și spiritualitate în Răsăritul creștin*, mi-am dat seama de două lucruri: cât de tributari suntem educației de tip occidental – iluminist și în al doilea rând, ce efect revelator au putut avea asupra mea considerațiile despre posibilitatea de a filosofa de la persoană la persoană ale profesorului Dan Chițoiu. Poate că modalitatea cea mai bună de a ne integra în Europa nu este să ne predăm fără de rezerve Occidentului, adoptând fără discernământ tot ceea ce vine de acolo, de la tehnologie la spiritualitate, ci să ne întrebăm, cum ne cerea odată Părintele Stăniloae, și ce putem noi oferi Europei. Iar un răspuns ar fi chiar această revelare a dimensiunii personale, nu doar a omului, ci a întregii realități.

Atunci când am descoperit *Persoană, lume, realitate ultimă*, al cărei subtitlu este *Filosofare și spiritualitate în Răsăritul creștin*, mi-am dat seama de două lucruri: cât de tributari suntem educației de tip occidental – iluminist și în al doilea rând, ce efect revelator au putut avea asupra mea considerațiile despre posibilitatea de a filosofa de la persoană la persoană ale profesorului Dan Chițoiu.

Horia Vicențiu Pătrașcu

Oamenii trăiau cu ochii ațintiți spre cer, în vreme ce astăzi privesc doar înaintea sau în jos, înspre cele pământești.

Privește cerul!

(dintr-un posibil dicționar de boli spirituale produse de tehnologie)

Din cauza poluării luminoase, cecitatea celestă s-a răspândit de la dezinteresul față de cerul nocturn până la dezinteresul față de cerul diurn. Oamenii, altădată atât de preocupați de ceea ce le înfățișau configurațiile cerului, de la constelații și comete până la zborul păsărilor - au încetat să mai privească cerul, căci iluminarea publică, așa numita „poluare luminoasă”, a făcut cerul nopții cu totul invizibil. Deasupra așezărilor umane, imediat deasupra stâlpilor electrici, s-a lăsat un capac negru, complet opac, care i-a făcut să se comporte ca și cum ar fi închiși într-o galerie subterană, ca și cum ar fi niște cârtițe. Dar cine este cârtița noaptea va tinde să rămână cârtiță și în timpul zilei. Astfel, încetul cu încetul, oamenii au renunțat să privească cerul chiar și atunci când soarele se ȳtea în toată splendoarea lui pe bolta cerului, căci acest soare și această boltă încetaseră să le mai spună ceva. Paradoxal, tocmai în epoca celor mai performante instrumente astroscopice, a telescoapelor și observatoarelor, în epoca cuceririi spațiului cosmic, omul a devenit imun la azur. Nu pentru că cerul fusese demitizat de știință și tehnologie, ci pentru că cerul nopții fusese amputat de lumina artificială, iar ziua nu avea cum să nu poarte,

și ea, urmele aceste mârșave mutilări săvârșite în timpul nopții.

Ca să ȳnțelegem proporțiile acestei uriașe schimbări trebuie să ne amintim ce a ȳnsemnat cerul pentru cei vechi, măcar să ne aruncăm o privire în spațiul picturii renascentiste a acelor obsedați de cer - pentru care pământul nu era altceva decât locul de unde priveai și aspirai spre cer. Albastra împărățire a Capelei Sixtine, angelicii norișori albi - hieroglifice ale sublimului, fascinația exercitată de mare - cer în stare lichidă, unde fiecare navigație este deopotrivă o ȳnălțare spre văzduh, din moment ce primele „zboruri” ale ființei umane se manifestă ca aventuri nautice: ținta ultimă a oricărui năier este atingerea orizontului, această piele terestră a cerului.

Dimpotrivă, în epoca avioanelor, a călătoriilor aviatice, ținta privirii nu este cerul, ci pământul, din scaunele avioanelor privim în jos, înspre pământ unde, de altfel, suntem nerăbdători să ajungem. Zborul avionului are drept cauză finală pământul nu cerul, zborul este un surogat tehnologic al teleportării, al scurtării distanțelor, cerul fiind cel mai puțin prezent chiar în cazul deplasărilor aviatice.

Să ne gândim la ce a ȳnsemnat cerul în epoca prezicerilor astrale, a ceasului solar, a obeliscurilor, a piramidelor, a templelor. Oamenii trăiau cu ochii ațintiți spre cer, în vreme ce astăzi privesc doar ȳnainte sau în jos, ȳnspre cele pământești. Nu este curios - și atât de deplorabil - că cel mai mare interes pe care-l trezește astăzi explorarea astronomică este descoperirea unui alt pământ, unei planete care să ofere condiții similare celor de pe Terra? Va să zică pământului nu se mai uită pe cer în căutarea vreunui Elizeu, a unui paradis, a unei alte lumi, nu se mai uită la aștri ca la niște ȳntrupări ale zeităților, ci caută să găsească tot un... pământ, cu cât mai asemănător cu atât mai bine.

ȳn România a apărut de câțiva ani buni un personaj misterios care nu obosește să inscripționeze caligrafic pe pereții diferitelor clădiri următorul ȳndemn: *privește cerul!* Acest misionar al cerului și al epocii lui a simțit cât se poate de acut această maladie tehnologică, a cecității celeste și a redat-o, ȳncercând să o contracareze, în cel mai ingenuu, mai succint și mai expresivă deviză a evului celest, a perioadei „albastre” a umanității.

Iudita Dodu Ieremia

Corect/Incorect

*Destinul unui popor depinde de starea gramaticii sale.
Nu există mare națiune fără proprietatea limbii.*

(Fernando Pessoa)

UN PLURAL CU BUCLUC

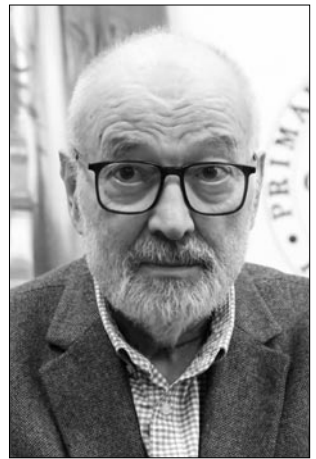
Zi frumoasă de primăvară. Soarele pripește mângâietor, vântul adie ușor, iar eu plec haihui la plimbare. Un singur lucru mi-aș mai dori: pe cineva cu care să tăifăsuiesc mergând agale pe alei. Dar iată că norocul pare să ȳmi suradă, căci o văd ieșind pe vecina de la etajul trei. Dau să o salut cu ȳnsuflețire, ȳnsă ea trece vijelios pe lângă mine, spunându-mi cu glas ȳnalt și parcă vesel: *Mă grăbesc să cumpăr umbrele pentru nore!* A spus „nore”?, mă ȳntreb eu contrariată de acest cuvânt pe care nu-l cunosc, ca și de spulberarea speranței de a găsi pe cineva care să mi se alăture la plimbare. O fi vrut să spună „nori” și, din pricina agitației, a nimerit „nore”. Privesc cerul. E senin, soare, nici măcar un norișor alb și pufos nu se vede. După cât de tare se grăbea vecina mea, era limpede că are informații meteorologice pe care nu le cunoaște toată lumea. Să știi că va ploua torențial și nu s-a anunțat oficial cod roșu pentru a nu provoca panică în populație. Chiar ȳncep să-i privesc pe trecători cu atenție, să observ care se grăbește, care fuge, care merge liniștit. Văd doi tineri în goană mare, făcând slalom prin mulțime, un bărbat cu pălărie și baston ȳnsoțit de o femeie mai tinerică, mergând grăbiți. Ăștia știu ce se va ȳntâmpla, de aceea se grăbesc. Mă mai uit ȳn jur, ceilalți merg alene, bucurându-se de prima zi de primăvară. Puțini oameni informați, constat cu ȳngrijorare și ȳn același timp mândră că sunt perspicace. Nu m-aș fi gândit că sub aspectul său banal vecina mea este totuși o persoană importantă, care are surse inaccesibile mulțimii. Sigur vine potopul, va trebui să mă ȳntorc repede acasă. Umbrele am, nu trebuie să mai cumpăr. Important este să ajung repede la adăpost, pentru că, și de m-ar prinde vreo torențială, nu m-ar ajuta umbrela. Cel mai sigur e să fiu ȳn casă, cu toate ferestrele ȳnchise, ba ar fi bine să pun și niște prosoape pe marginile ramelor din termopan. ȳn ușa blocului, mă izbesc de vecinul de la parter, care da să iasă, așa că strig la el ȳn timp ce urcam câte două trepte odată: *Stai acasă, vine potopul!* Nu știu ce reacție a avut vecinul, mi-am văzut de drum. ȳn fine, am intrat ȳn casă, m-am liniștit, sunt la adăpost, poate ar trebui, pentru orice eventualitate, să mă ȳmbrac cu o pelerină de ploaie. Nu se știe pe unde ar putea intra apa. Din când ȳn când, ridic un colț de draperie să văd ce se mai ȳntâmplă pe cer. Tot senin. ȳmi aduc aminte vorbele vecinei. De ce o fi spus „nore”, ȳn loc de „nori”? Cred că intrase ȳn panică. Dar nu ar fi trebuit să spună „umbrele pentru nori”, ci „umbrele pentru

ploaie”. Nu găsesc o explicație. S-a făcut târziu, afară e ȳntuneric și nu-mi mai pot da seama dacă e ȳnnorat ori nu. Ascult știrile, nicio veste de ploaie. Epuizată de tensiunea ȳn care am stat toată ziua, mă hotărăsc să-i dau telefon vecinei mele să-mi spună exact când vine potopul. Nu răspunde. E limpede că este un secret și nu are voie să-l divulge. Peste vreo două ore mă sună ea foarte veselă: *Sunt la norele mele, ȳși fac ziua ȳmpreună. S-au bucurat foarte mult pentru umbrele. ȳți voi povesti mâine! Noapte bună!* Numai bună nu a fost noaptea mea.

Ați ȳnțeles, dragi cititori, nu era „nore” de la „nor”, era „nore” de la „noră” și pluralul corect ar fi trebuit să fie „nurori”. Dacă nu aș fi auzit eu cu urechile mele, nu aș fi crezut că este cineva care nu știe că pluralul substantivului „noră” este „nurori”. Acum mi-am amintit substantivele omonime parțiale „soră¹” cu pluralul „surori” (rudă; călugăriță) și „soră²” cu pluralul „sore” (cadru medical). ȳn DOOM³ este admis și pluralul „surori”, alături de „sore”, pentru „soră²” (cadru medical). Prin urmare, nu mai sunt omonime parțiale, ci omonime totale și, cel mai important, nu se mai poate greși. Dacă vreuna dintre alcătuitoarele viitorului DOOM⁴ a auzit-o pe vecina mea spunând „nore”, ȳn loc de „nurori”, tare mi-e teamă că va fi admis și acest plural. N-ar fi de mirare, după ce pluralul pentru „cireașă” poate fi nu numai „cireșe”, ci și „cireși”. Mă aștept la orice.

ȳmi aduc aminte vorbele vecinei. De ce o fi spus „nore”, ȳn loc de „nori”? Cred că intrase ȳn panică.

Mustățile feldmareșalului Mackensen

Textul de mai jos, publicat în premieră în revista *Argeș*, este un fragment din romanul lui Stelian Tănase, *Mustățile feldmareșalului Mackensen*. Romanul, în curs de apariție la editura Corint, este o construcție inedită, implicând deopotrivă

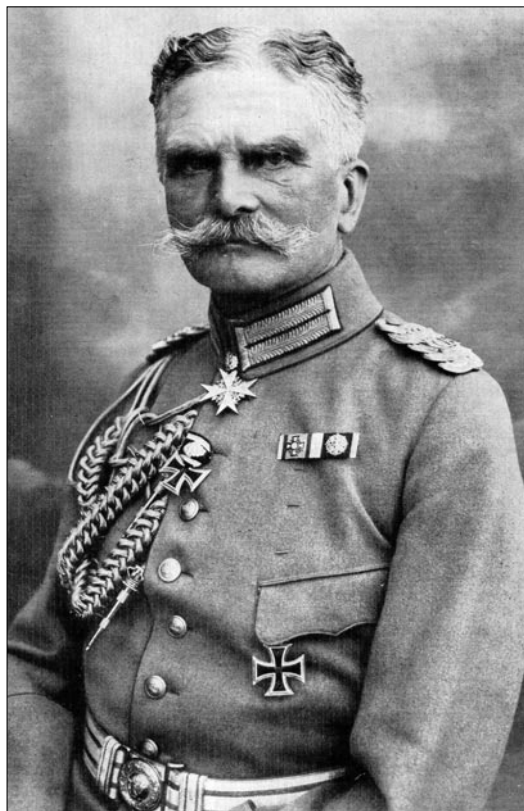
ficțiune și documentare riguroasă cu privire la viața din Bucureștiul aflat sub ocupația Puterilor Centrale în timpul Primului Război Mondial, între anii 1916-1918.

STARE DE ASEDIU

Capitala noastră hiberna țeapănă ca un mort înghețat. S-au înregistrat temperaturi de minus 35 de grade Celsius, măsurate la stația meteo de la Filaret. Vortexul a acoperit cu un strat de gheață tot ce exista. Mormane de zăpadă, ferestre acoperite, bulevardele blocate de bariere de gheață, patrulare nervoase cu ținuturi atârnați la cozoroc și epoleți. Peisaj ireal. A nins întruna vreme de o săptămână, până de Ajun când ca prin minune s-a oprit. Cerul s-a eliberat, puteai vedea lumea cealaltă. Lumea a început să iasă din casele unde nu existau cărbuni sau lemne de foc, fiindcă fuseseră confiscate de Kommandatura sub amenințarea amenziilor mari și a arestului. Afară era mai cald decât înăuntru, așa se explică apariția cetelor de colidători, copii de școală, care umblau cu steaua și vicleimul peste nămeți pe acoperișuri, pe garduri, dar unde nu. Zăpada ascundea mizeria care se adunase în toate colțurile și pe care nu o mai strângea nimeni de pe trotuare, gunoierii fiind mobilizați să sape tranșee la barierele orașului: Mandravela, Hale, Vergu, Crucea de piatră, Delea Veche, Mecet, podul Chitila, Rahova. Magazinele care mai existau și nu se transformaseră deja în tractir au suferit transformări mari. Negustorii au schimbat firmele românești (pentru că nu mai atrăgeau mușterii) cu altele nemțești, în speranța să găsească mărfuri ca săpun de rufe, ulei la sticle, mălai cu tărațe, cutii cu măsline - aduse cu trenurile de pe frontul rusesc, pradă de război. Speranțe deșarte. Rafturile prăvăliilor erau goale de când a intrat Mackensen, atunci a dat penuria. Sărăcia strălucea, și Kommandatura a publicat liste lungi de prețuri pe hârtie roșie și de mărfuri pe hârtie albă lucioasă. Nimic de cumpărat și dus la nevasta aia cu gura mare sau copiilor plângăcioși.

De la Iordache la Abator e drum lung. S-a raportat o spargere dată de tâlharii autohtoni, cei mai pricepuți din lume. Se povestea că necunoscuții au intrat noaptea în hala Abatorului unde era amenajată o ghețarie. Porcii sacrificați deunăzi atârnavu frumusețea în cârlige. Tot ce adunaseră glorioșii soldați ai Puterilor Centrale aduși în vagoane militare într-un guițat groaznic care a tulburat liniștea pașnicilor locuitori ai întinsei mahalale. S-a aflat totuși adevărul, cel care nu există. Cum a fost? Cărciumarul Iordache a convocat o

ședință de stat major în toată regula, la care a poftit mușterii mai de văză ai locantei. După ce a aruncat o privire spre dumnealor a spus neted: Ne-a ajuns cuțitul la os! S-audeee? A cerut executarea unei expediții punitive contra ocupantului. Ceva ce se anunța eroic. Trebuia salvată cu orice chip afacerea. Nu mai e nimic de băgat la ghiozdan. Pivnița e goală. Am rămas fără provizii. Inamicul ne ia tot. Marfa a fost confiscată de blestematele razii ordonate de Mackensen. Presimt că până în Bobotează trag obloanele. Să facem totul cât este încă vreme rea, să nu fim prinși cumva. Pedepsa e plutonul de execuție. Vremea

rea este cel mai bun camuflaj, soldații stau zgribuliți prin cazărmi. Între timp noi ne vedem de treabă. Patria, domnilor, vă cere ultimul sacrificiu! Le-a spus înfulecând micii abia luați de pe grătar și tăvăliți cât erau fierbinți, prin piper și busuioac grecesc. Se întingea apoi frugal în muștar de Dijon și se stingea arsura cu bere Luther până la loc comanda. Unii au lacrimat la auzul unor cuvinte atât de înălțătoare. Nici Averescu, singurul bărbat adevărat din Vechiul Regat, cel care apăra țara la fruntarii, nu ar fi obținut un asemenea efect lacrimogen. Să îi facă să plângă pe Craii strânși la Iordache. Episodul acesta va rămâne în analele rezistenței împotriva Ocupației străine. Dar și împotriva feldmareșalului, să nu uităm, cel mai înalt grad între Trieste și Lemberg. Tot respectul! S-a scris după ce

s-a semnat pacea la Versailles, în manuale și în cărți bisericești, despre eroismul neprecupețit al românilor în acea iarnă sălbatecă. Cum ar fi mult citata lucrare: „Istoria de jertfe a războiului dus contra invadatorului străin” (Ed. Dezrobirea, 1925). Sau „Pilde de abnegatie și curaj, file necunoscute din cartea neamului” (Ed. Socec, 1931).

S-au aliniat în noaptea de Ajun sub peron, unde păzea locanta un lighean plin cu lături de la tuzlama, un lighean atârnat sub prag, bun să te lovești cu melonul la diblă când intrai. După verificarea ținutei și numărul câinilor au pornit cu săniile și trăsurile luate cu japca din Piața Teatrului Național. Se întâmplase fix după căderea întunerului. Abatorul se afla la periferie departe, pe câmpul de la Mandravela la capătul Căii Văcărești. Drum lung, plin de primejdii. Jumătate a ajuns cu bine. Fiind întuneric au reușit să urce, românilor fiindu-le interzis să folosească tramvaiul. Aveau voie să meargă prin București numai pe jos, rodul neînduplecat al cerbiei feldmareșalului. Afișul se putea citi pe toate zidurile. Nici cu trăsura, nici cu automobilul. Nu exista niciun ausweiss valabil. Craii au ajuns mai devreme din dorința de a supraveghea încărcarea prăzii, treabă grea, de hamali. În total 52 de carcase calitate întâi, 23 bucăți porc alb de Rușeti și 33 exemplare Mangalița. Jumătate mergea la Iordache în pivnița lui cea largă unde avea o ascunzătoare bine dosită de ochiul patrulilor formate din soldați haini, care n-aveau mamă, n-aveau tată. Dacă te prindea, ajungeai cu spatele la zid confruntat cu plutonul de execuție adus în pas de defilare de la cazarma Pompierilor de la Malmaison. Restul cârni îl împărțeau între ei. Era o bună afacere. Craii au luat drumul vechi, pe podul Calicilor unde face cotul Dâmbovița cea amară și nu mai iese la suprafață nicăieri. Se zice că acolo începea Iadul, fapt care explica mulțimea bisericilor din zonă cu menirea dată de Mitropolie să îi păzească pe locuitori de rele. Așa sălaşurile sfinte Spirea, Antim, Bălașa, Sf. Ilie Bărbătescu. Mahalagii cunoșteau pe dinafară mersul slujbelor de duminică, erau spovediți și împărțășiți, făceau semnul crucii când treceau prin fața bisericii, pupau dosul palmei părintelui și multele icoane făcătoare de minuni atârinate pretutindeni. Dacă aveai timp să dosești prada, a ta era lumea. Carnea se împărțea egal între ei, era o bună afacere. Craii au ținut drumul pe lângă apa

Trebuia salvată cu orice chip afacerea. Nu mai e nimic de băgat la ghiozdan. Pivnița e goală. Am rămas fără provizii. Inamicul ne ia tot. Marfa a fost confiscată de blestematele razii ordonate de Mackensen. Presimt că până în Bobotează trag obloanele. Să facem totul cât este încă vreme rea, să nu fim prinși cumva. Pedepsa e plutonul de execuție. Vremea rea este cel mai bun camuflaj, soldații stau zgribuliți prin cazărmi. Între timp noi ne vedem de treabă. Patria, domnilor, vă cere ultimul sacrificiu!

proză

Au ajuns după o săptămână de zdrucinături pe calea ferată, trei nopți de carceră la Kiev și două de beții la Cernăuți. Li s-a înscenat o execuție, dar puștile nu au funcționat, erau false, nu trăgeau cu gloanțe adevărate decât în zilele cu număr impar, marți și sâmbătă. Făceau ceva zgomot cât să sperie nemâncații.

proză

murdară a Sabarului cocoțați pe sânni și în trăsură și de aici, peste câmp spre Bărăganul bocnă unde se zăreau ultimele case din București. Cum era vorba de un produs strategic, proprietate absolută a Kommandaturii, Abatorul era păzit de trei regimente formate din cei mai bravi soldați, decorați la Verdun, Somme și în peninsula Gallipoli.

În fine, trupa trimisă de Iordache a intrat în hală sub conducerea distinsului domn Bogdan-Pitești, care mai mult vorbea decât să facă ceva contra dușmanului. Pericolul de a fi prinși și executați, după cum suna ordinul lui Mackensen din 22 decembrie 1916, era real. Craii au momit soldații din pază cu sticle de votcă comercializată de ruși în talcioc. Să fie primit! Harașo! Au găsit carcasele de porc în ghețarie, atârinate în cârlige cât vedeai cu ochii. Și friiiiig, friiiiig!!! Au schimbat parola cu paza, au arătat ausweiss-urile. Îți trebuia măcar unul ca să umbli brambura după ora 21:00 când se trecea la regim de noapte, și se trăgea fără somație. Când auzai un schelălăit prin mahala, era vorba de un câine vagabond doborât cu ZB-ul de o patrulă, apuca-ma-i de p...lă! Au prezentat regulamentar salutul cu vârful degetelor la chipiu. În sfârșit începea desantul. Au bătut pas de defilare în onoarea cărnii de porc. Urma să fie rechiziționată de la inamic și azvârlită în stomacurile lor încăpătoare și lihnite. Au patrolat de-a lungul zidurilor, au verificat încuietorile și cercevelele la ferestre. Pentru camuflaj au îmbrăcat jumătățile de porc în rochii de mireasă, paltoane de damă și mantăi ofițerești confiscate dintr-o prăvălie de lux pe strada Lipscani, nr. 35, "La Motanul verde", în gang, colț cu Șelari. Galanterie de contrabandă adusă clandestin de la Odessa cu vaporul. Conform raportului poliției germane, care a primit ordin de la feldmareșal să ancheteze minuțios cazul și să raporteze la Berlin. Au apucat carcasele și le-au azvârlit pe sânni. De la efort li s-a făcut o foame de groază, le chiorăia mațele. Au tras un chiolhan, era devreme, și un frig de te amețea. Nu au halit atât de bine niciodată pe durata ocupației. Cheful a fost stricat de domnul D. Karnabatt care l-a acuzat când le era lumea mai dragă pe cunoscutul gazetar S. Grossman de la *Adevărul* că trădase cauza și era omul nemților. Bănuiala

groaznică era că se ocupa cu denunțurile pe lângă Poliție contra cost, 5000 lei/lunar în plus la leafă. A sărit cu o rangă să îi spargă țeasta pe care o avea ținută. Noroc că a alunecat pe gheață și lovitura a căzut alături altfel ar fi fost mort. Azi îl plângeam la slujba de incinerare. Ceilalți au sărit să îi despartă. Unul a strigat norocos să vie muzicanții. Ai lui Bijboacă au început îndată să ragă, să miorlăie, să lălăie refrenul la modă "Coană Mare, Coane Mare / Zi-ne ce-ai între picioare! / Of of!.." Alte incidente nu au fost, erau prea preocupați să înfulece carnea arsă pe focul de lemn aprins în zăpadă. Un deliciu.

Încărcatul mărfii le-a luat toată noaptea. S-au urnit greu pentru că muzicanții fir-ar ei ai dracu, au întârziat un ceas. Ceilalți făceau în acest timp zâmbre în întuneric, prin zăpadă, cu ghetete rupte. Înghețase și că...atul în ei. Așa le-a trebuit! Nu era mai bine să stăm acasă între țatele coanei Aneta chioara!? Unul a zis că are junghiuri, Jorjel că îl chinuie podagra, de Arion ți se făcea milă. Șchiopăta și țara contrabasul cât o namilă prin zăpada înroșită de scurgerile de sânge de pe bancurile de lemn unde se tăiau porcii cu fierăstrăul. Degeaba tocmise Iordache în mahalaua Scaune pe Bijboacă, starostele muzicanților de subțire. Orchestra cea mai prima din Levant. Avea un vibrato care ținea până la Paris, ți se tăia respirația și te făcea să plângi în somn. Sediul breslei muzicanților se afla în spatele spitalului Colțea la birtul Spoveditul. La acea vreme - nu ca azi - spitalul găzduia o armată de bolnavi irecuperabili, cărați de pe front. Pesemne din cauza vestitei biserici a Măcelarilor de vizavi, frecventată de toți tâlharii și pomanagii. Aici își așteptau balaoacheșii mușterii cât era ziua de lungă. O zi putea să dureze o săptămână întreagă sau un ceas.

Abia când s-a crăpat de ziuă și o geană de lumină de nuanța indigo a planat peste câmpia Abatorului, Craii s-au dezmeticit. Unul a zis, hai! Au luat în spinare fiecare câte o carcasă și au cărat-o printre vagoane dincolo de calea ferată peste terasamente, lângă depou. Când s-a terminat treaba, tartorul Bogdan-Pitești a pus creionul chimic după ureche, a mai socotit odată creștinește și a rânjit mulțumit. Bijboacă să moară de râs, și-a arătat prea fudul dintele din aur, înfipt în mijlocul gingiei. Era pus la Nisa pe Promenade des Anglais după ce angajatorul lui spărsese cazinoul și le luase barosanilor banii din seifuri cu o amărâtă de quinta față cu un care de optari. A încasat indiferent de monedă. Vorba aia, i-a lăsat în c...rul gol, a spus pe la mese, cui voia să îl asculte. Ăsta da, om! A apărut lângă hala mare a Abatorului o trăsură cu coviltir, neagră, lucioasă ca un gândac. Trântită pe bancheta învelită în șaluri,

steaua afișului mondial, Filomela creata, zisă Pi...dulice din Mahalaua Mărcuța pe malul Colentinei. Tot anul cântase până a răgușit pentru boieri mari. Corzile vocale au părăsit-o dintr-o sperietură. Intrase peste ea în cameră la hotel Bristol pe Nevski Prospekt un pluton de dezertori și au cerut cărnă. Pi...dulice, adică. I-au smuls perlele de la gât, broșele de pe taior și inelele din degete, i-au rupt hainele alea scumpe de pe ea cu care îl ademenise pe țar. Au plătit harașo, numai că a doua zi când s-au prezentat la banca populară să schimbe banii s-a dovedit că erau ruble scoase din uz, valorau cât hârtia de ziar, să te ștergi la c...r. A rămas cum s-ar zice cu buza umflată. Și fu...ută și bătută și cu banii luați deși cântase în palatul țarului Nicolae la Țarskoie Selo, toată numai paiete. Se bârfea că se iubește pe ascuns cu țarul și primise de la el un lingou de aur. Era exact ce căutau dezertorii. Zi fă, unde l-ai pus! Ce? Aurul! Și jap jap două labe peste ochi. De-au învinețit-o ca pe chipul Maicii Domnului din icoana Sfintei Marii din Mănăstirea Volsk, pictată cu cerneală de Pekin și negru de fum. Fericirea ei a durat până când s-au ivit bolșevicii la Smolensk aducând anarhia și prefacerile revoluționare. Gașca lor a plecat spre București, a traversat Rusia pe sânni. S-au grăbit să ajungă acasă, la cordaciul ei - Arvinte ghitariștii. Ușor de recunoscut într-o mulțime pentru că purta o feșă neagră peste ochiul stâng scos cu baioneta în pușcăriia Petropavlovsk de un deținut. Alt semn distinctiv: purta ghiuluri pe toate degetele, minus unul retezat de un cuțitar într-un birt din gara Moskovski unde s-au suit în tren cu toate instrumentele și costumele de scenă. Au ajuns după o săptămână de zdrucinături pe calea ferată, trei nopți de carceră la Kiev și două de beții la Cernăuți. Li s-a înscenat o execuție, dar puștile nu au funcționat, erau false, nu trăgeau cu gloanțe adevărate decât în zilele cu număr impar, marți și sâmbătă. Făceau ceva zgomot cât să sperie nemâncații. Alaiul care i-a adus de la gară la domiciliu, cum cerea regulamentul. În mahalaua lor, mizeria a fost cât casa. Șobolanii alergau pe streășini, câinii căpătaseră râie, closetele le-au găsit înfundate. Pe trotuare, deși era interzis expres de Kommandatura, lumea i-a aplaudat. Au cântat până a răgușit. Cert, trupa Bijboacă & Co au fost senzația Bucureștilor tot timpul sub ocupație. Raidul la Abator a fost primul lor contract de când s-au întors acasă. Au fost așteptați de public ca lovitura stagiunii. Plata s-a făcut conform înțelegerii, repertoriul a fost cel discutat când s-a plătit arvuna. Instrumentele au fost de calitate: acordeon Hohnner, 32 de bași și tot atâtea înalte, clape din sidef. Contrabas dublu, din lemn de molid selecționat, cu sculpturi și capetete de alamă vieneză Stentor. Două viori italienești, vechi, semnate Guardi. Ghitara Alhambra, 12 corzi, spaniolă, cu sunet extraordinar. Goarna din alamă originală, cântase la toate înmormântările din Vechiul Regat, după Congresul de la Berlin 1878. S-a prezentat în perfectă stare.

Imaginează-ți, cititorule, trăsura neagră cu vizitiul dormitând pe capră și coviltirul

deschis. Lăutarii cocoțati deasupra, cântând îndrăcit. Închipuie-ți trecerea acestui echipaj magnific alergând prin periferii. Cum se strecura pe lângă patrulele germane și austriece fără să oprească o clipă. Cum ignorau Craii tolăniți în sănii zăpada numai luciu, sub cerul incolor al iernii. Ascultă, rogu-te, scârțâitul lugubru al zăpezii înghețate sub țințele bocancilor soldățești și sfichiuitul biciului peste spinările celor doi cai acoperiți de pături colorate. Viscolul a bătut continuu până în Săptămâna Mare cât a ținut cea mai lungă iarnă a secolului. Te încovoia, te obliga să ții ochii închiși. În Gara de Nord plină de cerșetori și jerpeliți, li s-a făcut o primire triumfală. Fanfara regimentului 15 a prezentat onorul feldmaresalului August von Mackensen. Clipe înălțătoare. Câteva sute de flașnete au evoluat în același timp pe peron. Plus 100 de colivii cu canari cântători aduși din Zanzibar, dornici să impresioneze publicul. A fost cea mai frumoasă zi din viața tarafului Bijboacă. A durat până când s-a întâmplat trășenia, ceasul rău. Când au dat să golească bagajele, lucrurile strânse de peste tot, instrumentele, costumele de scenă, averea strânsă în Rusia, au constatat că pur și simplu porcii au dispărut, nu mai există, mai exact spus. În asemenea împrejurări tragice, nu s-a mai efectuat vre o plată. Ce să plătești? Au rămas doar câteva duzini de mormane cu oase fiecare în parte, schelete întregi cărora le dădeau târcoale câinii veșnici ai Bucureștiului. Carnea, la adăpostul nopții și a viscolului sălbatec, a fost curățită de pe oase de animale neidentificate. Dihori, câini turbați, vârcolaci. Expertiza cerută la Muzeul Antipa nu a dat niciun rezultat. Bref, Craii nu s-au ales cu nimic. Marea afacere la care deja își frecau mâinile plini se speranță a dat faliment...

BÂRFE ÎNTR-O FRIZERIE DE LUX

Cum a fost primit de bucureșteni August von Mackensen, trimisul plenipotențiar al kaiserului Wilhelm al II-lea? Persoana feldmaresalului este extrem de importantă, dar contează mai mult, stimat cititor, cum este perceput de bucureșteni, supușii lui vremelnici. Este despre ce ne ocupăm în capitolul de față. Mackensen face parte din istorie, precum faptele și întâmplările, conversațiile purtate cu generalii prin birouri și saloane. A devenit ținta tuturor bârfelor, în cartierele pricopsite, dar și în mahalale odată ce s-a instalat în Casa Meitani și a deschis ferestrele să asculte greierii, una dintre marile lui plăceri. Pe lângă cercetarea mușuroaielor de furnici și îngrijirea stăruitoare a mustăților. În Cismigiu, mai era vorba și despre orăcăitul broaștelor, mierlele și ciocăniturile autohtone privite din mansardă. E bine de știut că i s-au atribuit puteri supranaturale. Probă de necontestat: înălțimea sa, 1,96 m. Secundo, decorațiile ce îi zornăiau pe veston. Terzo, căciula impozantă din samur cu cap de mort.

Quatro: bastonul de feldmaresal turnat în aur dăruit de kaiser. Aici s-au iscat controverse. O precupeață din hala Matache s-a repezit într-o duminică să i-l smulgă. Nu a reușit și atunci s-a repezit să îl muște de obraji. Femeia a declarat la interogatoriu, între două lovituri cu varga peste fese, că voia să afle dacă feldmaresalul simte ceva. Voia să afle dacă e zeu. O spălătoareasă de la garnizoană, cu brațele pline de leșie, a sustras lenjeria personală a lui Mackensen însemnată cu monogramă, M, să vadă dacă găsește urme de pipi și caca... Dacă are defecație, mein herren, nu are cum să fie zeu! Caz clasat. Destui au răsuflat ușurați oof, întrucât în capul unora s-a născut instantaneu ideea de a-l asasina cu un glonte de pe acoperisul teatrului Liric de vizavi. Fiind muritor, clar, putea fi și asasinat. Astfel populația Capitalei ar fi fost eliberată de psihoză, întrucât libertatea este tot ce avem mai de preț! a strigat un vechil de pe moșia Belvedere sărind sinucigaș de pe pod. Mulți s-au întrebat ce măsură poartă la încălțări, întrucât avea în picioare o pereche de cizme urieșești.

Nu s-a sinchisit, a trimis vorbă să fie găsită o prăvălie în apropiere, ca să-și rezolve delicata chestiune „ras, tuns și frezat”. S-a declanșat, legat de subiect, un circ nemaipomenit. Până și Ferdinand, țarul bulgarilor, deranjat de gălăgie tocmai la Sofia, a cerut: Liniștee! O clipă mai târziu s-a auzit musca... Mackensen dorea - s-a zvonit la Iordache - să se asigure că mustața sa suprarealistă va primi îngrijirile cele mai competente. Se temea de rezultat având în vedere că București nu este Berlin. Nu are clasă, nici meseriași, nici saloane fine. Industria românească nu se ridica la nivelul cerut, era prea artizanală și se baza pe importuri. Înapoierea Vechiului Regat se vădea a fi un obstacol real. Acestea erau îngrijorările feldmaresalului în acele zile extrem de friguroase. Se știe, mustățile sale necesitau o tehnologie aparte. Era tot ce avea mai de preț. Privea mândru spre bucureșteni când reușea să își înfățișeze podoaba cu ocazia ceremoniilor, acestor muritori de la înălțimea celor 1,96 m ai săi. La Iordache a circulat în acea iarnă o poezioară: Mustața lui Mackensen / S-a lovit de tren/ De când e mareșal/ kaiserul Imperial/ i-a trimis un cal/ să meargă la bal // Un lighean cu zoaie /i-a căzut pe co...ie / de la co...ie la călcăie/ și-a ajuns momâie! Paternitatea prostioarei cu care se încheiau chermezele patronate de Bogdan-Pitești a fost atribuită lui Benjamin Fundoianu, vivat! Nu a fost identificat de poliție ca autor al infamiei pentru că în acte apărea ca Barbu Wexler. Scena de groază s-a petrecut mai târziu când feldmaresalul în persoană a venit pe la miezul nopții la Iordache în inspecție și-a cerut să i se intoneze acel cânticel de bețivi despre care vorbea tot

orașul și îl făcea de răs. Voia să afle neîntârziat cine îl sfidează. Era bun de spânzurătoare pentru uzurparea autorității. Era și o ofensă adusă MSI Kaiserul Wilhelm al II-lea. La final, a oferit încă un rând de băutură celor prezenți. Toți cu gâturile uscate și dornici de distracție. Ce dacă agenții Poliției militare germane se pregăteau să îi aresteze pe toți cei prezenți. Cronica nu a reținut detaliile. Înainte de a se retrage Mackensen spre Transilvania, în noiembrie 1918, arhivele Armatei a IX-a pe care o comanda glorios și brav, au fost distruse prin ardere pe dealul Arsenalului trei zile și trei nopți. Focul nu s-a oprit până când nu a rămas decât scrum și cenușă din tonele de hârtie cu antet imperial. S-a întâmplat de Crăciun când prima geană de lumină a bătut scăpărat în ferestre.

În urma ordinului dat de feldmaresal în iarna 1917 cu scop de a introduce disciplina cazonă, s-a descoperit că Școala germană nu era reprezentată decât de trei meseriași cu salon de coafură și frizerie. Cu apă curentă de la robinet, care foloseau spumă de ras din import în cantități suficiente pentru a satisface onor clientela germană și austriacă, și erau dotate cu prăjitor de răsucit bucle indiferent de frizură. Îi enumăr pe acești maeștri: herr Hans Beer, herr Jacob Thiess și herr Herman Stein. S-a aflat prin agenți că Școala franceză era bine reprezentată. Se observa încă o dată că influența franceză era mai puternică decât cea germană, de unde totuși provenea armata de ocupație, să nu uităm. De aici au pornit multe conflicte cu populația locală care își pierdea vremea în intersecții încercând să se încălzească ținându-și, semn distinctiv al primitivismului ei. Câteva nume au făcut istorie. Unul ar fi Francois Martin, din Pasajul Român, unde funcționase odată o tipografie, mistuită de un incendiu. După unele zvonuri auzite la Iordache, regele Carol când se plictisea de nevastă, având presentimentul morții, ieșea în civil să se aerisească și să privească lung cucoanele. După ce ocolea de trei ori Palatul Regal, intra în salonul “La Francois” salutând mușterii. Aștepta să fie poftit pe scaun. Observ că regele i se adresa pe franțuzeste în ciuda originii sale germane. Regelui Carol I îi plăcea să pozeze în poliglot și savant. Se trântea în scaun ca pe tron și

Cum a fost primit de bucureșteni August von Mackensen, trimisul plenipotențiar al kaiserului Wilhelm al II-lea? Persoana feldmaresalului este extrem de importantă, dar contează mai mult, stimat cititor, cum este perceput de bucureșteni, supușii lui vremelnici. Este despre ce ne ocupăm în capitolul de față. Mackensen face parte din istorie, precum faptele și întâmplările, conversațiile purtate cu generalii prin birouri și saloane.

proză

Colocviile Municipiului Pitești, cu Leonid Dragomir, invitat Stelian Tănase – Viața lui Panait Istrati. Centrul Cultural Pitești, februarie 2025.

Termometrele au coborât brusc până la minus 40 de grade Celsius. Închipuiți-vă frigul pătrunzător din casele oamenilor. Ardeau o ulucă din gard, sau o cercevea, blatul mesei din sufragerie, un dulăpior de medicamente. Și într-o dimineață ca asta, ei bine, și-ar face apariția pe Calea Victoriei teribilul „spărgător de fronturi” fără să poarte neverosimila lui mustață, imitație după cea a kaiserului.

proză

cerea să îl stropească cu Eau de Cologne. Apoi să îi fie luat barbetele în foarfece. Se benocla îndelung în oglinda din perete. Cerea către *maitre* Francois să smulgă firele rebele care nu cadrau cu obrazul unui rege greu de mulțumit. Plătea scoțând mărunțișul dintr-un buzunar al nădragilor. Nu dădea bacșis, se știa că e zgârcit. Făcea stânga-mprejur și se retrăgea nu fără a spune o glumă auzită la popotă pe când era junker. Francois își scutura chica roșie și îl injura cu voce tare. Bătrânul rege se făcea că nu îl aude și ieșea în Calea Victoriei lângă hanul Crețulescu. Alt reprezentant demn al Parisului era *monsieur* Serge Constantin, absolvent al Academiei Julien de înalte studii pentru înfrumusețarea doamnelor și domnișoarelor, Paris, rue Roy Alphonse 46, unde se școleau cei maieminenți bărbieri și coafeuri din Europa. Mai era un salon unde servea un anume Jacob, pe strada Umbrei. Aici opera un *maitre* care umblase până în Extremul Orient, Capetown și Patagonia. Vorbea pe limba canarilor și a sticleților ce se zbenguiau în coliviile din prăvălie. Le făcea delicat conversație pe când dădea cu briciul pe obrazul gros al vreunui mușteriu. Uneori se întâmpla să îl cresteze din neatenție, atunci când veștile aduse de micile păsări erau prea extravagante. Aflase de la un canar că la Sarajevo a fost asasinat Franz Ferdinand. Mai era unul Lazarus, cu salonul pe Regală colț cu Sf Ionică. Punea lipitori ca nimeni altul. Avea o mână extraordinar de ușoară cu care lua sânge clientului. Îl descânta, îl amesteca în pahar și ți-l dădea să îl bei dintr-o sorbitură. Țară mică, dle! De la masă până la geam! a exclamat Mackensen. Dăduse fără voie peste o lume de superstiții și narațiuni orientale. Cine să creadă asemenea născociri într-o epocă acaparată de rațiune și știință!? Nimeni! Arhiepiscopul Netzhhammer nu i-a putut fi de folos cu nimic înaltului ofițer prusac.

Rămâne întrebarea: ce se va alege de mustața feldmareșalului? Și eram abia la începutul Ocupației. Nu era o chestiune politică, ci de strategie militară, făcea parte din războiul psihologic care se ducea după atentatul de la Sarajevo la scară mare. Cât va rezista în mediul toxic bucureștean? Ne aflam în fața celei mai mari enigme a războiului, obiect de studiu pentru cei mai prestigioși istorici oxfordieni. Vezi de exemplu Raul Mc Gregor, “*Tratatul despre luptele de noapte cu tancurile în tranșee*”, editura Oxford University Press, 1921, sau Linda

Giorgione “Sexul și prostituția în marile orașe europene în timpul Marelui Război”, 1931, la Seagull Publishing House. Odată se trezește o marțafoaică să îi smulgă podoaba dintre buza de sus - subțire, pătată cu tutun - și vârful nasului, ascuțit, roșu de la ger. Iarna 1916-1917 a fost extrem de geroasă, este un adevăr incontestabil. Termometrele au coborât brusc până la minus 40 de grade Celsius. Închipuiți-vă frigul pătrunzător din casele oamenilor. Ardeau o ulucă din gard, sau o cercevea, blatul mesei din sufragerie, un dulăpior de medicamente. Și într-o dimineață ca asta, ei bine, și-ar face apariția pe Calea Victoriei teribilul “spărgător de fronturi” fără să poarte neverosimila lui mustață, imitație după cea a kaiserului. Imaginați-vă o clipă că obrazul lui ar fi ca un c...r de copil. De neînchipuit, de enervare bolșevicii ar ridica baricade peste noapte. Steagurile roșii ar înflori ca macii de pe câmp pe întinderea de zăpadă. S-ar auzi gongul sfârșitului de lume. Ar fi - dacă ne luăm după sunet - clopotul cel mare de la Mitropolie, singurul rămas întreg în București după ce nemții la ordinul feldmareșalului au adunat clopotele din biserici, le-au trimis la Essen în Renania unde au turnat o nouă generație de tunuri Krupp. Mackensen fără de mustați, ar fi de neimaginat!!! Un semn rău! O prevestire scandalosă și înfricoșătoare. Anunța negreșit prăbușirea Imperiului German. Kaiserul Wilhelm al II-lea nu va accepta să semneze ceva în asemenea condiții. Ar fi păcat pentru că semnătura Majestății Sale Imperiale pe un document, oricare ar fi acesta, i-ar asigura gloria nepieritoare peste veacuri. Avea o iscălitură extraordinar de rară, caligrafică, mare, cu volute și rotunjimi, cu suișuri și coborâșuri ca un Montaigne russe. Așa s-a descoperit că MSI Wilhelm al II-lea nu a semnat niciodată un tratat de pace. Dacă feldmareșalul apărea spân în fața trupei risca să nu fie recunoscut de trupă, huiduit, linșat. Ar fi revocat din toate funcțiile prezente și viitoare. Degradat, i se vor smulge epoleții în sunetele lugubre ale fanfarei de la Curtea Imperială. La loc comanda! Atât am avut de spus.

A trebuit finalmente găsit un frizer. Cel care urma să se ocupe de mustața feldmareșalului trebuia să fie de maximă încredere de vreme ce umbla periculos cu briciul pe la gâtul lui Mackensen. O singură mișcare și haț! gata. Din cercetările serviciului secret german a rezultat că dintre toți bărbierii cu prăvălie în centru, 34 erau agenți ruși, 22 britanici, 14 francezi. De unde să alegi? Fapt curios, toți purtau pseudonime străine. Chiar dacă cel selectat era român get-beget... Deși toți pretindeau în reclamele publicate de ziare că aveau diplome de la Academii din Occident, luați la bani mărunți s-a dovedit că erau falsuri, cumpărate de la o tarabă. Fapt curios, își luaseră pseudonime străine. Suna mai bine, Michel, Louis, Serghei decât Gheorghe și Ion. Aerul exotic ajută succesul afacerii. În fine, au depistat un coafor de lux, furnizor al Curții regale, priceput foarte la mânuirea foarfecilor. Știa să învârtă bucle

ca nimeni altul. Nu era vorba de ca să îl enerveze pe feldmareșal. Mai priceput era la trasul cu urechea prin salon. Jean era și homosexual, implicat nu de mult într-o poveste de moravuri. A trebuit să dispară o vreme, și s-a ascuns tocmai la Sankt Petersburg pe Nevski Prospekt lângă croitoria Ecaterina Pliskova, aia cu neg pe buză, unde a servit cu abnegație onorabilii nobili ruși. S-a întors târziu, după ce a abdicat țarul Nicolae. Întors la București a deschis „Salon de frizerie, Adam” pe locul fostei cafenele Fialkovski care trăgea obloanele. A adus dintr-un cazino din Tarskoie Selo prima masă de biliard. În așteptarea unui ras, tuns și frezat, onor clientela juca și punea pariuri. Salonul Adam a fost mutat o iarnă mai târziu într-o aripă a hotelului Athenaeum Palace. Aici se instalase Kommandatura și a fost o chestiune practică să fie salonul aproape, la îndemâna ofițerilor de stat major. Peste încă un an, februarie 1919, personajul nostru a plecat la Paris să servească diplomații străni la Conferința de Pace. I-a avut clienți pe Clemenceau, Woodrow Wilson, Ionel Brătianu... Continua să facă servicii de spion și ducea o viață dublă, dacă nu triplă. Din cauza emoțiilor intense a fost secerat de un infarct. Acesta a fost omul ales de Poliția germană să aranjeze mustața lui Mackensen.

Feldmaresalul nostru nu a avut o viață lejeră în urbea Bucureștiului. Dar nici grea. Uneori a fost chiar plăcută, asculta muzica favorită executată cu virtuozitatea cunoscută de fanfara armatei a IX-a pe care o comanda. Nu a trecut o zi să nu îi sune în urechi din grădina Atheneului alamurile, cornii, percuția, trompetii, piculina, întru slava Împăratului și onor public. Se vede din corespondența trimisă acasă nevestei de-a doua că nu a reușit, deși a insistat să o convingă să îl viziteze în capitala Vechiului regat. Nu a văzut nici Curtea de Argeș, necropola Hohenzollernilor, nici Constanța cu portul și vestigiile ei, nici podul Saligny de la Cernavodă, păcat. A preferat lumea ei uitată și provincială. Bănuia că ea nu îi mai citea scrisorile. O plictiseau. Era sătulă de invitațiile insistente de a veni la București, de descrierea parăzilor și entuziasmului cu care îl primea publicul pe Calea Victoriei, de chermezele de la popota ofițerilor, de sunetele fanfarei, de știința manevrei militare pe care i-o expunea în fiecare scrisoare în detaliu. Ultima zicere a fost când i-a descris cum i-a aruncat în cap ligheanul plin de zoaie madame Rosa de la frizeria cu același nume. Se dusese să se tundă și să își aranjeze mustața în absența lui herr Beer plecat în permisie. Din vara 1917 tonul scrisorilor soțului August s-a înnegurat. A aflat din presă că armata a IX-a comandată de feldmareșal a suferit o mare înfrângere în Moldova și a căzut în dizgrația kaiserului. Nu a mai invitat-o la București s-o plimbe la brațetă în Cișmigiu. A corespondat din ce în ce mai rar, nu mai avea chef de scris, noutățile lipseau. Aștepta posomorât să fie trecut în rezervă. Numai înalta protecție a MSI Kaiserul Wilhelm al II-lea l-a salvat în acea împrejurare. Final lipsit de glorie.

(surse foto: muzeuldefotografie.ro, iwm.org.uk, ro.wikipedia.org)

**Opoziția
dintre vis,
ideal și
realitate,
amplificată de
nepăsarea
partenerului
în a-i asculta
vocea
interioară,
este resimțită
dureros, prin
prisma unor
sensuri
dependente de
felurite coduri
operative:
simbolic,
metafizic (și
chiar și mistic)
și a unei
sensibilități
exacerbate...**

cronici

Confesiuni concave și confesiuni convexe

Daniela Păun a debutat cu volumul de poezii *Embleme și tranzacții* (Tracus Arte, 2013). În 2015 - și tot la Tracus Arte - a publicat volumul intitulat *Selfie*. „Cuvântul *selfie*, - (preciza Adelina Sorescu, în pertinenta recenzie a acestui volum, publicată în revista „Argeș”, 2015) împrumutat din limba engleză, îi oferă cititorului un indiciu cu privire la semnificația discursului poetic din această carte: aceea a „fotografierii” lumii din sufletul autoarei, în același mod în care facem un *selfie* cu telefonul mobil. Desigur, locul acestuia este luat de *poezie*!”.

Aspectul de „jurnal sentimental” al poeziilor le conferă o notă intimistă, iar numitorul stărilor lirice - sublinia Adelina Sorescu - oscilează între *însingurarea* asumată ca protectoare retragere în sine și frământările sufletești generate de iminența despărțirii și de gustul amar al unui asemenea eveniment trăit „cu sufletul cuprins de-o frică mută”.

În textul meu de pe a patra copertă a volumului *Selfie*, afirmam că substanța confesivă a poeziilor - centrate pe tematica solitudinii - este susținută de o intensă vibrație emoțională pe care poeta o valorifică, întotdeauna, fără ostentație. Intimismul, feminitatea și sinceritatea sunt cei trei piloni ce fac din *Selfie* un volum remarcabil.

În aceeași linie conținutistică este realizat și recentul volum de versuri **Detalii cu două tăişuri** (Editura Limes, 2024). „Noua carte a Danielui Păun - scrie Dumitru Augustin Doman în prezentarea de pe ultima copertă a cărții - cuprinde poezii de dragoste de o prospețime și o candoare surprinzătoare pentru vremurile acestea. Confesiuni și declarații de-o intimitate limitată fac din acest volum o oază de trăire a unui sentiment pe cât de sincer, pe atât de bine rafinat din cotidianul obișnuit”.

Și în acest volum, poeta înregistrează diverse detalii din lumea exterioară, care oglindesc realitatea interioară, iar descrierile - cele explicative și cele picturale - cărora li se conferă un înveliș ficțional completează narațiunea intimă despre sine.

Utilizarea *persoanei întâi*, cu o puternică valență psihologică în cadrul confesiunii, favorizează discursul sub aspectul *autenticității*. În această privință, protagonista preferă procedeul *homodiegetic actorial* (*implicând relatarea la persoana întâi* și, respectiv, libertatea de a ignora cronologia, în numele unei intense insurgențe feminine cu involuntare valențe *decanonizatoare* constând în relevarea propriului *eu intim* în portativul interferențelor dintre *biografie* și *ficțiune*. Supuse actului de literaturizare, „secretele” biografice glisează dinspre *cronotopul* celui care a experimentat (în trecut) spre *cronotopul naratorului*. Condamnată la un steril zbcium în căutarea unor punți lăuntrice cu partenerul/partenerii de viață, protagonista își transformă suferința într-un firesc „fenomen de autoflagelare”.

Opoziția dintre vis, ideal și realitate, amplificată de nepăsarea partenerului în a-i asculta vocea interioară, este resimțită dureros, prin prisma unor sensuri dependente de felurite coduri operative: simbolic, metafizic (și chiar și mistic) și a unei sensibilități exacerbate: „Ce frumos este acest liliac alb/ în amintirile copilăriei mele pe care azi am venit s-o re trăiesc./ Parfumul lui, în adierea vântului,/ este toată amintirea morților mei/ și mă gândesc la ceasul/ când îmi va veni și mie rândul./ Parfumul lui e pentru mine/ la fel cum mi-aș scrie ultima carte/ și nu-mi rămâne decât să tac și să plâng/ ca să înflorească în voia lui cuvântul./ Ce a fost în viața mea?/ Am dat cunoscutul pe necunoscut,/ iar soarta nu mi-a surăs decât o dată./ Dar nu eram acolo, eram dusă” (*Acest liliac alb*).

Finalul poeziei, remarcabil în simplitatea sa, deplasează, surprinzător, accentul semantic de la frumusețea liliacului înflorit la resemnarea acceptată cu o senină îngăduință sufletească: „Dar nu eram acolo, eram dusă” (în altă parte, altundeva, din păcate!).

Și poezia *Voi pleca și voi fi singură* beneficiază de un final care schimbă datele textului, obligând la o re-lectură (inversă): dinspre final către incipit. Receptarea - inclusiv cea auditivă și cromatică - a posibilului eveniment intim pregătește, „la foc mic”, surpriza de ordin sufletesc din distihul final *În mod sigur, cei care au prădat cireșul din mine/ vor fi fost și ei, într-o altă viață, tot niște grauri*: „Voi pleca într-o zi, fără să anunț pe nimeni - de parcă/aș avea pe cine - cu solitarele mele adevăruri./ Și graurii vor căuta, cântând, în fiecare an,/ cireșul care nu a mai vrut să-și arate rodul./ Vor rămâne fără mine grădina înțesată/ de iriși roz, galbeni, mov,/ gardul văruit și nukul stăpân din fața casei./ Cerul va fi ca ametistul și-l va tăia doar sunetul/ prelung al clopotului de la biserica din sat./ Voi pleca și voi fi singură/ fără casă, fără nukul martor al tuturor întâmplărilor/ din existența mea,/ fără irișii din grădină și fără cerul de ametist./ În mod sigur, cei care au prădat cireșul din mine/ vor fi fost și ei, într-o altă viață, tot niște grauri”.

În poezia *Liniște de aur*, însingurarea își găsește corespondentul (cu o funcție analgezică) în pacea unui anumit moment al zilei - înserarea - ale cărei detalii din categoria pastelului au aparentul statut al unei pojghițe sub care se ascunde, din punct de vedere sufletesc, cu totul altceva: „Tulbură pacea câte-o pasăre, câte-un clopot,/ parcă ar vorbi în taină cu amurgul amândoi./ Leagănă vârful copacilor candori răătăcitoare/ și, dincolo de toate, aleargă, prin vis, răul/ (ale cărui ape curg spre infinit, printre mărgăritare)./ Ca un cristal se lasă seara./ Singurătatea fără margini e limpede și stinsă./ Tulburată doar de o pasăre sau de un clopot./ Nepăsătoare și calmă inima-i liberă,/ nu e nici veselă, nici tristă,/ însă iubirea e tot departe./ Culori, parfumuri și cântece o fură/ de parcă ar pluti pe apa mării simțiri imune./ Tulbură pacea doar o pasăre, un clopot/ și, dacă vrei,/ poți să atingi cu mâna eternitatea”.

În alte poezii, natura nu mai este receptată ca oglindă a stărilor sufletești. Dimpotrivă, stările sufletești acționează asupra peisajului modificându-l cromatic sau chiar și arhitectural, spre a simboliza zbciumul sufletesc: „M-am trezit, azi, în această zi de octombrie/ cu toți copacii răsturnați, cu împarele lor rădăcini în sus./ cu frunzele roșii acoperind asfaltul./ Prin ferestre se zbătea să pătrundă un aer roșiatic./ casele aveau acoperișurile inverse și, bineînțeles, roșii,/ chiar și soarele mi-a umplut încăperea/ cu o lumină roșu aprins./ Tu nicăieri”(O zi de octombrie II).

Apelul la imagini simbolice, căci în sistemul ei poetic, simolistica - deschisă, fără încifrări - are un important rol poetic, se derulează cu abilitate de la o poezie la alta, mai ales în orizontul tematic al *însingurării* care dobândește, uneori, accente malefice („Odată deprins gustul singurătății,/ orice prezență e percepută ca o amenințare/ în fața căreia rămânem paralizați/ ca în fața unui strigoi zărit în oglindă” - *Gustul singurătății*, n.n M.B.), după cum, alteori, starea de însingurare este trăită ca expresie a unui persistent *vid interior* („Serile mele pe jumătate neterminate,/ cuprinse între paranteze, captive./ În izolarea unor ziduri ridicate de răceala cuvintelor,/ par trase la un indigo folosit de prea multe ori,/ șterse și pe alocuri cu clipe lipsă” (*Un strop de vin roșu*), sau ca dorință a unui nou și reparator „târg cu viața”, o dorință sugerată și susținută liric de concretețea imaginilor întrebuințate: „Astăzi, nu am chef să fac nimic din ceea ce fac/ în mod obișnuit./ Astăzi, vreau să uit de temeri și de toate nopțile mele/ însingurate./ De șerpui care își încălzeau burta la soare printre pietre./ De ploile și furtunile miezului de vară./ De cântecele bătrânei din vecini, două case mai încolo./ De țipetele zglopii ale copiilor alergând după fluturi./ De calmul înăbușitor al amiezilor/ când se ridica prea mult nivelul

mercurului în termometre./ Astăzi, mi-e dor de mâna mamei ce-mi mângâia creștetul./ De răsetele tatălui meu ce-mi netezau neliiniștile./ Și, tot astăzi, s-a născut/ nestăvilita dorință/ să fac târg cu viața și să-mi dea înapoi o parte din mine” (*Târg cu viața*, s.n. M.B.).

Revolta existențială conține, adesea, și nuanțe ironice vizând precaritățile interioare, în materie de dăruire erotică, ale celui iubit: „Nicio metaforă în sufletul tău:/ doar ziduri drepte, ușor povărnite,/ cu pânze de păianjen în care s-a țesut/ câte o picătură de rouă,/ cu inscripții vulgare, ce trimit spre instinctele primare,/ desene abstracte colorate violent,/ nume de femei care, poate, ți-au odihnit capul pe brațele lor,/ urme de cenușă ale iubirilor pe care le-ai ars/ îndrăcit de orgoliul masculului părăsit și trădat”(*Desene abstracte*). Sau: „Din tot ce a fost/ îmi pare rău/ doar de versul pe care nu l-am scris” (*Versul pe care nu l-am scris*). Aceeași notă ironică - realizată în portativul unei voite autoprezentări „deplorabile”- palpită și în poezia intitulată *O altfel de iubire*: „Iubește-mă când, fără motiv, vezi lacrimile/ curgându-mi pe față,/ și te amuză rimelul care se întinde și mă face să par ca un clovn/ dar tu îmi spui că sunt mai frumoasă ca oricând.../ Iubește-mă și spune-mi că strălucesc când îmbrac rochia aceea/ mov/ care știi că nu-ți place deloc.../(...)/. Iubește-mă când îți ard, distrată, cea mai frumoasă cămașă/ la care tu ții foarte mult”.

Astfel de constructe contrastează cu cele subvenționate de un sentimentalism minulescian („Am starea păsărilor care nu-și mai găsesc cuibul”- *Când mi-e dor*) și, respectiv, cu stările de revolta existențială intensificată până la asumarea prizonieratului într-o neconținută absența a liniștii, admitând, ca paleativ, adevărul că între sângele unei femei și cel al unei copile maturizate prea repede nu este nici o deosebire („Pe nesimțite,/ am devenit prizoniera celui ce nu cunoaște liniștea/ și nici întoarcerea și eliberarea de povara/ cuvintelor: acele cuvinte ce ustură ca usturoiul/ și ard ca ardeii./ Nici o deosebire între sângele unei femei/ și al unei copile maturizate prea repede” (*Făclii și tranzacții*), sau, într-o altă ordine a problematicei, până la acceptarea - cu o ambiguă voluptate - chiar a *jerfei de sine*: „Eu am - și nevinovată - nevoie să fiu văzută/ ridicându-mă din nou din ruguri”. În principiu, poeta sfidează prejudecățile care îngrădesc și limitează mărturisirile. Tocmai această perspectivă - destabilizatoare - asupra confesiunilor și care nu afectează, niciodată, cuvenita decență, conferă discursului liric necesara modernitate. Oscilând între reacțiile de tip defensiv (concretizate, cum spune chiar autoarea, în *confesiuni concave*) și altele, destul de caustice, în ambele date ale lor - cele fătuse și cele freactice - (concretizate în *confesiune convexe*), detaliile acestor mărturisiri de factură erotică reflectă, de fapt, o stare de încordată revoltă existențială. Personalitatea acestei cărți constă, așadar, în convertirea ficționalului, pe calea exprimării lirice, în dramatice confesiuni cu statutul de „însemnări” de jurnal. Inedita *regie* de care depinde „radiografia” propriei biografii, în latura ei sentimentală, implică asumarea unor ipostaze și a unor *măști* de care pesonajul (feminin) are nevoie, în febrila relație cu sine trăită în termenii așa-numitului „teatru al vieții”.

Volumul **Detalii cu două tăişuri** se citește ca un roman în care însemnările autentice și pseudoînsemnările de jurnal lasă, în împletirea lor, impresia unei autentice povești de viață a cărei principală dimensiune este neîntreruptă căutare a iubirii, sub semnul *motivului literar* al nenorocului. Cu această carte, precedată de cele anterioare, Daniela Păun, care trăiește la Călărași, dezinteresată de frământările din arena literară, îmi consolidează convingerea că este un nou nume în poezie.

Mihaela Oancea

**deprind
alfabetul
emoțional.
aripile îmi
foșnesc ticsite
de somn.**

**ajung la
tavan. la
ciocârlile
arămii
ce umplu
valea
însingurării.
noaptea
își ia cârjele
și mai face
câțiva pași.**

M.O.

**Fii un punct
în Univers
Printre mii și
mii de sori...
Și nu te opri
din mers,
Chiar dacă ai
capu ’-n nori,
Continuând
fără regrete,
Să te mai
lupți cu vreun
vers...**

**Fii așa cum
ești, poete!**

C.T.C.

genele de tuș

își încordează auzul
să prindă șoaptele vântului
ce colindă dumbrava
cu brațele pline de isop.

genele de tuș
fac binele în dreptul lor/
cutreieră în vreme de arșiță
poteci îngândurate/
dansează cu bucuria Gisellei/
ori - minute în șir -
urmăresc la apus
cum se scurge apa în trepte
peste barajele de travertin.

sub privirea genelor de tuș
durerile plesnesc cum
vopseaua veche/
grânele se coc/cerul
scâmoșat se liniștește -
sub bolta limpede
lângă vechea lampă cu petrol
genele de tuș
stau față în față cu
Dumnezeu.

nu mai stăm de taină

pe sub acoperișurile de stuf
vrăbiile ciugulesc absențe. de
ceva vreme
ploaia despică văzduhul.
așchii se împlântă
în măruntaiele cuvintelor.
negru în scrumiere - amuțim.

în urletele tânguitoare ale
câinilor
femeile ce-au făcut nod
oricărui gând
plămădesc prescuri.

departe se aude un fluier
ciobănesc.
adulmecăm tăceri muncite
de o durere în piept.
în sobe n-a mai rămas pic de
jar.

tablou

pe șaua dealului
ceața adună în raniță
ancore
ce-au ruginit
de-a lungul veacurilor.

urgența clipei

scări de sticlă se-ascut în
jurul meu și-n mine.
arar mai alunec pe verigile
clipelor
cu miros de copilărie. un gol
mi se învâрте sălbatic
în tâmpile. strigătul înflorește
aici
unde se ciocnesc porumbeii.
mai sus - în cadrul
procesiunii religioase -
sunt purtate ripide pe
gâtleele cărora se înfășoară
odgonul vasului meu în
flăcări.

îmi cresc mâini ușoare cum
lemnul de balsa
mâini ce reproduc imagini de
pe clișeele de sticlă
ale interbelicilor. imortalizez
secunde
și ochii statuiilor care plâng
păsări
ce se dizolvă cum
nitroglicerina sub limbă.

în țărână se uită strigătul ce
înflorește crinul negru
și setea fără de gură.
gândurile se sparg de tavan.

sunt un lacăt fără cheie. un
strigăt ce înflorește
crinul negru.

întunericului i-au căzut dinții de lapte

un mănunchi de in albăstrui
se holbează
la tavanul umflat de râs și de
plâns.

mai abitir ca niciodată
rânile năpădesc precum
omizile
clipele tale floride.

în timp ce mototolești o
rochiță a copilăriei
aștepti ploaia
care n-a căzut niciodată.

bat tobele. calul nu-și mai
ascultă călărețul.
întunericului i-au căzut dinții
de lapte.

prenatal

deprind alfabetul emoțional.
aripile îmi foșnesc ticsite de
somm.
ajung la tavan. la ciocârlile
arămii
ce umplu valea însingurării.
noaptea
își ia cârjele și mai face câțiva
pași.
un montagne russe își intră
în drepturi -
confuzie. se pierde toată
căldura
din iesle.

îndrăgostire

briza sărată a mării
lejere arome de hesperide
și zboruri în doi
fără de sfârșit.

limba florilor și a pomilor

mă predau ție.
tu știi să-mi vorbești
în limba florilor și a pomilor.
lângă tine clipa nu mai
pulsează
ca un nerv dureros.
nu se îmbujorează grotesc
cum sculpturile lui Bottero.
lângă tine
dimineța e valsul lui
Chopin.
numai în brațele tale
învăț limba florilor și a
pomilor.

răsadnița pentru vremuri mai blajine

îmi privesc vecinul cum leagă
prietenie
cu un baston. arde pe
pământ
ca vasele de lut ale dacilor.

când lumina lunecă pe
înserate
în tăietura dealurilor
se târăște precum omida.
răscolește
în răsadnița pentru vremuri
mai blajine.
într-o zi voi afla că i-au
crescut aripi
și a zburat.

Constantin Teodor Craifaleanu

C. V.

Sunt „tânăr” poet din veac post-
decembrist
Și gata sunt mereu, fără zăbavă,
Să beau, precum Socrate, din otravă,
Sau să mă doară cuiele lui Christ...

În oase simt cum le zâmbeau martirii
Călăilor lor plini de necredință,
De ignoranță și de neputință
De-a înțelege căile Iubirii...

Prin vene-mi curge sânge de romantic -
Mă mai revolt, dar cânt mai mult
Iubirea...
În gând vreau să cuprind Nemărginirea
Din Univers sau dintr-un număr
cuantic...

Doresc să mă hrănesc cu Armonia –
Și-o caut și-n cetate, și în visuri,
Și printre galaxii, și în abisuri...
Iar marea mea iubire-i Poezia,
Cu care-ncerc să nu fac compromisuri!

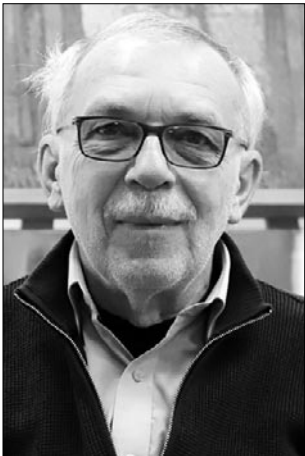
P. S.
Dacă nu reușesc întotdeauna,
Iertați-mă, am limitele mele!
(Vouă mă adresez, frumoase stele,
Dar și Măriei Tale, Doamnă Luna!)

To Be or Not To Be

A fi sau a nu fi?
Mai este întrebarea
Valabilă și-acum,
Când ne-am pierdut cărarea?
- O, Doamne, azi se-ntreabă:
A fi sau a avea?
Eu sunt, tu ești, el este...
Să fiu, să fii, să fie...
Au devenit poveste.
Eu am, tu ai, el are...
Să am, să ai, să aibă...
E noua conjugare!
Doamne, care-ai făcut lumea
Și ai umplut pământul
Cu păsări și cu fiare
Și apele cu pești,
Tu poți avea chiar Totul
Și totuși, Tu doar *ESTI!*
Învăță-mă, Părinte,
Ce-ar trebui să fac,
Ce haină să îmbrac,
Ce întrebări să-mi pun,
Să fiu sau să adun?
- Răspunsul la-ntrebare
Fără-ndoială-l știi:
Poți aduna oricâte,
Dar nu uita *Să Fii!*
Fii cum ești, în continuare,
Fii o rază în amurg,
Fii o floare,
Fii un fulg,
Fii pe plaja planetară
Un grăunte de nisip
De origine stelară,
Fii o frunză dusă-n vânt,
Fii o scoică în ocean,
Fii un cânt,
Fii un licurici stingher,
Fii o clipă într-un an,
Fii scânteia dintr-o vatră
Transformată în vulcan,
Fii beteala de pe cer,
Când mai cade câte-o stea,
Fii ideea de mister
Care-ți umple inima,
Fii un fir de iarbă crud
Mângâiat de-un strop de rouă,
Fii un gând care să-nsemne
Început de eră nouă,
Fii simțire,
Fii iubire
Răspândită împrejur
Prin vorbe și din privire,
Fii un punct în Univers
Printre mii și mii de sori...
Și nu te opri din mers,
Chiar dacă ai capu ’-n nori,
Continuând fără regrete,
Să te mai lupți cu vreun vers...
Fii așa cum ești, poete!

Ce-i poezia? Greu de răspuns...

Poate-i cireșul, poate-i caisul
Când își ning floarea peste livezi,
Poate-i Înaltul, poate-i Abisul

Sau o minune în care crezi,
Când nevăzutul începi să-l vezi...

Poate e taina din Adevărul
Ce ni-L relevă pe Dumnezeu,
Poate e ploaia, poate e cerul
Pe care râde un curcubeu...

Poate e boarea ce mișcă frunze
Când par copacii că şușotesc,
Poate-s misterele nepătrunse
Încă de cugetul omenesc...

Poate e dorul de nemurire
Pe care moșii ți l-au lăsat,
Poate-i un zâmbet sau o privire
Ce-o veșnicie le-ai așteptat
Și într-o clipă te-au fermecat...

Poate-i mireasma florii celeste
Ce doar *aleșii* o pot simți,
Poate-i aceeași veche poveste
Când se conjugă verbu-*a iubi*...

Poate-i scânteia ce-ajunge-o rază
Pe cerul minții când e umbros,
Sau poate este numai o oază
De cald, de bine și de frumos,
Când totu-n lume-i cu susu-n jos!

Bonjour

Bonjour, amicii mei, *Bonjour*,
Vă declar fără înconjur
Că mă-nfior privind în jur
Și-mi vine-al naibii să înjur,
Dar n-am s-o fac. Promit! Vă jur!
Deși văd cum *jour après jour*
Se taie-ntruna primpřejur
Codri întregi. Dar nu înjur.
Vă rog să credeți, vă conjur!
Că nu vreau să devin sperjur,
Nici vreun principiu să abjur,
Nici să mă certe vreun majur...
Mai bine fac stânga-mpřejur
Și plec în lume *pour toujours*,
Terra întreagă s-o-nconjur,
Pe-un vapor într-un lung sejur...
Să văd apă jur-împřejur,
Să-mi pun pe cap un abajur,
Să fac și poze *contre-jour*,
Să-mi placă totul împřejur,
Să n-am niciun motiv să-njur...
Hai, c-am plecat. Vă pup! *Bonjour!*

Apocaliptică

Când tunetul tăcerii îți zguduie
timpanul,
Gândește că în lume azi rege este Banul!

Când ți se închid ochii și-ncepi să vezi
lumină,
Vei ști că Banul este a răului pricină.

Când flori ale Iubirii deșertul a-nghițit,
Urăți boboci ai Urii îndată-au înflorit.

Când Banul și cu Ura încep să
guverneze,
E greu s-accepte-alături și unele minți
treze.

Și când sus-pușii lumii se cred mici
dumnezei,
Având și bani, și ură, și un buton la ei,
Atunci de biata Terra e vai de mama ei,
Căci bezna va-nghiți-o până numeri la
trei...

Iar cei ce prin minune-n viață vor fi
rămas
Vor drege în milenii ce se strică-ntr-un
ceas!

Amintiri despre TATA - Semne de viață și adevăruri știute

„Nimic nu mai poate reconstrui o prietenie călcată în picioare. În timp ce rănilor iubirii se pot cicatriza, cele ale prieteniei rămân pentru totdeauna.”

Tahar Ben Jelloun

Cel mai probabil, alăturarea între titlul articolului și motto-ul acestuia este una stranie. Însă avatarurile vieții, prin propriile pilde, sunt un izvor nesecat de inspirație, decizii îndelung cumpănite, revelații și sentimente contradictorii, resimțite în fața mesei de studiu, în sala austeră de lectură a unei instituții, devenită dintr-o dată caldă prin puterea amintirilor.

Mi-am pus în acele momente întrebarea: cum am ajuns aici? Privirea mi-a coborât din nou asupra dosarului vechi de aproape o jumătate de secol pe care un scris citeț, ordonat, îmi reamintea implacabil de trecut, de anii cenușii ai comunismului târziu, de ceea ce Gabriel Liiceanu a numit „lumea în care, de dimineată până seara, zi de zi și clipă de clipă, se fabrica, sistematic și instituțional, răul”: „*Dosar de Urmărire Informativă nr. 1788/29.09.1977*”. În acele momente mi-am pus efectiv întrebarea: oare am puterea să deschid dosarul respectiv, cel al cărui subiect era *Tatăl* meu? Sunt pregătit să citesc, la distanță de aproape 50 de ani, conținutul? Pot reține, interpreta și ierta ceea ce urma nu numai să citesc ci și, poate, să revăd cu ochii minții? Amintiri demult uitate, explicații pentru coincidențe aparente, frânturi de destin, metamorfoza unor oameni care au avut puterea de a se transforma, după cum a scris același Gabriel Liiceanu, în „fiare care-ți puteau frânge destinul păstrându-și bonomia și zâmbetul pe buze”.

Am repetat întrebarea: cum am ajuns aici? Să fie de vină lectura volumului „Dragul meu turnător” al aceluiași Gabriel Liiceanu? Sau oare cuvintele rostite de doamna Germina Nagă, într-una din conferințele din seria „Justiția Memoriei”, precum „schimbarea destinului oamenilor pe furis, din motive absurde” sau faptul că „românii au trăit ani întregi controlați de spaimă”, sub „dominația unei represii redimensionate, perpetuate sub o nouă formă”? Răspunsul este *da*, dar cred că definitorie a fost figura *Tatălui*, „primul meu erou”, medic și scriitor, părinte care m-a format și căruia îi datorez enorm, poate chiar totul. Educația primită a fost pe măsura cuvintelor lui Thomas Mann: „Exemplul este tot ceea ce poate oferi un Tată copilului său”. Mi-am amintit, după atâția ani, de frânturi ale ideilor sale deodată parcă mai puțin structurate decât obișnuita-i elocvență și tănuite prea mult timp înlăuntrul său. Mi-l amintesc pe *Tata* vorbindu-mi cu delicatețe și răbdare despre aspecte și atitudini pe care eu, în avântul năvalnic al tinereții și al unei maturități neatinse niciodată pe deplin, nu le-am înțeles atunci. Am sfârșit însă prin a conștientiza că „undeve, cândva”, ceva s-a întâmplat. Că anumite neîmpliniri, regrete, temeri, l-au acaparat și au revenit periodic, sub forma unor întrebări la care răspunsul era doar bănuț. Am știut încă de pe atunci că vina nu i-a aparținut. Că o parte din aripi i-au fost retezate de altceva sau altcineva. *Tata*, acum într-o lume cu siguranță mai bună, a avut puterea să o ia de la capăt, să creadă profund în oameni și în virtuțile lor, să nu se abată niciodată de la valorile în care a crezut și pe care, de altfel, mi le-a împărtășit nu o dată. Și da, a avut puterea de a ierta, cu atât mai mult cu cât a preferat să nu știe. Om sensibil, de o cultură enciclopedică dublată de o delicatețe pe măsură, ar fi suportat foarte greu dezamăgirea și trădarea celui sau celor pe care i-a crezut prieteni.

„Trecut-au anii ca nori lungi pe șesuri/Și niciodată n-or să vie iară”, rostește *poetul-nepereche*, iar întrebările mele rămase fără răspuns au revenit. Trecerea timpului le-a acutizat, iar eu am simțit dintr-o dată imboldul de a găsi răspunsurile, de a înțelege de ce, de a mă împăca, atât cât este posibil, cu trecutul.... Am respirat adânc și am deschis „Dosarul de Urmărire Informativă” al *Tatălui* meu.

Nu intenționez să descriu conținutul în detaliu al acestuia și nici să devoalez sursa „Dumbrăveanu”, nume conspirativ evident, cel care a scris mai multe „Note Informative” despre *Tata*. Știu cine este cu adevărat, însă nu identitatea sa este relevantă acum, cu atât mai mult cu cât atât „sursa”, cât și „obiectivul” (*Tata*) sunt astăzi dincolo de bine și de rău, într-o altă *Lume* în care Atotputernicul este Dreptul Judecător. Doresc doar să exprim respectul și mândria neștirbite pe care le port părintelui meu. Urmărit încă din 29.09.1977, „avertizat” de ofițeri de Securitate în urma unui interogatoriu întins pe mai multe ore la data de 28 iulie 1978, *Tata* s-a făcut vinovat de faptul că „a comentat de pe o poziție ostilă unele măsuri luate de conducerea de partid și de stat, context în care aducea și injurii la adresa unor tovarăși din conducerea superioară de partid și de stat. Obiectivul a fost avertizat pentru comentariile făcute arătându-i-se gravitatea lor și consecințele ce ar decurge dacă va continua să facă asemenea comentarii”. Evident, nemulțumirile *Tatălui* meu au exprimat de fapt ceea ce au gândit toți, sau mai toți cetățenii țării noastre în acei ani. *Tata* s-a temut, sentiment de înțeles în contextul de atunci, și avea să scrie că „discuția purtată și măsura de avertizare din partea organelor de securitate s-a desfășurat în condiții omenești, atmosfera fiind de bună intenție.” Din acel moment a fost mai prudent în a-și exprima, cel mai adesea în cadru restrâns, familial, sentimentele de revoltă deschisă față de aberațiile regimului ceaușist.

Am remarcat tonalitatea „notelor informative” date olograf de sursa „Dumbrăveanu”, acesta bucurându-se de „încredere din partea obiectivului”, fiind deci prieten al *Tatălui* meu. Lectura celor scrise m-a făcut să reflectez atât asupra „Banalității Răului” a lui Hannah Arendt, cât și a existenței unor trepte diferite, în măriți comparabile, ale delațiunii. Am citit notele informative ale sursei „Dumbrăveanu” despre *Tatăl* meu și am cugetat la înțelesul cuvintelor lui Gabriel Liiceanu din același volum, „Dragul meu turnător”: „Chipul nedefinit al autorului de note informative vii, scrise la obiect, fără ură, tăioase ca o lamă de oțel”. Din păcate, sursa „Dumbrăveanu” a trecut cu ură frontiera invizibilă a unor informări seci și, măcar în parte dacă nu în totalitate, neutre (cum au fost alte două surse din același Dosar, „Coca” și „Mihaela”). Probabil motivat de „*invidia medicorum pessima est*”, pretins apropiat și coleg de serviciu al *Tatălui* meu, a mers dincolo de delațiune. A lăsat deoparte prietenia, situația familială a obiectivului, solidaritatea minimă de breaslă și a făcut exces de zel. Doar avea de a face cu un „sus-numit care manifestă sentimente de ură și ostilitate față de tovarăși din conducerea de partid și de stat”. Iar cuvintele sau, mai bine spus, informările curg... *Tata* vorbea fără ocolișuri: „Vrem afirmare pe plan internațional în timp ce pe plan intern politica este dezastruoasă, lipsesc bunuri materiale elementare, sunt cozi..., satisfacțiile intelectuale, ieșirile peste graniță, contactul medical prin Congrese este nul.”... Sursa „Dumbrăveanu” l-a întrebat pe „obiectiv” ce părere are despre contextul aniversării vârstei de 60 de ani de către Nicolae Ceaușescu. Răspunsul a fost fără echivoc: „Istoria contemporană după cel de Al Doilea Război Mondial nu cunoaște decât două cazuri similare în care să se fi făcut un așa cult al personalității - Stalin și Mao Tse Dun... o isterie fără precedent în presă”. Ceaușescu a fost definit drept „monarh, despot oriental, orbit și obsedat de titluri”. „Dumbrăveanu” continuă netulburat delațiunea în note informative succesive: „A continuat să se manifeste cu aceleași nemulțumiri față de politica partidului și a Șefului Statului..., continuă să denigreze personalitatea Șefului Statului”. Referindu-se la prevederile unei legi din domeniul sanitar, *Tata* a afirmat în acei ani că acestea „vor genera mari nemulțumiri, se înscriu în lungul șir de măsuri abuzive pe care le face fără niciun discernământ” (Nicolae Ceaușescu, evident).

Din păcate (Nota Informativă din 28 septembrie 1977), „Dumbrăveanu” subliniază revolta *Tatălui* meu („știința, cultura și artele au fost decapitate de șeful statului”) și alătură, în mod mai mult decât condamnat date fiind posibilele urmări pentru victima sa, următoarele cuvinte: „Nota mea: În aceste cuvinte a pus o ură deosebită.”. O adevărată „notă a autorului”, asta dacă pretinsul prieten al părintelui meu ar fi stăpânit cu adevărat normele de redactare, fie și ale unei mizerabile Note Informative. Este zelos dar, aspect remarcabil având în vedere că-și recunoaște propriile limite în dialogul cu un om de cu totul alt orizont intelectual, cere „imprimarea discuțiilor deoarece nu pot reține în totalitate, obiectivul dă foarte multe nume...”

Dr. L.V. abordează cele mai diverse domenii cu un curaj foarte mare. Cunoaște enorm de multe lucruri. Este necesar să fie înregistrat... de fiecare dată completează cu citate latinești, franțuzisme, comparații din istoria lumii”. Aceeași manieră de a asezona delațiunea imundă cu note personale tip „Nota mea” se regăsește la comentariul privind dorința „obiectivului” de a presta activități pe linie de Cruce Roșie: „Acestea sunt făcute pentru a disimula intențiile lui reacționare”. Iată cum prin cuvântul „reacționar”, fie și în anul 1977, „Dumbrăveanu” coboară până în tenebrele stalinismului.

Destul... M-au năpădit amintirile... Am închis „Dosarul de Urmărire Informativă” al „eroului meu”. I-am privit copertile și l-am redeschis. Am recunoscut gândurile, expresiile, credințele *Tatălui* meu, afirmate cu inocență și naivitate în fața celui pe care, din păcate până la sfârșitul existenței sale pământești, l-a considerat prieten. Cum am menționat, din anumite elemente conexe din dosar, mi-am dat seama de identitatea reală a lui „Dumbrăveanu”. Însă nu asta contează, ci mult mai mult curajul *Tatălui* meu, educația, principiile, adevărul pe care în anii ce vor urma, până la *annus mirabilis* 1989, mi le-a șoptit mai mult pregătindu-mă pentru ziua de mâine. Au contat căldura și apropierea de oameni, care nu l-au părăsit niciodată, dar mai ales umilința anchetei („avertizării”) și a faptului că a dat înapoi, toate acestea motivate, sunt sigur, de teama de a nu mă lăsa, copil de câțiva ani atunci, pe drumuri.

Sunt mândru de tine dragă *Tată* și nu am cuvinte să-ți mulțumesc pentru tot ceea ce mi-ai împărtășit cu răbdare sisifică de nenumărate ori! Amintirea ta neprețuită mi-a dat puterea să las în urmă delațiunea mizerabilă, să nu uit, dar să iert pentru că știu că așa ai fi procedat la rândul tău. Și nu pot să trec peste ceea ce am simțit în acea dimineată, în sala de lectură a CNSAS, ținând în ambele mâini Dosarul tău de Urmărire Informativă: mai puțin resentimente, mai mult o duioasă aducere aminte. Datorită ție, dragă *Tată*, am închis „Dosarul” și l-am mângâiat îndelung, înainte de a-l preda. Mai târziu, recitind pasaje din volumul „Dragul meu turnător”, aveam să te recunosc (iertată-mi fie comparația!) în rândurile scrise de autorul acestuia: „În lumea ideologică în care mă mișcam eu sărea în ochi... să vorbești sau să citești în două-trei limbi... să spui cu glas tare o grămadă de lucruri care-ți treceau prin cap, să ai pasiuni culturale explicite și inadecvate, să nu intri în partid... Ei bine, toate acele lucruri, care țineau de opțiunile elementare ale unei ființe minimal libere, erau vinovate. Așadar puteau face din tine oricând eroul unui roman securist”. La final, însă, cel mai important este că ai trăit și *ai plecat* liber, în admirația mea și nu numai a mea. Am pășit în albul imaculat al zăpezii de afară, prin „omătul liniștit” al lui Ion Pillat. Am zâmbit abia perceptibil gândindu-mă la versurile aceluiași Ion Pillat: „Și-n tine, călătorule-o să plouă/Cu zurgălăi, cu amintiri, cu doruri lungi”.

Primește, te rog, dragă *Tată*, toată dragostea mea!

Am remarcat tonalitatea „notelor informative” date olograf de sursa „Dumbrăveanu”, acesta bucurându-se de „încredere din partea obiectivului”, fiind deci prieten al *Tatălui* meu. Lectura celor scrise m-a făcut să reflectez atât asupra „Banalității Răului” a lui Hannah Arendt, cât și a existenței unor trepte diferite, în măriți comparabile, ale delațiunii.

Festivalul Național de Literatură „Marin Preda”

Ediția a XIX-a, 9-10.10.2025, Alexandria

Realitatea e cumva prea strâmtă și cu prea multe îngrădiri morale, sociale, comunitare pentru acest eu creator a cărui libertate debordează pe deasupra constrângerilor și limitelor. Ca și un alt poet din al doilea „val” al Generației 60, Brumaru, Cocora nu se împacă și nu se resemnează cu aceste limitări, nu numai de epocă istorică, dar și de codificare artistică.

D.C.E.

Consiliul Județean Teleorman și Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Teleorman, în parteneriat cu Colegiul Național Pedagogic „Mircea Scarlat” din Alexandria și revistele „Luceafărul de dimineată”, „Neuma”, „Argeș”, „Mozaicul”, „Bucureștiul literar și artistic”, „Litere”, „Sud” și „Caligraf”, organizează Festivalul Național de Literatură „Marin Preda”, care va avea loc în zilele de 9 și 10 octombrie la Alexandria și Siliștea-Gumești.

Festivalul își propune să omagieze personalitatea scriitorului Marin Preda și satul românesc, să promoveze prozatori de talent care nu sunt membri ai Uniunii Scriitorilor. În cadrul concursului de proză scurtă, organizat cu acest prilej, se acordă următoarele premii: Premiul „Marin Preda” și premiul revistei „Luceafărul de dimineată”, în valoare de 1500 lei; Premiul I și premiul revistei „Neuma”, în valoare de 1000 lei; Premiul I și premiul revistei „Argeș”, în valoare de 1000 lei; Premiul I și premiul revistei „Mozaicul”, în valoare de 1000 lei; Premiul II și premiul revistei „Bucureștiul literar și artistic”, în valoare de 800 lei; Premiul II și premiul revistei „Caligraf”, în valoare de 800 lei; Premiul III și premiul revistei „Litere”, în valoare de 700 lei; Premiul III și premiul revistei „Sud”, în valoare de 700 lei.

Juriul are latitudinea de a propune organizatorilor, în funcție de valoarea prozelor din concurs, să nu fie acordate unele premii. Lucrările premiate vor fi incluse într-un volum ce va fi lansat în cadrul manifestărilor festivalului, de asemenea vor fi publicate de revistele partenere.

Concurenții vor trimite, în format Word, 1-3 proze scurte, nesemnate, care nu trebuie să depășească în total 25 000 de semne (inclusiv spațiile), însoțite de un motto, la următoarea adresă de email: concursmarinpreda@mail.com. La aceeași adresă, concurenții vor expedia un email separat cu același motto și cu datele personale de identificare: Numele și prenumele; Data și locul nașterii; Adresa de reședință; Numărul de telefon.

Lucrările pentru concurs pot fi trimise până la data de 1 august 2025. Este obligatorie respectarea condiției ca prozele să fie inedite, iar participanții să nu fie membri ai Uniunii Scriitorilor. Director al festivalului este scriitorul Ștefan Mitroi.

Lume de poet

(urmare din p. 7)

face dragoste cu poezia. Nu întorc cuvintele ca să mă joc cu ele, ci încerc să exprim această comunicare de profunzime, rareori întâlnită la poeții „șazeciști”, între erotic și metafizic, senzorial și transcendent, existențial și scriptural.

Nu că aceste dimensiuni ar fi cu totul distincte una de alta, fiindcă se „intersectează” ori se „suprapun” uneori în experiențele noastre. În poezia lui Cocora, însă, ele ajung să facă un uimitor corp comun după ce autorul le-a făcut să fuzioneze într-o secvență de „îndrăzneală” imagistică și ingeniozitate poetică. Odată atingându-se aceste „fire”, în loc de un scurtcircuit logic, ca la autorii mai modești, vom constata cu o anumită perplexitate cum perspectivele atât de diferite fuzionează și cum poetul, deodată, face și poezie metafizică, și lirică erotică, și dragoste, și sex, și evocare biografică, și artă poetică textualistă. *Un sfârșit de carte liniștit* e un asemenea poem, excepțional, în care perspectivele și tematicile fuzionează, în versuri deopotrivă ale tineretii și ale bătrâneții, ale iubirii și ale sfârșitului „de carte”, ale apropierei de moarte și totodată ale unei jubilații interioare care face textul să pulseze, viu, vital, de la primul la ultimul cuvânt: „Buzele pe care ți le-am sărutat/ nu mai sunt tinere nu mai sunt tineri/ nici cei ce ar fi putut să ți le sărute// vine noaptea fără să ne temem/ că de atâtea ofuri și ahuri în delir/ am putea auzi bătăi în calorifer// prea multe nu mai sunt cum au fost/ de ce nu ar fi și buzele tale mute/ să-și potolească pofta de ospete// să sufle în lampă să o stingă/ să ne găsească somnul îmbrățișați/ privind în noi pe întuneric// se cuvine un sfârșit de carte liniștit/ în care cheia centurii de castitate/ vestejește pe noptieră ca o legumă”.

Lirica aceasta complexă și sofisticată este așadar o succesiune de „pseudopsalmi”, dar și un „manual de erotism”, cu „întimități deocheate” și călcat „din păcat în păcat”. Chiar dacă „femeile de o noapte” sunt disociate prudent de Cea căreia poetul îi dedică niște minunate poeme de dragoste, păcatele recunoscute par a fi pe jumătate

iertate, mai ales că ele sunt, tot așa, intim legate cu „viciul de a scrie”. Realitatea e cumva prea strâmtă și cu prea multe îngrădiri morale, sociale, comunitare pentru acest eu creator a cărui libertate debordează pe deasupra constrângerilor și limitelor. Ca și un alt poet din al doilea „val” al Generației 60, Brumaru, Cocora nu se împacă și nu se resemnează cu aceste limitări, nu numai de epocă istorică, dar și de codificare artistică. Libertatea poetică din *Aleea paradoxurilor* este una totală, iar gândirea producătoare o explorează într-un mod neechivoc și transparent, ștergând tabuurile unul după altul. Într-un poem se semnează un pact cu diavolul, de ce?, pentru ca ambele părți să simtă... „apropierea lui Dumnezeu”. În altul, sentimentele bărbatului sunt serios încercate de „tocurile tinerelor fete în stare de catharsis”. În „birturi obscure”, el îi pune în gură iubitei, care este un fel de ingerită păzitoare, „invizibilă”, dar mereu prezentă, cuvinte cvasi-nebunești, de o frumusețe extravagantă: „spunându-mi că nu mai suporti să fii atât de aproape/ de privirile lui Dumnezeu că îți este frică să nu-ți ia foc părul”. În sfârșit, în *Limbajul*, vedem iarăși în actul poetic această atât de originală fuziune a elementelor distincte: existențial și textual, erotic și religios. Rezultatul va fi „un text special”, precum femeia care-l face aici pe bărbat să „delireze” liric, cu claritatea revelată a iluminărilor mistici: „Limbajul e un joc primejdios/ nu se naște din pântec de fecioară/ dar e nemuritor ca acela născut/ din pântec de fecioară/ limbajul nu este viață/ dar se substituie vieții/ excită imaginația/ aduce după sine orgasmul/ limbajul mă face/ să mă împac cu ideea/ că tu ești un text special/ pe care îl citesc cu ochii închiși/ ca un recidivist în libertate/ desfătându-se fără reținere/ cu senzualitatea ta”.

Câte paradoxuri aparente, atâtea versuri memorabile, în această pagină și în multe altele din carte. Noul volum, atât de valoros, îl re-confirmă pe Cocora ca unul dintre cei mai originali autori ai generației lui (care o fi aceea), cu o lume poetică proprie și un timbru liric inconfundabil.

Proza lui Macedonski

(urmare din p. 5)

vedea de sus și până jos înfăptuită și așezată pe șine, și se vedea până și pe el, nici mai mult nici mai puțin decât în Gara de Nord, jobenat și înmănușat, și gata să urce pe noul balaur de oțel și de foc ce avea să-i poarte în veci de veci numele în slăvi. Negru de lume, peronul gării i se arăta atunci. Bucureștii întregi erau în picioare. Delegații presei își făceau cu greu loc printre mulțime. Îmbulzeala era nemaipomenită și, în mijlocul ei, multe doamne leșinau. Mulțimea începea chiar să schimbe ghionturi cu gardiștii. Prefectul poliției se repezea în biroul telegrafic și cerea grabnica sosire a pompelor. Căci nici un public nu se astîmpără mai ușor cu apă ca cel bucureștean. Dar semnalul de plecare al trenului cu care trebuia să se facă încercarea descoperirii lui Dereanu era gata să fie dat. Nu se mai aștepta decât regele. Nicu urca în vremea aceasta pe locomotiva lui și, fără voie, un zîmbet trufaș i se arăta la colțul buzelor.” Și pe măsură ce trenul prinde viteză, Dereanu se simte „aproape Dumnezeu”, se închipuie bogat și puternic, „cu lumea la picioarele lui”. După asemenea vise, personajul se întoarce la existența lui mărunță de slujbaş și la muncile de birou, dar închipuirea lui continuă să prindă avânt și Nicu Dereanu se visează acum în ipostaza unui erou care se acoperă de glorie pe câmpul de luptă, preia comanda armatei în locul generalului incompetent, răpus de un glonț, și își conduce ostașii la biruință. Din cauza acestor reverii, personajul devine neatent, greșește hârtiile pe care trebuie să le întocmească, nu respectă formulele birocratice standard și își pierde slujba de la birou. Își pierde pe urmă și locuința,

trăiește într-o sărăcie lucie, apoi în mizerie, și moare în cele din urmă, în noaptea de Ajun, de foame și frig pe aceeași bancă din fața Universității pe care obișnuia mai demult să viseze. Nicu Dereanu este un inadapabil, dar de altă natură decât cei din proza lui Vlahuță, Brătescu-Voinești sau Sadoveanu, căci nu mai este victima unei societăți care îl marginalizează pentru că eroul nu-i acceptă valorile, ci victima propriei sale imaginații, care îi scapă de sub control și îl face să piardă contactul cu realitatea, e (ca și Pandeale Vergea) unul dintre „ciudații” care înlocuiesc în noua proză personajele tipice ale realismului. Este imaginea caricaturală a poetului, pe care (așa cum spunea Baudelaire) „aripile de gigant îl împiedică să păsească”.

Elaborată sub forma unor însemnări jurnaliere, *Din carnetul unui dezertor* este povestea unui personaj, care, trimis să lupte în Războiul pentru Independență, descoperă că e lipsit de calitățile unui erou și găsește argumentele necesare pentru a-și justifica lășitatea: „«Onoarea militară» mă lăsa rece. Gloria să fac parte dintr-o jertfă de oameni, spre a fi pe placul unui partid, unui guvern sau unui stăpânitor – fie chiar pentru ca să înzestrez Europa cu un regat nou – nu-mi zâmbea, îmi amorțea brațele și picioarele. Ce? pentru asta să mă fi trudit eu în școală și în viață? O clipă îmi fu de ajuns ca să-mi dau seama despre întreaga falsificare a îndrumării sufletești a oamenilor împotriva simțirilor firești. Căci, da: mi-era frică, și nu-mi era rușine s-o mărturisesc. Teama, groaza chiar, sunt simțiri cel puțin tot atât de respectabile ca vitejia. Dumnezeu le-a pus în om ca să-și apere prin ele neprețuitul dar al vieții pe care el i l-a făcut. Și să nu se creadă că judecăm așa sub

stăpînirea împrejurărilor. Astăzi chiar, cînd mă aflu la adăpostul depărtării ce am pus între mine și laurii cîmpului de bătaie, vitejia soldatului care se duce să moară din poruncă venită de sus, și numai pe temeiul unor vorbe sfărăitoare, mi se pare o îndobitocire fără seamăn.” Prin urmare personajul dezertează, se stabilește la Londra, devine, sub numele de Edward Haldstrom, un scriitor englez de renume și abia la declanșarea Primului Război Mondial își modifică atitudinea și se arată dispus să moară pentru România: „*Adevărul trebuia să-l caut în simțire, iar nicidecum în cugetare. Dar, pe atunci, eram un copil. Mi-au trebuit 34 de ani de înstrăinare ca să simt cât de român am rămas. Judecata m-a rătăcit; simțirea mă răscumpără și mă readuce pe calea sfântă spre care mă îndreptează inima. Hotărît: cînd un popor poartă război cu altul, el nu luptă să-și mântuiască legile și pe conducătorii lui... Își apără sufletul. Muriți, muriți români, pentru ca să trăiască țara voastră. Mîine plec. Vin să mor cu voi.*” Edward Haldstrom este așadar un ciudat cumințit, care renunță la maturitate la ideile sale excentrice din tinerețe, își descoperă sufletul de român și proclamă că logica inimii este superioară celei a judecății. Finalul trebuie privit totuși cu o oarecare circumspecție. „Muriți, ca să trăiască țara voastră” este primul slogan care vine pe buzele oficialităților într-o situație de război, iar nonconformistul de odinioară nu s-a transformat oare, după ce a ajuns celebru (devenind la rândul lui o „oficialitate”), într-un purtător de cuvânt al acestora? Să avem de a face cu un personaj cameleonic, care își modifică opiniile după împrejurări?

Scriitori în francmasonerie

George Topîrceanu și sindromul Peter Pan

Câți dintre noi n-am fredonat, veseli, pe muzica grupului “Mondial”: *“După-atâta frig și ceață/ iar s-arată soarele / De-acum nu ne mai îngheață/ nasul și picioarele!”* ? Sau nu i-am ținut isonul lui Mircea Baniciu, cântând: *“Locuința mea de vară / e la țară / Acolo era să mor/ de urât și de-ntristare/ beat de soare/ și pârlit îngrozitor”* ? Cine nu știe melodioasele **“Rapsodii de primăvară”** ale maestrului Tudor Gheorghe sau subtila **“Baladă a chirieșului grăbit”**, în interpretarea lui Nicu Alifantis? Dacă s-ar face cu piesele astea un album “Greatest Hits”, am avea surpriza să constatăm că textierul, atât de actual, s-a născut în urmă cu aproape 150 de ani!

Viața unui personaj de roman

Poet, prozator, memorialist, publicist, George Topîrceanu a fost o figură aparte printre contemporani. Un tip mic de statură (165 cm), cu obiceiuri de dandy. Un om ironic, dar sensibil. Un literat rafinat care n-a terminat nicio facultate. Un boem care a devenit membru corespondent al Academiei Române. Un “puer aeternus”, care apare în fotografiile de epocă îmbrăcat în uniformă de licean, cu o șuviță aranjată pe frunte, având pieptene și oglinjoară la buzunarul de la piept. Un Peter Pan, jucându-se în cămăruța lui cu mecanisme complicate. Un fotograf pasionat. Un vânător milos, însoțindu-l prin păduri pe Mihail Sadoveanu. Un francmason discret, în Loja “Dimitrie Cantemir” din Iași (1). Un talent indiscutabil, apreciat de public, disprețuit de critică. Toate acestea la un loc, într-o viață scurtă, fac din Topîrceanu un adevărat personaj de roman.

Scriitorul s-a născut pe 20 martie 1886, la București, la cumpăna dintre zodia Peștilor și cea a Berbecului, moment care i-a marcat viața în mod paradoxal, predispunându-l la accese de violență cât și la retrageri contemplative. Provenea dintr-o familie modestă din zona Sibiului - tatăl, Ion, era cojocar, mama, Paraschiva, țesătoare. Cei doi luaseră de la stat un război și își câștigau traiul țesând, mutându-se unde aveau comenzi. Copilul a văzut lumina zilei în orfelinatul pentru fete “Elena Doamna” din Dealul Cotrocenilor. Orfelinatul, înființat de medicul Carol Davila în casele soției sale, cuprindea și o școală de țesut, unde era angajată mama viitorului scriitor. Între 1893 și 1895, George Topîrceanu a frecventat în Capitală clasele primare, iar apoi familia s-a mutat la mănăstirea argeșeană Văleni, renumită pentru atelierul de covoare. Copilul a terminat ciclul primar la o școală din Șuici, unde ajungea pe jos, după un drum istovitor de șase kilometri. Aici și-a descoperit talentul literar. Să-l lăsăm să povestească:

„Eram în clasa a treia primară când m-am surprins făcând primele versuri. Acele stihuri mi s-au înfățișat la început cu un aer cât se poate de inofensiv, ca oricare altă jucărie nevinovată. Nici nu bănuiam eu pe atunci peste ce pricopseală am dat. Nu știam că microbul literar, când găsește teren favorabil, e destul să pătrundă o singură dată în organism, ca să nu mai scapi de el o viață întreagă, până dincolo de moarte, până te face statuie ... Aveam pe atunci un coleg de clasă pe care-l chema Stăniuc (...) Într-o recreație i-am zis: - Vino să-ți spun o poezie făcută de mine! Și l-am tras după colțul școlii, unde i-am debitat pe nerăsuflăte prima mea operă literară, alcătuită din două versuri: Săriți cu toții frați români/ Să dăm năvală în păgâni! Era o poezie patriotică. O făcusem într-un moment de inspirație, după modelul versurilor războinice pe care toate manualele didactice găsesc de cuviință să le pună la îndemâna copiilor de șapte ani. Eram foarte mândru de ea. Stăniuc nu s-a arătat deloc entuziasmat. El a ascultat versurile mele de vitejie cu un deget în nas și când am isprăvit a zis numai atâta: - Ce-mi dai să nu te spun la domnu?” (2)

Copilăria argeșeană a lui Topîrceanu a fost una fericită, în natură, cu hoinăreli prin păduri seculare, cu joacă și reverie. Dar viața nu avea prea multă răbdare. În toamna lui 1898, copilul a plecat din nou la București, unde câștigase o bursă la liceul “Matei Basarab”. A stat la internat și își vedea familia numai în vacanțe. În 1901, s-a transferat la liceul “Sf. Sava”. În ultimele clase liceale, a debutat în revista umoristică “Belgia Orientului” și a publicat versuri în reviste, remarcat și încurajat de profesorul C. Banu. În 1906, și-a încheiat studiile și, ajutat de defensorul ecleziastic Eftimescu, a intrat funcționar la “Casa Bisericii”, unde a lucrat apoi, cu pauze de șomaj, ca profesor suplinitor. Prietenii povesteau că, în această perioadă, Topîrceanu locuia pe strada Primăverii, iar vara mergeau cu toții la Șosea, unde poetul cânta până târziu, “cu vocea lui frumoasă de tenor liric” (3), perechi de îndrăgostiți oprindu-se să-l asculte cu plăcere.

În 1906, poetul a reușit să strângă banii de taxe și să se înscrie la Facultatea de Drept, pe care însă a

abandonat-o repede. La fel a procedat și în 1909, când a făcut o încercare cu Facultatea de Litere, și aceasta nereușită. Între timp, a colaborat la “Viața literară și artistică”, o revistă condusă de George Coșbuc, și a început să trimită texte la “Viața Românească” din Iași. Directorul publicației, criticul Garabet Ibrăileanu, se va declara mulțumit și, în 1911, îl va invita să se mute la Iași, oferindu-i postul de secretar de redacție. Topîrceanu se va integra treptat în cercul literar din capitala Moldovei, niciodată până la capăt, păstrându-și obișnuita reticență. Totuși, în redacția “Vieții Românești”, talentul său se va șlefui și se va rafina. A publicat poezii, proză și cronici teatrale, a citit mai mult, și-a exersat franceza. Limba sa ascuțită de muntean crea expresii care intrau în folclorul redacției. De exemplu, despre un scriitor puțin înzestrat spunea că “talentul îi fărâcie”, ca laptele de la o vacă aproape stearpă. Aici îi va cunoaște pe Mihail Sadoveanu, Gala Galaction și Tudor Arghezi, o grupare literară opusă estetic sămănătorismului lui Iorga și modernismului lovinescian și își va da frâu liber ironiei, în parodii după Minulescu sau Dimitrie Bolintineanu.

Din 1912, George Topîrceanu s-a căsătorit cu Victoria Iuga, educatoare în comuna Nămăești, Argeș, în casa căreia părinții poetului stăteau cu chirie încă din 1905, unde-și deschisese un atelier. Victoria era mai mare cu patru ani decât George, între ei avusesse loc un lung dialog epistolar, în care tânărul o numea “Dolor sau frumoasa cu ochii negri”, dar căsnicia n-a putut rezista prea mult. Mereu pe drumuri, mereu grăbit, Topîrceanu a rupt această legătură, din care a rezultat un copil, apropiindu-se la Iași de Otilia Cazimir, o poetă pe care o cunoscuse la “Viața Românească”. Situația își va pune amprenta asupra traiului său de zi cu zi. Deși ocupa o funcție importantă la revistă, deși va ajunge director al Teatrului Național din Iași, al celui din Chișinău, inspector al teatrelor din Moldova, Topîrceanu va fi în permanentă criză de bani, din cauza pretențiilor materiale ale fostei soții, schimbându-și domiciliul de nenumărate ori, ca un adevărat “chirieș grăbit”.

Amintiri din prizonierat

Anul 1916 îi aducea bune și rele. A debutat editorial cu **“Balade vesele”** și **“Parodii originale”**, a încercat să-și termine studiile de filosofie, dar a izbucnit Primul Război Mondial și Topîrceanu se va vedea mobilizat și trimis pe front. Printr-o conjunctură dramatică, va lupta la Turtucaia, scăpând cu viață din cel mai mare dezastru militar, însă va cădea în captivitate la bulgari. Coșmarul prizonieratului se va prelungi până în 1918, când va fi eliberat din lagărul de muncă, prin stăruințele diplomatice ale lui Constantin Stere. Reîntors în țară, va publica un volum de proză, **“Amintiri din luptele de la Turtucaia”**, în care va prezenta contemporanilor oroarea războiului văzut “la firul ierbii”. Iată cum descria Topîrceanu nebunia iscată de retragerea dezordonată a armatei române, după ce artileria modernă a inamicului făcuse prăpăd pe malul Dunării:

“Tot vâlmășagul acela de oameni grămădiți acolo fu cuprins deodată, fără pricină aparentă, de o panică nebună. Ca niște fiare speriate se repeziră pe punte, pe ponton, inundară bacul, împingându-se sălbatic, făcându-l loc cu pumnii și călcând în picioare răniții, apucați fără veste și striviți din toate părțile. Era un tipăt sfâșietor, vaiete de oameni în agonie, gemete de piepturi strivite sub cizme, de schilozii cu rana sângerândă în neputința de a se apăra. Și îmbulzeala sporea întruna, cu cei de pe alături; se îngheșuiau, se împingeau cu îndârjire, în tăcere, fără o vorbă, se ridicau unii peste umerii celorlalți, se rostogoleau și dădeau iarăși năvală, cu fețele schimonosite de încrustarea aceluiași gând, și stăpânit fiecare de o singură pornire instictivă: să scape el cu orice preț, să-și apuce un loc pe puntea vasului. Rezemat de o căruță, priveam încremenit. Niciodată n-am simțit mai adânc ca atunci că omul e mai rău decât fiara” (4).

Peste ani, Topîrceanu va reveni asupra acestor subiecte grave, cu volumele **“În ghiara lor ... Amintiri din Bulgaria și schițe ușoare”** (1918) și **“Pirin-Planina, epizoduri tragice și comice din captivitate”** (1936), în care ironia a dispărut cu totul, fiind înlocuită de o voce auctorială simplă, atentă la detalii. *“Memorialistica aceasta nu poate lipsi din nicio antologie a genului”*, consideră Nicolae Manolescu. *“Acuratețea și precizia amănuntelor, umorul, tonul direct al relației, fără ifose stilistice și fără inutilă moralizare, fac din aceste pagini o literatură net superioară și mult mai modernă decât cea mai mare parte a prozei noastre din primele decenii ale secolului XX”* (5).

Popularitate și critică

După război, Topîrceanu a condus revista “Însemnări literare” (împreună cu prietenul său Mihail Sadoveanu), până în 1920, când a reapărut “Viața românească”. A publicat o nouă ediție, îmbogățită, a poeziilor sale (**“Balade vesele și triste”**, 1920), urmată de alte volume (**“Migdale amare”**, 1928, **“Jos cortina!”**, 1929, **“Scriori fără adresă”**, 1930). A ocupat temporar diverse funcții administrative (inspector teatral, director). Scrierile sale au avut mare succes de public, astfel încât i s-a acordat, în 1926, Premiul Național de Poezie, iar în 1936 a devenit membru corespondent al Academiei Române, beneficiind de susținerea călduroasă a lui Mihail Sadoveanu. Cercetătorii arhivelor masonice consideră firească această susținere, întrucât Topîrceanu a făcut parte, înainte de 1937, din Loja ieșeană “Dimitrie Cantemir”, condusă de Sadoveanu. Sub influența francmasoneriei, ceea ce a început ca o afinitate literară, în redacția “Vieții Românești”, s-a transformat apoi într-o prietenie statornică, pecetluită prin numeroase partide de vânatoare. Iată ce scria Topîrceanu despre Sadoveanu:

“Dintre toți vânătorii, e singurul tovarăș cu care mă impac desăvârșit. Poate fiindcă avem aceleași gusturi. Sau poate fiindcă e mai înțelegător și-mi suportă capriciile cu mai multă răbdare (...) Tovarășul meu crede în Dumnezeu și-n ocrotirea divină, fiindcă așa a apucat din bătrâni. Într-un rând, ne găseam împreună pe niște îmașuri pustii, înspre pădurea Popricanilor. Un iepure s-a ridicat drept între noi. E tot ce poate face mai rău un iepure, când vrea să provoace o nenorocire. Tovarășul meu a săltat pușca la umăr, dar s-a stăpânit și n-a tras. Eu însă m-am lăcomit și-am tras. O halice ricoșată din pământ l-a ajuns în piept, i-a găurit surtucul și i s-a oprit în cămașă. Am alergat speriat, să-i dau ajutor și curaj. - Nu-i nimic, m-a îmbărbătat tot el pe mine, cu bunătate. N-a ajuns decât la piele!” (6).

Pe cât de mare s-a dovedit popularitatea din epocă a lui Topîrceanu, pe atât de inflamate au fost vocile critice. Eugen Lovinescu, ținta ironiilor poetului, l-a primit rece, denigrator câteodată, considerându-l *“autor de cronici ritmate”* și *“un reprezentant al democrației literare”*. Ceva mai înțelegător s-a arătat George Călinescu, notând că *“G. Topîrceanu este un remarcabil poet liric și un mare artist, care în căutarea formelor corespunzătoare sufletului său, se joacă cu degetul mic pe clapele unui pian, pe care, vrând, le-ar putea mișca într-o repeziță și furtunoasă sonată”* (7). Puțini au înțeles, precum Mihai Ralea, că nu exista un divorț între conștiința intelectuală și cea poetică a scriitorului, umorul său având gust și măsură, fără să se transforme nici în bufonerie, nici în farsă. Ne putem închipui cât l-au costat pe Topîrceanu aceste critici, el care puneza totul la inimă. Un ziar de pe vremuri scria despre el că *“a venit la Iași cu trecutul închis în geamantan și a dus o viață de sălbăticiune”* (8). De fapt, prin comportamentul său rezervat, omul ni se pare că a căutat mai degrabă un refugiu în fața complicațiilor vieții moderne. Opera îl arată ca pe un sentimental care se ia, preventiv, peste picior. Glumind printre lacrimi, acordând atenție ființelor mici (animale, păsări, plante), ironizând fără venin, poetul ne atrage într-un joc literar, care-i bucură și astăzi pe adulți și pe copii, deopotrivă.

În 1936, chinuit de dureri mari, George Topîrceanu a plecat la Viena, încercând să afle de ce suferă. Verdictul a fost necrutător - cancer la ficat. În primăvara lui 1937, într-o zi însorită de mai, poetul a intrat în comă. Agonia se va dovedi scurtă. Pe 7 mai 1937, în al 51-lea an al vieții, George Topîrceanu trecea la Orientul Etern și era înmormântat în cimitirul Eternitatea din Iași. La Nămăești, în curtea locuinței Victoriei Topîrceanu, transformată în casă memorială, sculptorul Marius Butunoiu îi va dedica un monument comemorativ, pe soclul căruia stă scris: “Iar când norii-nvăluiesc/alba nopți Doamnă/ peste groapa lui pornesc/ vânturi lungi de toamnă”.

1 Horia Nestorescu-Bălcești, Enciclopedia ilustrată a Francmasoneriei din România, vol. 3, editura Phobos, București, 2005-2006

2 www.istorie-pe-scurt.ro/copilaria-lui-george-topirceanu/

3 Mihail Sevastos, Amintiri de la Viața Românească, editura Polirom, Iași, 2015, pag. 205

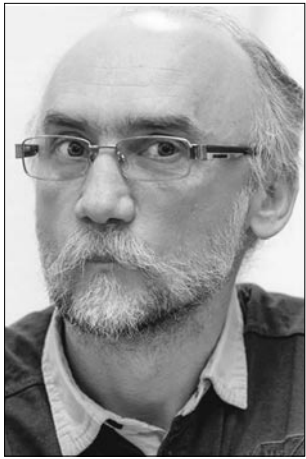
4 G. Topîrceanu, Memorii de război, editura Humanitas, București, 2014, pag. 44-45

5 Nicolae Manolescu, Istoria critică a literaturii române, editura Paralela 45, Pitești, 2008, pag. 518.

6 G. Topîrceanu, Scriori fără adresă, wikisource.org

7 Citat în Dicționarul general al literaturii române, vol. S-T, editura Univers Enciclopedic, București, 2007, pag. 751,

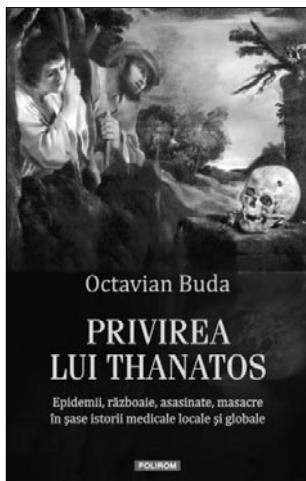
8 Mihail Sevastos, op. cit., pag. 214.

„...fost-a în zilele acestui Domn mare omor de ciumă murind în București zece mii de oameni, bărbați, mueri, bătrâni și tineri, după arătarea cu catastișe de către vătășii ciocilor, asemenea și la Craiova au murit ca la doauă, trei mii și se întinsese boala ciumii prin toate orașele și satele țerii.”

Dionisie Ecclesiarhul,
Cronograful Țerei Rumânești

De după măștile lui nenumărate, Thanatos privește necruțător, dar nu-și arată nici chipul, nici ochii. Ne privește, dar nu se lasă privit. Este vigilent, atent, prompt, neiertător, și totuși este vorba de pură fatalitate, nu de cruzime în sens moral-psihologic. Niciun dezastru natural, nicio calamitate nu acționează crud, ci impetuos, sigur, implacabil.

cronici

Psihiatrul Octavian Buda adaugă științei în care s-a specializat o foarte bună cunoaștere a filosofiei, fapt care îl particularizează încă de la început atât în raport cu medicii, cât și cu simplii cunoscători ai doctrinelor filosofice. Față de cei dintâi deține avantajul limbajului analitic și conceptualizărilor rafinate ale unora dintre marii gânditori moderni, precum și tipurile acestora de chestionare ale unor probleme cu care de altfel se întâlnește sau mai degrabă de care se ocupă medicina: boală, angoasă, frică, moarte etc. În raport cu filosofii, care de regulă sunt prea puțin familiari cu știința medicală în datele ei majore, are avantajul uriaș al cunoașterii istoriei medicinei și al specializării într-unul din domeniile foarte delicate ale acestuia – psihiatria. Delicat tocmai pentru că este vorba de creier și patologii ale acestuia, unele dintre ele încă stranii, greu de descris și aproape imposibil de tratat. Bolile psihice au ceva înspăimântător și aproape sacru în tulburile lor manifestări, ceva umilitor pentru știință în incapacitatea de-a stabili cauze și de-a oferi remedii.

Doctorul Buda a avut inspirația să combine studiul istoriei în general, dar și al istoriei medicinei în particular, fără de care nu se poate înțelege contextul apariției bolilor, cu interesul pentru biografii celebre, pentru a articula, poate la modul cel mai competent în cultura română actuală, texte eseistice de patografie. Prea puțin cunoscută și frecventată la noi, patografia îmbină exigențele reconstituirii biografice atente, documentate, a unor destine supuse observației, cu etiologia, analiza medicală a stărilor patologice survenite la un moment dat în evoluția acestora. Însă patografia nu este singurul său domeniu de interes, după cum vom arăta în analiza celei mai recente cărți, a cărei temă este de natură să terorizeze poate firile insuficient de mature psihic și analitic – tema morții, căreia îi escamotează brutalitatea lexicală evocând-o pe numele zeului grec Thanatos.

În *Privirea lui Thanatos*. *Epidemii, războaie, asasinate, masacre în șase istorii medicale locale și globale*, autorul realizează o investigație de istorie medicală, dar așezată într-o perspectivă heideggeriană, caută să răspundă la această întrebare fundamentală: *cum privim ceea ce ne privește în chip fundamental?* Adică în ce fel ne poziționăm, din ce unghiuri, cu ce instrumente privim moartea, câtă vreme este evident că noi suntem „ființe în vederea morții” (Sein-zum-Tode), altfel spus ființe ținute, privite de moarte în chip original. Agravând ușor heideggerian nota, întrebarea ar fi: cum putem să facem din fenomenul morții, care e „ubiquitar” după formula autorului, o temă de cercetare științifică și filosofică, să o obiectivăm analitic, câtă vreme noi suntem muribunzi? Să privim moartea, altfel spus, fiind pe moarte și totuși, în imposibilitate de a o întâlni. Suntem prin ea, către ea, dar niciodată față în față cu ea, căci specific acțiunii ei este lovitura pe la spate. A spus-o Epicur: când suntem noi, moartea nu există; când moartea survine, nu mai suntem noi. Nu există niciodată concomitență și întâlnire, poate într-un fel anume o ștafetă ontică. Ar părea așadar, dacă ne

ținem de raționamentul epicureic, că moartea nu este un fenomen real. Și totuși este. Este pentru că raționamentul însuși e greșit, presupune confuzia sofistică dintre natura morții și cea a existenței, altfel spus, gândește moartea ca o formă a lui *a fi*. Or, natura acesteia este tocmai *a nu fi*, contrariul oricărei determinații și calități ontice. Ca atare, lăsând la o parte sofismul lui Epicur și acceptând că nu putem sta față în față cu moartea ca atare, asumăm faptul că are manifestare în lume și produce efecte, dezastruoase chiar, deși o face pe ocolite.

Pentru că este un simplu concept abstract sau termen convențional, moartea lucrează incognito, prin interpuși. Vedem bacterii, virusuri, săgeți, pumnale, gloanțe, bombe, gaze, inundații, cutremure etc., dar nu vedem moartea în față. De după măștile lui nenumărate, Thanatos privește necruțător, dar nu-și arată nici chipul, nici ochii. Ne privește, dar nu se lasă privit. Este vigilent, atent, prompt, neiertător, și totuși este vorba de pură fatalitate, nu de cruzime în sens moral-psihologic. Niciun dezastru natural, nicio calamitate nu acționează crud, ci impetuos, sigur, implacabil. Nu este vorba de ură, de rațiuni personale, ci pur și simplu de cauzalitate, de un sistem al naturii în așa fel organizat încât *viul acționează asupra viului, viața se hrănește din ea însăși și această autodevorare ia chipul morții în anumite etape, pe anumite porțiuni de realitate*. Anumite microorganisme răspândesc epidemii care distrug oamenii, adică forme de viață împotriva altor forme de viață, fără ca acest lucru să fi fost înțeles de-a lungul istoriei până de curând: „*Până la mijlocul secolului al XIX-lea, omenirea nu a realizat că bolile contagioase sunt date de microorganisme*” (p. 25). Un alt adevăr esențial lămurit aici de autor este că în toată istoria pandemiile au fost *aerogene*. Adică există ceva constant legat de ubicuitatea aerului și dispersia contagioasă a microorganismelor prin respirație. Autorul vorbește pe zeci de pagini despre ciumă, așa-zisa Moarte Neagră, în diverse epoci și locuri de la Iustinian la Vodă Caragea, selectând spre ilustrare fragmente de cronici care descriu oroare molimei, ravagiile în rândul populației, pierderile de vieți, panica socială, abrutizarea și canibalizarea oamenilor, anularea în contextul bolii a principiilor morale și religioase.

Odată cu răspândirea molimei, cei care nu mor de boală sunt cuprinși oricum de o „ciumă” psihologică, se instalează o pandemie morală. Să vedem doar în timpul lui Caragea cum descria Ion Ghica starea socială în *Scrisori către Vasile Alecsandri*: „*Spaima intrase în toate inimile și făcuse să dispară orice simțământ de iubire și de devotament. Muma își părăsea copiii și bărbatul soția pe mâinile ciocilor, niște oameni fără cuget și fără frică de Dumnezeu. Toți bețivii, toți destrămații își arătnau un șervet roșu de gât, se urcau într-un car cu boi și porneau pe hoție din casă în casă, din curte în curte. Ei se introduceau ziua și noaptea în locuințele oamenilor și puneau mâna pe ce găseau, luau bani, argintării, ceasornice, scule, șaluri etc., fără ca nimeni să îndrăznească a li se împotrivi.*” (cit. p. 76) Tagma ciocilor, organizație oficială, își sporea numărul în perioadele de pandemie, când numărul morților creștea catastrofal, iar casele, ulițele, mahalalele trebuiau curățate de cadavre sau, în multe cazuri, de agonici. Imuni la boală pentru că trecuseră prin ea și supraviețuiră, ciocli își făceau treaba cu zel și atrocitate, preluând uneori samavolnic trupurile bolnavilor de prin case, bărbați, femei, copii, transportându-i cu căruțele cu coviltir de-a valma la marginea orașului unde îi aruncau pur și simplu claie peste grămadă, iar de se nimerea să-i audă văicărindu-se, le retezau agonia cu

seci lovituri de măciucă în cap, după relatarea lui Ghica. Sălbăticia spectacolului este înfiorătoare. În scurtele perioade de pandemie toate regulile de civilizație, morale și religioase sunt abolite, iar oamenii redevin ceea ce au fost dintotdeauna în condiții extreme și situații limită – animale. Regresia bruscă și sinistă de la umanitate la animalitate este surprinsă foarte bine și descrisă cu mare talent artistic de Octavian Buda în multe situații istorice.

Autorul nu se limitează la cauzele naturale ale morții. Ia în discuție decapitări (de ex., regii Carol I al Angliei, în 1649, Ludovic al XVI-lea al Franței, în 1793), asasinate (ex. Henric al III-lea, Henric al IV-lea, Barbu Catargiu, I. G. Duca, Armand Călinescu, N. Iorga etc.), războaie, execuții în masă, genociduri, lagăre de exterminare, multe forme ale industriei morții, o invenție a rațiunii moderne, cum observa cândva filosoful francez Lévinas. De fapt în toate acele masacre care au devastat populații întregi de-a lungul istoriei se observă limpede că moartea a fost un program, o afacere, o întreprindere umană în care au fost implicate instituții politice, știința, tehnologia, rațiunea și voința. Nu mai este vorba de calamități sau accidente, ci de pulsiunea sinistă a morții care este, cum observase Freud, una din datele structurale ale omului. *Autorul observă și descrie ororile istoriei cu răceală de autopsier, conștient că vede efectele, consecințele, dar nu vede răul și moartea în adevărata lor față nicăieri. Deși e peste tot, moartea este totuși nevăzută, necunoscută, și poate tocmai acest incognito îi dă putere, îi favorizează acțiunea*. Vedem ce se întâmplă prin ea, dar nu o vedem pe ea, deoarece ca atare, ca un dat, ca un fapt aceasta nici nu există. *Deși ubicuitară, este totuși absentă*. Intuiția ei metafizică o putem avea dacă ne gândim la acel neant heideggerian, care nu există, ci neantizează, al cărui modalitate cea mai proprie de a se manifesta este nonexistența.

Toate cauzele morții despre care se vorbește în carte au caracter instrumental în raport cu acel principiu obscur pe care-l maschează, dar în același timp îl reprezintă. Și totuși trebuie să ținem cont de această distincție esențială pe care autorul o face: *unele cauze sunt impersonale și inconștiente, în timp ce altele sunt personale, conștiente*. Felul de moarte provocat de un cutremur sau o molimă diferă de cel provocat de ură, invidie, răzbunare, dorința de distrugere a apropiatului. Prima clasă este cea a cauzelor naturale amorale, cea de-a doua implică ordine morală, vinovăție, culpă. O piatră ce se rostogolește de pe munte și strivește un om, este o cauză naturală, dar dacă acea piatră a fost rostogolită cu intenție de cineva, e vorba de o cauză morală a morții. Efectul este același, însă calitatea și natura cauzei diferă esențial: „*Sunt oare epidemiile, războaiele, asasinatele, masacrele instrumentarul morții? Da, pentru că există o cauzalitate biologică și o istorie medicală pe care trebuie să o cunoaștem. Da, pentru că oamenii complotează, asasinează și masacrează, lăsându-și urmele adânci ale cruzimii lor terifiante în istorie și cultură*” (p. 12).

Octavian Buda reușește să ne ofere în această carte o panoramă a istoriei în situații dintre cele mai macabre, cu un spirit analitic savant și date în totalitate bazate pe documentație. În același timp, stilul literar în care descrierea picturală și observația filosofică se îmbină armonios, ne oferă o narațiune a temei morții pe care altfel, lipsită de aceste tehnici de *captatio*, am refuza să o întâmpinăm. Nici măcar în artă sau în literatură, privirea lui Thanatos ținută spre noi nu ne dă liniște. Îndrăzneala autorului de a o înfrunta direct și a o pune ... la punct științific, filosofic este demnă de toată aprecierea noastră. O carte rară prin temă, extrem de puternică prin luciditatea abordării, plăcută la lectură.

Intrând în substanța romanului *Întâmplări în irealitatea imediată*, vom aduce în discuție încercarea personajului principal de a evada într-o realitate subtilă stăpânită de puterea gândurilor lui, în substratul propriului inconștient, încercarea de redempțiune prin iubire și evadarea în fantastic. Personajul lui Blecher recurge la aceste modalități de evadare tocmai pentru a-și regăsi propria identitate...

M. Blecher - O statuie vie a durerii

M. Blecher publică romanul *Întâmplări în irealitatea imediată* în anul 1936 și, de atunci și până în prezent, cum remarcă Nicolae Manolescu, „chestiunea situării scriitorului în istoria literaturii nu e pe deplin elucidată”. Romanul a fost și este considerat a fi una din marile cărți *ciudate* ale secolului XX românesc deși, la data apariției, lucrurile păreau mai simple, critica literară clasându-l în rândul prozei psihologice, pe linia deschisă de Marcel Proust. Cert este că, la apariție, nu suscită interesul meritat, fapt denunțat de Eugen Ionescu astfel: „Cartea d-lui M. Blecher zace în depozite; niciun critic nu l-a îmbrățișat; nicio revistă nu i-a solicitat vreun interviu”.

Întrucât nu există un „jurnal al creației”, ca la alți scriitori, nu se poate decât intui ce a urmărit M. Blecher însuși cu acest prim roman al său, apreciat la superlativ și contestat violent. Un critic literar de talia lui Pompiliu Constantinescu era de părere că *Întâmplări în realitatea imediată* „nu e un roman, dar nici un eseu, nu e un poem și nici un jurnal intim”, iar Sașa Pană considera că „e o carte fără corespondență în literatura română”.

Tema irealității vieții proprii îl urmărea pe M. Blecher cu mult înainte de publicarea romanului său de debut, se confrunta cu aceasta, după cum îi mărturisea prietenului său Sașa Pană într-o scrisoare din 7 iulie 1934: „Irealitatea și ilogismul vieții cotidiane nu mai sunt de mult pentru mine vagi probleme de speculație intelectuală: eu trăiesc această irealitate și evenimentele ei fantastice”. Din aceeași scrisoare mai aflăm că prin romanul la care scria, intitulat, într-o primă variantă, *Exerciții în irealitatea imediată*, încerca să se definească pe sine, în primul rând. Problema identității îl preocupa acut pe omul M. Blecher, era modul său de a trăi autentic, într-o vreme când problematica „autenticității” era abordată și de alți prozatori interbelici. Prin cartea la care scrie cu „o înfrigurare ascuțită la extrem”, Blecher încearcă să fie „autentic” și, în același timp, să dea seama de propria identitate, în condițiile în care, după cum s-a arătat în studiul *Strategii ale (de)construcției identitare în proza românească interbelică*, autenticitatea este un atribut al identității (ne-o spune Ștefan Fircică).

Dosarul receptării e voluminos și contradictoriu, M. Blecher fiind afiliat, printre altele, și suprarealismului de către critici ca Ion Pop, care susținea, în 1990, că „[i]ncidențele scrisului lui M. Blecher (1909-1938) cu spațiul avangardei sunt de găsit în zona suprarealismului”. Însuși M. Blecher considera că „suprarealismul trebuie să doară ca o rană profundă”, cum îi scria lui Sașa Pană. Un Mircea Cărtărescu consideră, în 1999, în „Postmodernismul românesc”, că și în romanele lui Blecher se regăsesc „puncte de tangență cu interesantul postmodern: fascinația pentru kitsch, artificiu și mai ales pentru simulacre”.

Socotită „cartea anului 1936”, o „capodoperă”, „o carte esențial metafizică” (Mircea Eliade), romanul lui Blecher poate fi mai ușor definit prin ceea ce nu este decât prin ceea ce îl caracterizează în mod special, și anume legătura profundă cu cărțile „tinerei generații” interbelice de scriitori. O generație (numită fie „experențialistă”, de Petru Comarnescu, fie „generația trăiristă”, de Șerban Cioculescu, fie „Generația '27” – de la anul „Itinerarului spiritual” eliades – de Dan C. Mihăilescu), pentru care „autenticitate”, „experiență”, „aventură interioară” sunt cuvinte cheie, la care Blecher adaugă „irealitatea imediată”.

Se poate spune că emblematic pentru „tânăra generație”, în general, și pentru M. Blecher, în particular, este ceea ce nota Mircea Eliade în postfața colecției de articole naeionesciene, *Roza Vânturilor*: „Se cere, înainte de toate, o totală sinceritate față de sine și față de ai tăi. Nu știi decât ceea ce *trăiești tu*; nu rodești decât în măsura în care te descoperi pe tine. Orice drum e bun, dacă duce în inima ființei tale, dar mai ales drumurile subterane, marile experiențe organice, riscurile, aventura. Un singur lucru e esențial: să rămâi tu, să fii autentic, să nu-ți trădezi ființa spirituală”.

Iar Blecher a rămas el însuși până la capăt, mizând totul pe autenticitatea trăirilor. Fără a uita că face literatură. În acest sens, nu trebuie să privim opera prin prisma biografiei sale.

Spre deosebire de celălalt roman al său (*Inimi cicatrizate*), în care naratorul este omniscient, în romanul *Întâmplări în irealitatea imediată*,

Blecher mizează pe autenticitate. În acest sens, se pot face apropieri de viziunea camilpetresciană care argumentează verosimilitatea ficțiunii naratorului-personaj: „Din mine însumi, eu nu pot ieși... Orice aș face eu nu pot descrie decât propriile mele senzații, propriile mele imagini. Eu nu pot vorbi onest decât la persoana întâi” (în „Teze și antiteze”). Deși ambele variante de roman (obiectiv/subiectiv) sunt legitime din punct de vedere artistic, se admite că „esența” romanului blecherian constă și în autenticitatea sa, autorul alegând să meargă pe linia trasată de Camil Petrescu, a cărui concepție asupra romanului este: „Să nu descriu decât ceea ce văd, ceea ce aud, ceea ce înregistrează simțurile mele, ceea ce gândesc eu... Aceasta-i singura realitate pe care o pot povesti... Dar aceasta-i realitatea conștiinței mele, conținutul meu psihologic...”. Astfel că o posibilă justificare pentru această situație oglindește faptul că pentru cititorul modern poate este mai greu de admis varianta de realitate a naratorului omniscient, întrucât este neobișnuit ca o persoană să știe cu precizie ce gândesc și ce simt ceilalți.

Conform criticului Nicolae Balotă, din volumul „Romanul românesc în secolul XX”, între sagacitatea senzațiilor nemaîntâlnite, decondensarea materiei, insuficiența realității din proza lui Blecher și boala lui cruntă (tuberculoză osoasă) nu se poate bănuși o relație de cauzalitate: „Sensurile și valorile prozei lui Blecher nu ni se revelează decât după ce vom fi procedat la o prealabilă disjuncție între om și operă, între viață și creație. Structura acestei proze nu ni se dezvăluie cât timp o socotim generată de vreun sentiment existențial. Ea nu poartă, infuză, o trăire. Dacă omul Max Blecher s-a născut sub semnul suferinței, dacă a trăit suferința - cum s-a afirmat - încă din copilărie, ca situație-limită, adică în mod existențial, creația sa nu este o continuare sau o simplă expresie a suferinței trăite, ea fiind posibilă în ciuda acesteia. Scriitorul Blecher s-a născut în pofida suferinței, nu sub imperiul ei”.

Intrând în substanța romanului *Întâmplări în irealitatea imediată*, vom aduce în discuție încercarea personajului principal de a evada într-o realitate subtilă stăpânită de puterea gândurilor lui, în substratul propriului inconștient, încercarea de redempțiune prin iubire și evadarea în fantastic. Personajul lui Blecher recurge la aceste modalități de evadare tocmai pentru a-și regăsi propria identitate...

Nicolae Manolescu remarcă, în „Arca lui Noe”, faptul că „Identitatea poate fi suspendată, o clipă, dar nu pierdută (...) Nu alteritatea e dureroasă, ci ipseitatea. Ceea ce Rimbaud execrează, Blecher dorește cu ardoare: unul suferă că eul este altul, celălalt, din contră, că eul nu este decât eu”. Astfel că, naratorul-personaj reduce totul la sine, nu poate ieși din sine și nu se poate identifica cu altcineva. De asemenea, identitatea ca loc rău e marea temă a existențialismului la Blecher. Identitatea este privită ca negație, deoarece personajele lui Blecher resimt accidentalitatea existenței umane, dar și zădărnica lumii (naratorul-personaj blecherian, mărturisește că, după trecerea de la copilărie la adolescență, a mai avut crize, dar starea de întunecare/confuzie care era premergătoare acestor crize, dar și senzația că lumea există în zadar pe care o simțea ulterior crizelor, s-au transformat în starea lui firească), insuficiența rațiunii, înstrăinarea față de propriul eu, limitarea cunoașterii lumii de către om, solitudinea, neantul.

Înainte de a vorbi despre lumile în care se refugiază personajul lui Blecher, este necesar să se aducă în discuție posibilul motiv care justifică nevoia acestuia de a evada din realitatea comună. În această direcție se deschid mai multe posibilități interpretative. Poate că personajul lui Blecher nu se poate împăca cu realitatea comună și de aceea dorește o realitate compensatorie: „Atunci simțeam mai profund și mai dureros că n-aveam nimic de făcut în această lume, nimic alta decât să hoinăresc prin parcuri, prin poiene prăfuite și arse de soare, pustii și sălbătice. Era o hoinăreală care într-un sfârșit îmi sfâșia inima” (citată din roman).

Deoarece personajul lui Blecher nu poate accede la cunoașterea absolută în realitatea comună, o caută în realități subtile, dar pe parcurs se convinge că nu există cunoaștere umană atât de sigură încât să nu poată fi pusă la îndoială: „Deodată într-o înfășurare de vânt mi se păru că o statuie albă de marmură se ridică în

aer. Era în acel moment o certitudine incontrollabilă, ca orice certitudine” (citată din roman). Pentru încercarea de evadare într-o realitate alternativă este ilustrativă mărturia lui Blecher dintr-o scrisoare către Sașa Pană, din care am mai citat, despre nevoia de a pătrunde între „tentaculele” suprarealității, ar putea conține cheia viziunii sale: „Irealitatea și ilogismul vieții cotidiane nu mai sunt de mult pentru mine vagi probleme de speculație: eu trăiesc această irealitate și evenimentele ei fantastice. Întâia libertate pe care mi-am acordat-o a fost aceea a iresponsabilității actelor mele interioare unul față de celălalt – am încercat să rup barierele consecințelor și, ca o onestitate față de mine însumi, am căutat să ridic la egal de lucidă și voluntară valoare orice tentație a halucinantului. Cât însă și cum își dezvoltă în mine suprarealitatea tentaculele ei, nu știu și n-aș putea ști... Idealul scrisului ar fi pentru mine transpunerea în literatură a înaltei tensiuni care se degajă din pictura lui Salvador Dali. Iată ce aș vrea să realizez – demența aceea la rece perfect lizibilă și esențială”.

Pornind de la scrisoare, Mircea A. Diaconu este de părere că aceasta este descrierea optimă care s-ar putea face prozei lui Blecher: „Ce altă caracterizare mai bună a propriei scriituri, sau, mai exact, a ființei angajate în scriitură decât cuvintele din urmă (cele citate mai sus, din scrisoarea către Sașa Pană - n.n)? Căci a înregistra mișcările indefinite ale sinelui și cu acuitate obiectele din jur sau întâmplările oarecare, anodine, dintr-un târg periferic, înseamnă a descompune lumea în fragmente, a percepe ilogicul coerenței (din moment ce nu există sens care să ordoneze logic faptele), a simți lipsa de miez a lucrurilor, a le vedea mecanicitatea de carnaval. În fapt, o carte despre felul cum identitatea se nutrește din propriul hău, fără ca vreun strigăt disperat să poată țîșni pentru a marca angostarea” (în „Contrafort”, nr.3-4/2009).

Blecher își dorea să transpună în cuvinte ceea ce transmite pictura lui Salvador Dali, poate pentru că pictorul catalan „fixează în imagini aspecte maladive, deformările patologice, pentru a descoperi motivații ale organizării afectiv-spirituale profunde. Pictază reziduurile memoriei, transferând, între modalitățile sale de expresie, descoperiri ale școlii psihaletice.” (Constantin Prut, „Dicționar de artă modernă”). Se știe că Dali își numea lucrările „vise-fotografii pictate”, iar această omologie dintre imagine și viziune onirică ar fi o altă punte comună între Blecher și Dali, cel dintâi „pictând” prin cuvinte. Romanul său începe pictural punând accent pe latura vizuală exact ca pictura: „Când privesc mult timp un punct fix pe perete mi se întâmplă câteodată să nu mai știu nici cine sunt, nici unde mă aflu. Simt atunci lipsa identității mele de departe ca și cum aș fi devenit, o clipă, o persoană cu totul străină. Acest personaj abstract și persoana mea reală îmi dispută convingerea cu forțe egale.” (M. Blecher, „Întâmplări în irealitatea imediată.”)

Dincolo de acest punct „din tavan” (Ceruri?) începe „irealitatea imediată”. Prin acțiunea de a privi acel punct fix se realizează dedublarea personajului, ipoteză ce poate fi întărită de prezența celor două „forțe egale”. Decorporalizarea este în strânsă legătură cu pierderea temporară a identității, iar aceasta nu se produce în mod automat, ci doar atunci când personajul privește un timp îndelungat într-un punct fix. Punctul fix este un loc determinat în spațiu, imobil, fapt ce poate trimite ca într-o oglindă la condamnarea de a fi imobilizat la pat a autorului romanului: viața în aceeași poziție: pe spate cu genunchii împietriți în W întors. Paragraful final al romanului oferă și una dintre cheile sale de lectură: „Mă zbat, țiș, mă frământ. Cine mă va trezi? În jurul meu realitatea exactă mă trage tot mai jos, încercând să mă scufunde. Cine mă va trezi? Întotdeauna a fost așa, întotdeauna, întotdeauna”. E, poate, „tipătul” pictorului Edvard Munch, e „tipătul” unui scriitor care dă seama, în romanul său, de o experiență personală. Nimeni nu îi răspunde, nimeni nu îl va trezi din spaima sa împietrită, pentru că realitatea cea „exactă” nu ține cont de visul nimănui. Tocmai de aceea, romanul lui Blecher, a cărui notorietate e în continuă creștere, poate fi considerat precum o „statuie vie a durerii” (Sașa Pană).

Ecourile vieții de elev din urbea primei jumătăți a veacului trecut, crâmpie din ambianța școlilor de altădată nu se desprind doar din aventurile unor liceeni, din bătaile cu flori și serbările din grădina publică, sau din nostalgia plimbărilor la Trivalea, ci și prin consemnări la cald ale unei realități înconjurătoare și biografice, prin descrieri ale cadrului intim, confesiuni ori portretizări ale cunoscuților văzuți de aproape. În acest sens, amintirile lui Tudor Teodorescu-Braniște vin și ele să întregască tabloul realităților școlare, completând, într-o notă personală, atmosfera care domnea cândva la Liceul de băieți „Ion C. Brătianu”, așezământul unde a învățat.

Frământat de natura capricioasă a memoriei, scriitorul se revede în ipostaza adolescentului de ieri, domiciliat într-o modestă urbe provincială care-l umbrește, re trăind cu năduf unele impresii din anii de liceu. Atât în scrierea-reportaj *Ne întâlnim diseară pe strada mare!*, cât și în culegerea de mărturii intitulată *Scara Vieții*, ne izbim de atmosfera glacială care domnea în viața edificiului, în care spiritul moral și sever al corpului profesoral ajunge să se transforme într-o instanță inchiizitorială care vine să înăbușe orice elan juvenil: „Să ne oprim o clipă la liceu. Am urâte amintiri. Am fost eliminat pe trei zile, fiindcă am fost la «Faust». Trebuia să ne tundem cu mașina Nr. 1. Mașina Nr. 3 însemna o intenție subversivă sau cel puțin un act de indisciplină. Nu aveam voie să ne plimbăm pe Strada Mare sau prin grădina publică decât duminică.” Așa cum și-l aduce aminte Braniște, liceul seamănă cu un topos feroce al uniformizării, dominat și cenzurat prin mecanismul pervers al răzbnării și delațiunii. Este pâra un comportament specific anilor copilăriei sau reprezenta și atunci cel mai eficient mod de a controla conduita socială a elevilor? Mai degrabă ar fi

Liceul „cimitir”

valabilă a doua versiune, pentru că „*Supravegherea noastră se făcea prin elevii din clasa a opta. Ei aveau voie să se plimbe pe Strada Mare, să meargă la spectacole, cu condiția să-i denunțe pe cei din clasele inferioare, dacă și-ar îngădui să calce opreliștile hotărâte de direcție. Spre cinstea lor, cei mai mulți respingeau cu silă delațiunea și pâra. Erau însă, trei, patru sau cinci, care, neizbutind să obțină nota de trecere la o materie ori alte, nu ezitau să se transforme în denuțători de rând, dobândind astfel protecția «domnului director».*” Dar această regulă vine în contradicție cu morala comună a lui „să nu pâraști”. Pâra sau denunțul sunt păcate capitale la noi, la români. De aceea poate și amărăciunea răbdată se va fi întipărit în mintea tânărului de atunci pentru a se întoarce în cuvinte. Norma comună printre tineri spune că trebuie să fii „de gașcă” și să nu îi torni pe-ai tăi, indiferent ce s-ar întâmpla. Până la urmă comportamentul de frondă este specific vârstei adolescenței, astfel că mulți dintre cei însărcinați cu supravegherea colegilor „uitau” să-și mai facă zelos datoria și să-i mai toarne, spre cinstea lor. Cu excepțiile de rigoare, firește.

Tentația principală în jurul căruia se învârtă această viață de studiu și de renunțare la plăceri, fructul oprit de care nu au voie să se atingă liceenii de la Brătianu îl reprezintă mersul pe principala arteră de circulație a orașului. Strada Mare era punctul arhimedic în jurul căruia se desfășurau toate manifestările de pomină și care concentra viața mondenă și comercială a așezării. De aceea, era de bonton să te întâlnești cu cineva numai acolo, să te plimbi sau să petreci doar pe calea cea mai selectă; cine nu ajungea pe Strada Mare nu-și trăia adevărata viață de piteștean. Precum bietul liceean, care n-avea de ales decât s-o ocolească pe străzi lăturalnice, fie să se îndrepte visător către Trivalea. Condiție care azi ne apare cam absurdă, dar care intra în acord cu normele și cu morala vremii.

Și astfel, cu sufletul atins de melancolia vacuității, tânărul Teodorescu se mulțumea să-și întindă pașii agale până spre gară în zilele de toamnă, pe „bulevardul cu castani”. Poate că n-am exagera îndrăznind să afirmăm că scriitorul reînvie aici un mit de tradiție cultă în literatura noastră, o născocire sensibilă de inspirație... bacoviană. Cunoscutul motiv al „liceului – cimitir al tinereții” (răbufnit aici sub alte auspicii decât cele bacoviene,

dar „nutrit” de aceleași sentimente de lehamite și negare!) transpare și din însemnările de față, cel puțin după regretul și luxul de amănunte cu care autorul descrie severitatea opreliștilor trăite. Desigur, dacă am coborî și mai mult în timp, am descoperi că originea temei se reclamă din strășnicia și stupiditatea domnului Vucea, penibilul dascăl zugrăvit în nuvela lui Delavrancea. Și acolo se practică denunțul între elevi, supraveghindu-se ori pedepsindu-se drastic felul cum trebuie să vină școlarul la școală, cum trebuie să stea școlarul în bancă, cum trebuie să meargă școlarul pe uliță și altele asemenea: „*Trebuia să ne purtăm tunși «cu numărul unu» ca ocașii, «ca să nu ne umplem de păduchi».* Dacă vreunul din noi săvârșea îngrozitoarea crimă de a veni tuns cu numărul trei, era trimis din nou la frizer, ca să se conformeze ordinului sacrosanct. Vestonul de uniformă bine călcat și mai ales pantalonii «cu dungă» erau priviți cu severitate, ca o impardonabilă veleitate de eleganță. Nu ni se îngăduia să ne plimbăm pe Strada Mare, unde ne-am fi aflat sub supravegherea părinților, rudelor și profesorilor noștri. Pentru buna noastră educație, eram trimiși pe ulițele de periferie, unde ne puteam face de cap în toată voia. În sfârșit, nu aveam voie să mergem la spectacole, nici chiar când venea în turneu ansamblul Teatrului Național cu piese din repertoriul clasic. Într-o zi, s-a anunțat Vlaicu Vodă cu Aristide Demetriad în rolul titular. Am cerut direcției învoirea de a merge la spectacol. «De ce să vă pierdeți seara fără rost și a doua zi să fiți obosiți?» ne-a spus directorul. «Spectacolul are loc sâmbătă seara, am replicat eu. A doua zi, fiind duminică, nu avem cursuri.» «Lasă, Teodorescu, a răspuns paznicul bune noastre educații. O să vedeți destul teatru, când veți fi mari!». Iar ca argument hotărâtor: «Iaca, nu mă duc nici eu»...” Directorul le oferă tinerilor aspiranți o predică searbădă și moralizatoare, în care prejudecata pompoasă ține loc de argument rațional, astfel că dorința lor de a-și petrece seara sub semnul Thaliei se amână pentru altădată. Față de un asemenea iezuitism, în stare să alunge orice rămas-bun de la perioada liceală, ar fi potrivit să vedem și partea plină a paharului, în sensul în care asprimea militărescă impusă în acei ani ar putea să combată azi spiritul de insubordonare de care se face tot mai mult caz în școala românească.

Nicolae Dina

Atras de arhitectura fără cusur a sonetului, numit „rege al poeziei” de însuși poetul de a cărui operă ne ocupăm (și) de această dată, specie literară cultivată de secole întregi și, mai ales, de poeți mai mult sau mai puțin consacrați în fruntea cărora îi putem cita, fără nici un dubiu, pe Francesco Petrarca și pe geniul Shakespeare, iar, dintre români, ne oprim doar la Mihai Eminescu și Vasile Voiculescu, **MIHAI MERTICARU** (despre care Adrian Dinu Rachieru spunea, în 2019, că „face figura unui neoclasice, bolnav de calofilie”, catalogându-l drept „un sonetist infatigabil”), la cei 86 de ani, devotat cu pasiune, farmec, chemare, talent și consecvență actului creator, precumpănitor în perspectiva liricii, în general, din cele 28 de volume de versuri, dar și a grației și magiei sonetului cultivat în nu mai puțin de 8 volume.

Aceste volume de sonete, împreună cu unul de „*Triote*” (2019) și altul de „*Rondeluri*” (2020), cuprind cele trei tipuri de poezii cu formă fixă a căror naștere se pierde în negura secolului al XIII-lea, revelând aplecarea spre perfecțiune, spre idealul artistic, a unui creator care „se consideră un romantic autentic, ce se simte confortabil numai în apele dulcelui stil clasic”. Este stilul pe care îl cultivă și în ultimul său volum, **Sonete** (Editura Timpul, Iași, 2024), cuprinzând 98 de creații din specia care l-a consacrat ca „veteran al sonetului românesc,” ale cărui creații sunt „un exercițiu de virtuozitate stilistică ce mizează pe muzicalitate și rafinament prozodic” și a cărui profesiune de credință stă „sub pecetea marii școli poetice interbelice românești ...], dar cu precădere a modernismului românesc și european de secol XX” (Geo Vasile), având în vedere faptul că poetul însuși își completează autoportretul de creator afirmând că este „în mare

GRAȚIA ȘI MAGIA SONETELOR LUI MIHAI MERTICARU

măsură neoclasice, puțin modernist și mai puțin postmodernist”.

Conștient de „regulile draconice” și de „structura destul de inflexibilă, din care, în mod paradoxal, își extrage suplețea și farmecul”, poetul s-a simțit atras de această specie literară cu formă fixă care este sonetul, publicând primul volum cu asemenea creații, „*Arca lui Petrarca*, 65 de sonete”, în anul 2008, la puțin peste un sfert de veac de la debutul său, atât publicistic, cât și editorial din 1992 cu un volum („*Vânătoare princiară*”) „solid, echilibrat, perfect articulat, fără acele stângăcii inerente unui debutant veritabil” (Lucian Strochi).

Înzestrarea și maturitatea sa artistică câștigate într-o îndelungată activitate de jurnalist cultural, dar într-o și mai îndelungată activitate didactico-pedagogică după absolvirea Filologiei ieșene, și-au dat mâna în creația sa lirică, astfel că nu este de mirare că debutantul cu vârsta de peste jumătate de secol și-a sedus cititorii încă de la debut prin creații lipsite de prețiozități lirice, extrem de valoroase din punct de vedere artistic, dovedind nu numai o bună cunoaștere a tot ceea ce înseamnă creație și tehnică poetică, deoarece el însuși pleacă de la convingerea că „adevărata artă nu se poate dobândi fără respectarea cu religiozitate a anumitor reguli statuate încă de clasicismul antichității greco-latine și preluate de clasicismul european (*Sonetul – reconstituire a Universului*).

Așa se explică și consecvența cu care a creat sonete, crezând cu întreaga sa simțire poetică și convingere creatoare că „sonetul este Univers în nuce/ născut din matematica astrală,/ poemă divină, fenomenală,/ sporește frumusețea și seduce” (*Sonetul sonetului*). Sonetul poate fi creat doar de un poet înnăscut, talentat, excelent cunoscător al acelor „reguli” clasice datând din antichitate, căci „cu fiecare vers pe care-l scrie,/

arzând mocnit pân-la incandescență,/ din fenomene, extrăgând esență,/ poetul moare și mereu învie”, trăind și simțind plener sentimente profunde pe care le va transmite și lectorilor iubitori ai acestei specii lirice când „prin transă, până la incoerență,/ trăind intens o tragicomedie,/ pe cititorul fidel îl îmbie/ și-l molipsește cu-o dulce ardență” și numai din „flacăra vie” arzând în inima sa oglindită în „fața transfigurată” pot ieși minunate „râuri de poezie” (*Sonetul poetului, I*).

Adevăratul poet este acela „înnobilat cu puteri miraculoase”, căci el poate alina „dureri, ofuri, suspine” și-i poate lecu pe ticăloși făcându-le „sufletele duioase/ cu două versuri armonioase”, dovedind lumii că este cel „ales să duci prin lume o solie,/ să lași în urmă-ți dăre de lumină” și că are puterea sufletească de a-i alina pe „suferinzi”, fiind cel care „în inimi arse, speranță învie” (*Sonetul poetului, II*). Acum, ca și în alte dați, în toate volumele anterioare, Mihai Merticaru își pune în practică adevărata sa profesiune de credință, aceea a unui creator al cărui univers liric cuprinde tot ceea ce înseamnă viață, tot ceea ce este caracteristic omului, mai ales când este vorba despre sentimentul de dragoste. De aceea și tematica poeziilor sale este de o diversitate uluitoare, de la nostalgia copilăriei fabuloase trăite în la fel de magicul sat natal, cu înțelegere pentru destinul uman văzut în miraculoasa natură a patriei, cu respect pentru credință și în iubirea față de Dumnezeu, cel care îi iubește pe oameni și le iartă păcatele cu „dragoste” și „cu nețărnamurita-ți milă divină” îndrumându-i „cu sfânta-ți înțelepciune” către „drumul cel bun spre rai” (*Sonetul nașterii Domnului, II*), acestea fiind completate de viziunea poetului despre univers, dorința de cunoaștere atât a istoriei lumii și a poporului român, cât și a întregii umanități și multe alte noțiuni precum

Iacob Negruzzi - *Mihai Vereanu*

Cel de-al doilea fiu al celebrului prozator al generației pașoptiste, Costache Negruzzi, Iacob (1842-1932), cu studii de drept în Germania unde a obținut doctoratul în 1863, avocat, profesor de drept comercial, poet, dramaturg, autor al prozelor scurte intitulate *Copii de pe natură*, a realizat și un roman, *Mihai Vereanu* (1873), integral, realist, dar cu multe elemente ale senzaționalismului romantic, în consens cu estetica epocii, dar care i-a dăunat mereu în receptările din partea cititorilor posterității.

Autor al unui interesant și necruțător jurnal al perioadei studiilor în străinătate, scris în limba germană, tradus târziu și integrat firesc în creația viitorului scriitor, conducător cu multă forță, talent și cerbicie, putem spune, al revistei „Convorbiri literare” în perioada ei de glorie în orientarea literaturii române spre profunzimea viziunii etnice și cu valoare estetică indiscutabilă, la nivelul marilor creații europene ale vremii, el a lăsat și o mărturie vie a societății ieșene, „Junimea”, cea care a spus „nu” mediocrităților și a îndreptat gramatica, ortografia, teoria și critica literară spre nivelul cerut de societatea modernă.

Romanul său, *Mihai Vereanu*, continuă observațiile mentalităților lumii moldovenești patriarhale din Iași și de prin împrejurimi, de la mijlocul secolului al XIX, din celebrele „Copii de pe natură”, cu vajnici proprietari de moșii ce ieșiseră din apăsarea orientalismului turcesc și fanariot, pândiți mereu din umbră de panslavismul rusesc care vedea mereu în latinitatea noastră o eternă piedică pentru expansiunea-i nepotolită. Astfel că, boierii locali, dar și o bună parte din clasele sociale medii, își trimiteau copiii în Occident, întru primenirea prin civilizație și cultură a nației mult întârziată în dezvoltare de circumstanțele nefaste ale acelei conjuncturi fatale, mereu piezișe, a istoriei.

Mihai Vereanu, protagonistul, cel care dă titlul cărții, este un astfel de tânăr, plecat în pribegie pentru studii de mulți ani, contaminat de cuceririle civilizației, dar doritor până la urmă să se întoarcă acasă, în spațiile tradiționale ale familiei, cu moșii întinse la țară și dregătorii, dar și cu case arătoase în „dulcele târg”. Înainte de asta a făcut un popas împreună cu prietenul său elvețian Henri Beaudieu în Veneția. Afirmă naratorul: „Ei erau vechi amici din Paris și veniseră împreună în Italia, Henri pentru a face studii serioase în arta lui (pictura, n. n., G. C.), Mihai pentru a petrece și a cunoaște Italia”.

Aici Mihai cunoaște o tânără vecină de hotel de care se îndrăgostește subit. Atunci el amână plecarea spre țara iubită, îngăduindu-i naratorului omniscient să afirme tranșant: „O, nestatornicie a juneții! Atunci când închipuirea noastră impresionabilă și inflăcărată ne face să credem într-o putere nesfârșită ce este în noi și în realizarea oricărei idei de viitor ne trece prin cap, tocmai atunci suntem așa de slabi încât împrejurările cele mai neînsemnate își bat joc de hotărârile noastre cele mai tari”. Când cei doi se întâlnesc și-și jură credință sunt descoperiți de mama întransigentă și

a doua zi, dimineața, frumoasa fată este dusă în necunoscut. Astfel, tânărul moldovean ajunge acasă cu oful acelei dragoste neîmplinite.

În drumul în noapte spre conacul de la țară se întâmplă un accident al căruței de poștă și se trezește rănit și înconjurat de o sațră de țigani. Când aceștia se reped asupra lui să-l sfășie sunt speriați de țipătul unei bătrîne din mijlocul lor care îi oprește de la nelegiuiri. Această vrăjitoare îl va urmări mereu, deși utată și zbărcită, va fi piaza lui bună și-l va salva de la fatalitatea destinului. E vorba, deci, de concilierea narativă cu un motiv cu iz medieval, tipic romanelor de mistere, colcăind în epocă, prin încercări autohtone mai toate nereușite și mai ales prin traduceri de tot felul de astfel de clișee din literaturile străine.

Ceea ce este reușit în acest roman rămâne zugrăvirea culorii locale, urmărirea psihologiilor variilor generații, raporturile dintre părinți și copii precum și relațiile dintre vechile familii autohtone, și cele ale noilor îmbogățiți, multe provenind din alte seminții.

Când tânăra odraslă a unui nou îmbogățit vrea să se unească prin căsătorie cu frumoasa, inteligenta, talentata soră a lui Mihai, mama lui se opune spunându-i celei ce-i aducea vorba pretendentului: „Dumneata nu știi că Covrig acesta este fiul unui răzăș îmbogățit, un om prost, rău crescut, fără nici o învățătură, în sfârșit, fiul unui mojić – că alta nu e tatăl său”.

Sunt descrise cu multă culoare locală, dar și cu umor, balurile ieșene, unde se făceau și se desfășeau logodnele îngăduite de societate, dar și uniunile tinerilor întorși de la studii cu scopul de a încropi societăți științifice și literare, nu neapărat pentru cultura în sine, ci doar pentru a smulge danii și stipendii de la cei avuți și naivi, fără știință de carte. Sunt redată la modul ironic scene ale propriilor încercări ale tinerilor ce fondaseră societatea „Junimea”, în acele vremuri, chiar în pragul revenirii autorului în Iași. Astfel, societatea literară din roman se numește „Ulpia Traiana”, la fel cum o parte din membrii „Junimii”, doreau să-și boteze reuniunea, care a scris în realitate istorie în cultura românească. Unul dintre organizatorii societății, în roman, este Neculiu-Rareș care-l convinge pe Covrig, nefericitul în dragoste, să contribuie cu sume substanțiale la această întreprindere, să crească astfel în ochii viitoarelor pretedente la căsătorie: „...să fii acceptat între membrii onorar-fondatori ai societății literare *Ulpia Traiana*, care se compune din bărbații cei mai eminenti și merituoși din țară, acei care, departe de orice meschin interes, lucrează numai pentru progresul și lățirea bebelor litere și bebelor arte și, prin aceasta, pentru înobilarea sufletelor poporului român”. Dar, mai departe, un alt presonaj revelează adevăratele finalități: „Care gândești că a fost scopul lui Neculiu introducând pe nătarăul de Covrig în societate? Tot acela de a putea smulge contribuțiuni literare și patriotice. Sunt înțeleși, Calcânfau și cu Rareș”. Prin urmare, nu tot ceea ce este format în Occident vine și acționează cu gânduri curate.

tristețe profundă, luminată totuși de imaginea tatălui său la vârsta tinereții: „Într-un târziu, un paradox survine,/ Apare tata mai tânăr decât mine” (*Sonetul satului natal*-variantă). Dar bucuria este repede întunecată de imaginea casei natale, și ea căzută sub acțiunea nefastă a ruginii și a ruinei: „Bucuria-mi în lacrimi se destramă/ Când văd căsuța noastră într-o rână,/ Amurgul și pustiul cum se-ngână/ Și neputința chicotind în ramă” (*Sonetul casei natale*).

Revederea satului natal îi reamintește chipul lui badea Ion, țaranul român al cărui suflet este bântuit de „cicloane” și a cărui minte freamătă de „gânduri încifrate”, văzut acolo unde „împărăția ta este ogorul,/ iar alinarea, balada și dorul”. Cu toate necazurile trăite, el a fost și a rămas baza țării, căci „se sprijină-n creștetul tău o țară,/ pe umeri îți apasă viitorul” (*Sonetul țaranului român*).

Casa a fost raiul în care și-a petrecut copilăria, paradisul nemțean al Bețeștiului, pierdut astăzi, fiind locul fericirii depline trăite în sânul unei naturi miraculoase: „Copil naiv, o, dulce amintire,/ Te văd prin ceață, departe în zare,/ Prin raiul serafic, chipu-ți răsare/ Înzigurat cu inimi și iubire./ Primara stare, fă-o să învie,/ Bețeștiul meu și casa pârintească,/ Pădurea și Bistrița aurie” (*Sonetul copilăriei*). Tinerețea („exuberantă-i toată, temerară/ și simte-n ea putere dumnezeie”) este evocată cu aceeași nostalgie, căci este „cântec

Mihai însuși, după momentul pierderii iubirii straniei din Italia se îndrăgostește de una din fetele familiei Balur, Adela, dar este iubit sincer de verișoara ei, Ana. El nu înțelege devoțiunea Anei și se lasă târât de jocurile Adelei, care nu-și dorește iubire adevărată, ci doar parvenire pe scara socială. Ea îl ademenește pe Mihai în plasa amăgirilor sale și se căsătorește cu un bătrân bogat care o distruge fizic și moral. După această prost calculată mezialianță îi scrie verișoarei sale plecate, pentru o moștenire, în provincie: „A fi unită cu un om bătrân, grosolan, zgârcit, care toată ziua își numără banii și se tânguie de cheltuielile ce face soția lui, aducându-i neîncetat aminte că a luat-o săracă - ce nenorocire!” Dar ea își continuă nelegiuirile, pleacă de acasă cu un cinic precum ea și o sfârșește rău. Atunci când Mihai o întâlnește tot pe drumul pierzaniei, îi amintește fostului iubit cu răutate gratuită de data aceasta, menținută de autor în paradigma tipică romanelor de senzație ale epocii: „Totdeauna ai fost un străin pentru mine. Eu nu te-am iubit și nici nu ți-am dat dreptul a sprea că te voi iubi vreodată. Dacă am greșit cătră soțul meu, a mea este răspunderea”. Prin urmare, personajele negative rămân astfel până la capăt, iar cele pozitive la fel, poate puțin mai banale. Moralitatea în artă șterge o seamă din nuanțele vieții „care se viețuiește” și le mortifică după legile sale. Lucru acceptat încă de autori și de lectorii lor, până la eliberarea destul de întârziată de estetica romanului „de mistere” din secolul XIX.

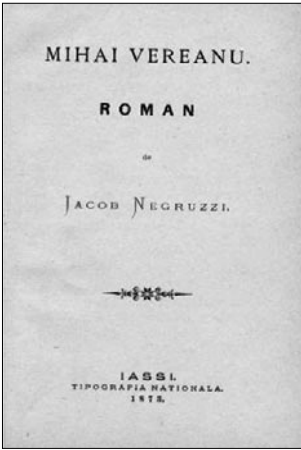
Acum romanul se încheie cu decăderea completă a personajelor negative, iar cele șovăitoare, ca Mihai Vereanu, pierd din consistența forței iluministe cu care au fost înzestrate de școlile civilizației apusene și alunecă ușor în capcanele mentalităților medievale, încă persistente în Moldova acelor vremuri. Mihai se călugărește, o izbăvește de păcate pe cea care i-a distrus viața și în final află că ființa de care s-a îndrăgostit în Italia era chiar sora lui, rod al păcatului tatălui său cu femeia celui care-l urmărea să se răzbune. Și aceasta dacă nu se putea înfăptui chiar pe făptașul însuși, se putea extinde pe familia sau pe descendenții acestuia. Astfel, personajul principal apărea mereu ca fiind salvat de Neacșa, vrăjitoarea țigancă, ea însăși aflată sub plocatul păcatului de a-i fi unit pe cei doi adulterini, cu meșteșugul vrăjilor sale. Astfel, un roman realist, psihologic și de mentalități rămâne încă tributار acestei viziuni narrative false, dar mult îndrăgite de cititorii modești ai epocii. De unde rezultă că acest compromis al unui autor talentat și onest până la urmă, cu mentalitățile unei lumi profund îndrăgostite evaziunea în prejudecăți și necunoscut, ultragiază omenescul revelat în mod firesc de arta pură și simplă a narațiunii realiste și psihologice, care se respectă. Astfel, romanul *Mihai Vereanu* „plătește” din belșug ca valoare pentru menținerea acestor motive deja depășite în construcția lui, îndreptând spre încă un eșec această promițătoare creație, ca multe altele, din păcare, exemple ale genului narativ de largă respirație, din această epocă a începuturilor.

neîntrerupt și poezie,/ poveste, aventură cât încape”, ca vârstă a aspirațiilor, în care își dau mâna visarea, iubirea, poezia, spiritul de aventură și dorința de împlinire cu „focul viu cu aripi de-alizee” (*Sonetul tinereții*). Dar, chiar dacă bucuria de a trăi se manifestă zilnic în existența noastră când „o nouă zi, o altă bucurie,/ la orizont, un alt soare răsare,/ un sol al tinereții arzătoare”, la vârsta senectuții, deși inima tresaltă ca în tinerețe, „trăiești un illud tempus pe sprânceană” (*Sonetul bucuriei de a trăi*) și realizezi că: „Trecut-au anii rotunjiți în clipe,/ Arzând mocnit, simandicoase pipe,/ Speranțe, visuri, cenușii risipe./ Doar amintirile ne mai amuză,/ Memoria a devenit confuză,/ Răcit e jarul de atunci sub spuză” (*Sonetul unei vieți*).

Totuși, vârstnicul poet își trăiește viața cu aceeași plăcere, sentimentele de nostalgie și de tristețe fiind amestecate cu bucuria și fericirea de a fi ajuns la o vârstă la care poate privi în urmă cu mândria de a-și fi împlinit visurile, că nu a trăit degeaba, diversitatea tematică a sonetelor sale fiind dovada peremptorie a unei vieți trăite plenar. Sinceritatea cu care își exprimă sentimentele, emoțiile și retrăirea cu intensitate a diverselor etape ale existenței sale, bucuria reînvierii imaginii satului natal, a familiei și tot ceea ce a însemnat viața pentru el sunt doar câteva caracteristici care îl individualizează pe talentatul și maturul poet Mihai Merticaru.

Ceea ce este reușit în acest roman rămâne zugrăvirea culorii locale, urmărirea psihologiilor variilor generații, raporturile dintre părinți și copii, precum și relațiile dintre vechile familii autohtone, și cele ale noilor îmbogățiți, multe provenind din alte seminții.

Mie, personal, Revoluția nu mi-a adus mare lucru. A fost doar iluzia magică a libertății. Eram inginer și-mi plăcea ca, în puținul meu timp liber, să pictez. Nevastă-mea, Bella Purpurella, mi-a creat toate condițiile ca să-mi pot cultiva această pasiune nefastă. Mi-a amenajat pe balcon un atelier unde mă retrăgeam, la sfârșit de săptămână.

reportaj

Călători, discreți și neștiuți, în trecere pasageră prin Terra Hipnotica

Show me a hero, and i ll write you a tragedy./ Arată-mi un erou și-ți voi scrie o tragedie... (Scott Fitzgerald)

Există întotdeauna patru părți ale unei povești: partea ta, partea lui, adevărul și ceea ce s-a întâmplat cu adevărat, ne-a precizat odată, e mult de-atunci, Jean Jacques Rousseau. Oamenii obișnuiți și oamenii dintr-o bucată pretind, de câte ori îi ascultă cineva, că ei spun doar ceea ce s-ar fi întâmplat cu adevărat...

Sylvester Andrei Meszaros salvează Scânteia bătrână. Un sacrificiu inutil, apreciază clienții fideli de la Grand Caffè

Dl. Meszaros nu a fost membru de partid dar, cu toate astea, Partidul a avut încredere în el, drept pentru care i-a încredințat o misiune de onoare. El era omul priceput la toate atunci când se strica câte ceva la Muzeul Mineritului. Se transferase de la CFR la Muzeu pentru că acolo nimeni nu se mai uita la ceas nici când venea, nici când și unde pleca. Într-o zi mohorâtă pe primăvară, Meszaros a fost chemat la sediul partidului și, împreună cu un alt tovarăș de nădejde, au coborât la subsol. Acolo era un maldăr imens de hârtii unde zăcea, claie peste grămadă, colecția ziarului *Scânteia*, de la primul număr și până în ziua morții Tătucului. *Meszaros, trebuie să cari toată arhiva și s-o arzi în curtea din spatele Muzeului!* Abia atunci Meszaros și-a dat seama câtă încredere avea Partidul în el. În timp ce ardea câte un maldăr mai mic de scântei, ca să nu atragă atenția pompierilor voluntari din Ținut, Meszaros, început să citească ceea ce urma să ardă. După o lectură atentă, el fost convins că tovarășii voiau să nu mai existe nici o dovadă concretă care să ateste linia sinuoasă a politicii lor până până la venirea Noul Tzar ca el să le spună ce nenorociri a făcut cel dinaintea lui. *Și împărații pământului care au curvit și s-au dezmiertat în risipă cu ea, când vor vedea fumul arderii ei, o vor plânge și o vor boci. Cine era ea?*, s-a întrebat, pe bună dreptate, tovarășul Meszaros. *Istoria*, l-a lămurit un tovarăș mai luminat. Atunci și-a luat inima în dinți și într-o noapte, ca hoții, a dus acasă la el colecția ziarului din anul fatidic. A ascuns-o atât de bine că nici nevastă-sa n-a avut habar ce bombă jurnalistică aveau în casă. După Revoluție, a scos arhiva la lumină și a plasat-o sub patul matrimonial. Acum, ajuns la o vârstă matusalamică, la care nu a ajuns niciun tovarăș de la partidul unic, vine la Grand Caffè și povestește comesenilor despre nemaipomenitul său curaj. Lumea îl ascultă indiferentă și nimeni nu e interesat să-i cumpere Scânteile salvate. Pentru că toți au centrale pe gaz...

Confesiunea unui prădător sexual local. Cu voie dela miliție...

Mi s-a spus, în mod repetat, că aș semăna cu Clark Gable, idolul femeilor din vremea sa, iar această comparație m-a măgulit peste măsură. Aveam o nevastă anostă, dar care avea o mare calitate: era fata celui mai temut om din Ținutul nostru. El m-a pus în fruntea unei mari întreprinderi care, deși lucra pentru cei care trudeau în subteran, am populat-o cu cele mai frumoase doamne și domnișoare din oraș. Nici Teatrul de stat n-avea femei mai frumoase, de aceea și puneam în scenă doar piese cu comuniști dar, vai, fără picior de comuniste. Aveam, și de asta eram aprig invidiat de ceilalți directori din zona noastră defavorizată, un fel de harem aflat la dispoziția capriciilor mele. Nimeni dintre ele nu mă refuza, doar dacă erau la ciclu, nimeni nu rezista asalturilor mele erotice. În acele momente de intensă fericire, și eu credeam c-aș fi Clark Gable. Aș fi trăit cu această dulce iluzie mult și bine dacă n-ar fi venit, vorba vine, schimbarea de regim. Asta a dus la libertatea cuvântului și la evadarea, în Italia, a unora mai frumoase și mai îndărătnice femei din haremul meu personal. Una dintre ele, după ce am abuzat-o chiar pe biroul meu de director, mi-a zis-o de la obraz: Brandy Bell, my dear, știi de ce-ți zicea lumea că semeni cu Clark Gable? Pentru că ai, ca și el, niște urechi clăpăuge ca un taxi care, aflat în așteptarea clientelor, stă cu ușile larg deschise. Să știi că Hollywood-ul a inventat scociul doar ca să-i lipească strâns, atunci când

filma, urechile lui Clark de căpătână. Dar la ce să mă aștept din partea ta, că tu ai jucat doar în filmele cu proaste...

PS Autorul acestor relatări despre oamenii mari ai acestui ținut tăcut m-a făcut faimos și în vechiul regim, devoalând faptul că, la un mare miting pentru pace, am luat cuvântul, dar n-am urlat, ca toată lumea, *Trăiască pacea-ntre popoare!* ci am strigat, cât m-au ținut bojocii, *Trăiască pacea-ntre picioare!* M-a luat gura pe dinainte dar, și de astă dată, tata socru m-a scos din belea. Ăla a fost momentul meu de glorie, când toate fetele mele m-au aplaudat frenetic iar ceilalți participanți la miting au rămas cu gurile căscate. *‘Tui în gură/ Ca la Casa de cultură!*

Vederi dintr-un balcon de bloc proletar. Cazul Laurel & Purpurella Mortzun

Mie, personal, Revoluția nu mi-a adus mare lucru A fost doar iluzia magică a libertății. Eram inginer și-mi plăcea ca, în puținul meu timp liber, să pictez. Nevastă-mea, Bella Purpurella, mi-a creat toate condițiile ca să-mi pot cultiva această pasiune nefastă. Mi-a amenajat pe balcon un atelier unde mă retrăgeam, la sfârșit de săptămână. De acolo priveam cu nesaț, lumea de jur-împrejur și puneam pe pânză tot ceea ce îmbrățișam cu privirea. Revoluția m-a surprins cu un bagaj semnificativ de naturi moarte. Vreo câteva geamantane... După Ziua Z, am pus piciorul în prag și i-am impus neveste-mii să mă lase să pictez unde și cât vreau, inclusiv cai verzi pe pereți. Voiam să ajung și eu asemeni acelu pictor rus, Marc Chagal, care s-a văzut pe sine plutind, peste acoperișurile de acasă, alături de mireasa lui. Au fost câteva zile magice care s-au sfârșit chiar înainte de Paști. Atunci, Purpurella a chemat zugravii și totul a revenit la normal. Mi-am regăsit balconul, am făcut ochii roată, am scanat, cadru cu cadru, toate împrejurimile, dar n-am mai recunoscut nimic din ceea ce a fost odată. Și am început să pictez pustiu... *Dar*, m-a avertizat Îngerul, *acum nu se va mai auzi în tine nici sunet de alăute, nici cântece din instrumente, nici cântători din trâmbițe, nu se va mai găsi la tine niciun meșter în vreun meșteșug oarecare. Și nu se va mai auzi în tine nici vuietul mării.* În vara care a venit, ea mi-a șoptit, la urechea aia care nu mai percepea deloc vuietul și vaietul mării, că și cireșele amare, uneori, sunt dulci. Le-am încercat, dar nu m-am lăsat amăgit de scamatoria ei...

Primarul și Popa iubesc Rușchitza. Excluz Grecia și Turcia...

Când primarul localității natale a Scriitorului a inaugurat Expoziția de cruci naționale din marmură de Rușchitza (exclus Grecia și Turcia), el i-a lăudat, cu asupra de măsură, pe cei doi antreprenori de pompe funebre din oraș aflați, până în acel moment, într-o logică dușmănie. Faptul că ei au uitat de vechile lor neînțelegeri și, împreună, au pus mână de la mână, și au adus, în băutura noastră, zeci de modele de cruci, albe și negre, din marmură, granit, piatră decorativă, capace & felinare, în chiar centrul localității, a fost apreciat, așa cum se cuvine, nu numai de oficialități, dar și de popii de pe întreg cuprinsul Văii. Modele expuse se aflau peste drum de lăcașul nostru de cultură ce poartă numele unui potcovar devenit sculptor, un artist foarte popular în fostul regim. Viitorii beneficiari erau într-al noulea cer de fericire și pentru că-și puteau cumpăra crucea în rate și cu dobândă zero. S-a pus, astfel, capăt unei tradiții milenare care pune la capul răposatului doar o cruce de lemn și o fâșie de tablă care trebuia să protejeze bradul, cel atât de perisabil, de intemperiiile cerurilor și al vremurilor. Acum, numele tău putea fi săpat în marmură, iar anii în care ai fost trecător prin viață puteau rămâne o mărturie, de neșters, pentru istoricii de mâine ai clipei cea repede trecătoare. O poză color, încastrată cu măiestrie în cruce, prin care puteai zămbi enigmatic veacurilor care vor urma putea întregi, în mod fericit, oferta antreprenorilor. Erau, ce mai încolo și-ncoace, trei oferte într-una singură, pe care familia îndurerată n-avea cum să le refuze. La sfârșitul prezentării, Primarul nostru a citit, de pe o hârtie mototolită scoasă din buzunarul de la piept, câteva fraze care, a zis dumnealui, că i-ar fi fost inspirate de un mare actor englez. Mai mult n-a vrut să ne spună.

Lumea s-a uitat mirată la întâiul cetățean al urbei noastre, iar unii dintre noi au rămas cu gura căscată pe toată durata acestei scurte alocuțiuni: *Simt că suntem guvernați de ceva. Nu cred că sunt la cârmă, simt că am fost plimbat prin viață într-o mașină care merge foarte încet. Privesc în urmă și mă întreb: Ce naiba a fost asta? Trăiesc cu senzația că viața nu e altceva decât un vis. Sau o iluzie. Oamenii vor spune că vorbesc prostii. Nu fac filosofie de doi bani, dar simt că totul e un vis. Și așa am simțit mereu.* La auzul unei asemenea viziuni asupra vieții și a morții, nemaiauzite prin locurile noastre, popa Ciocan a dat dezaprobat din cap, dar nu și-a putut lua inima-n dinți ca să dea un semnal clar de plecare din cernita adunare. Primarul era chiar cu ochii pe el...

Titi Bryonia și găinile lui kosovare

Bryonia a cumpărat 12 găini de la un cetățean șchiop din Orașul Vecin care s-a jurat că le avea de la un contrabandist sârb care le scotea din Kosovo, pe căi ocolite și doar de el știute. De multe ori, ca să fie riscul mai mic, omul scotea din țara lui doar ouăle, cu sămânța cocoșului în ele, și le aducea la clocit în primitoarea noastră țară. Șchiopul le vindea cu un milion de lei bucată și nu lăsa niciun leu din prețul său fix, precum mercurialul din piețele noastre de altădată. Într-o noapte, un dihor s-a strecurat abil, în sera unde stăpânul nostru ne-a creat minunate condiții ca să putem trece iarna cea grea spre primăvara viitoare. Animalului, Bazilică - după numele de cod sub care acționa, îi era sete de sânge aprig și proaspăt. Ne-a alergat ca un bezmetic și, precum un Dracula fără scrupule, ne-a lăsat fără cap, fără suflare și fără lumânare. Dimineța, dl. Titi Bryonia a constatat, cu o mare durere în sufletul său pustii, că iubitele lui găini de care se atașase peste măsură zăceau, ca niște păpuși dezarticulate de copiii cei răi din cartier, în zăpada care căzuse peste noapte. Înainte de a pleca, Dihorul cartierului i-a lăsat preaiubitului nostru stăpân, un mesaj, zgâriat cu lăbuța lui dreaptă, pe neaua înroșită de scrisu-i tremurat: *Kosovo e Serbia!*

Principiul vaselor necomunicante

În orașul vecin, neamțul Alois Nicholas Furtzemberg era socotit drept un poet olimpiar, iar Olimpiu Făgădău, mult mai modest din fire, se socotea doar un pictor al vieții fericite de la țară. Viața lor n-o invidia nimeni pentru că amândoi trebuiau să-și ducă traiul, diurn și nocturn, cu niște femei foarte urâte. Cele mai urâte din ținut, ca să fim mai exacti și să-l cităm exact pe Arbitrul eleganței din Ținut... Cam în același anotimp rece, la câteva zile distanță, dl. Ol. Făgădău a murit de inimă rea chiar în curtea spitalului, iar nevasta lui Furtzemberg s-a aruncat în gol de la fereastra apartamentului situat la etajul trei al unui bloc cu patru etaje. Smurd-ul s-a dovedit a fi neputincios în fața acestor tragedii. Poliția a reținut faptul că femeia avea în mână o hârtie mototolită pe care scrisese un vers popular din creația poetului Arthuro Tomato: *Mândru e să fii cioban/ Să faci brânză an de an!* Ca să nu se piardă tradiția care îi făcea unici în Valea noastră tristă, poetul i-a făcut femeii prietenului său o propunere pe care o socotea logică: să-și unească, pentru restul vieții, destinele lor îndurerate. Ea s-a făcut că nu-l aude. *Cred că era și surdă, altfel nu-mi pot explica refuzul ei...* Profund marcat de respingerea femeii, Furtzemberg și-a luat lumea-n cap ca să poată consulta, la fața locului, toate cele trei versiuni înscrise pe Piatra de la Rosetta. Doar, doar ar putea da de cap aceluia comportament bizar al celei mai îndărătnice femei din oraș...

Iarna la bloc, la fel ca Iarna pe uliță

În fiecare seară, la ora 21 fix, familia Ambrozie și Celestina Filipaș, de comun acord, se îmbracă cât se poate mai gros, stinge televizorul, apoi lumina și oprește centrala termică. În acel moment, în apartamentul lor, termometrul arată fix 21 de grade Celsius. Înainte de intra în pat, soții Filipaș lasă, noapte de noapte pe noptieră, același mesaj scris, cu un pix negru, pe o coală ministerială: *Avertisment! A nu ne recongela după decongelare!*

SFÂRȘIT

Știri de la Centrul Cultural Pitești

Centrul Cultural Pitești
a organizat luna trecută
noi evenimente
cultural-educative și de
dezvoltare personală,
publicate pe pagina
oficială de Facebook a
instituției și
pe site-ul oficial
(www.centrul-cultural-
pitesi.ro).
Dintre ele, amintim:

Cupa ALFIL Pitești, eveniment coordonat de instructorii de șah dr. Ovidiu Stancu și ing. Andrei Rădulescu.

Dialogul cu tema „Biblioteca, ieri și azi”, în cadrul proiectului cultural „Invitați la Cafeneaua literară”, coordonat de poetul Virgil Diaconu, directorul revistei „Cafeneaua literară”, avându-l invitat pe sociologul dr. Octavian Mihail Sachelarie.

Conferința cu tema „Ernst Jünger, inimă aventuroasă”, în cadrul proiectului cultural „Culisele istoriei – Societăți secrete și mari inițiați”, coordonat de scriitorul Cristian Cocea, directorul executiv al Direcției Județene pentru Cultură Argeș.

Dialogul cu tema „Piteștiul de altădată”, în cadrul proiectului de dezvoltare personală „Viața merge înainte!”, coordonat de poeta ing. Simona Vasilescu, avându-l invitat pe ing. Nicolae Cornel Dobre.

Lansarea cărții de versuri „Alfabetul inimii”, de Dan Drăgoi, în cadrul proiectului „Personalități Culturale”, coordonat de scriitorul Jean Dumitrașcu.

Recitalul liric sub genericul „A cunoaște, a iubi”, susținut de traducătoarea și poeta Paula Romanescu.

Spectacolul de muzică folk-hop intitulat „Dame, rame și oglinzi”, susținut de M.C. Grăilă, pe numele real Octavian Dărmănescu, muzeograf, scriitor, cantautor.

Prelegerea cu tema „Creștinismul, Filosofia și Știința”, în cadrul proiectului cultural-educativ „Cultură și Credință în Societatea Contemporană”, coordonat de dr. Marius Andreescu, cercetător științific la Institutul de Cercetări Juridice „Acad. Andrei Rădulescu” al Academiei Române, avându-l invitat pe preotul prof. univ. dr. Ion Popescu.

Prelegerea cu tema „Poezii și prozatorii Basarabiei până la Unire”, în cadrul proiectului cultural-educativ „Teme culturale în emoții raționale”, susținut de scriitorul, eminescologul, profesorul de limba și literatura română Lucian Costache.

Prelegerea cu tema „Ion Minulescu”, în cadrul proiectului cultural-educativ „Literatura Română Necanonică”, susținut de scriitoarea și profesoara de limba și literatura română Iudita Dodu Ieremia.

Lansarea volumului de poezie „Strigătul Shogunului”, de Sorin Calea.

Dezbaterea cu tema „Pachet de primăvară”, în cadrul proiectului „Ferestre Culturale”, coordonat de jurnalistul Ahmed Jaber, având-o invitată pe dr. Laila El Akkaf, medic chirurg și artistă originară din Regatul Maroc.

Prelegerea cu tema „Cum se aplică tehnica Feng Shui în educația copiilor și tinerilor în China”, în cadrul proiectului de dezvoltare personală „Călătorie în științe neconvenționale – Feng Shui”, coordonat de Sorin Dinu.

Dialogul cu tema „Doamna cântecului muntenesc”, în cadrul proiectului „Medalion artistic cu Mariana Claudia Filipescu”, coordonat de interpreta de române și folclor Mariana Claudia Filipescu, având-o invitată pe interpreta de folclor Elisabeta Turcu Juverdeanu.

Dialogul cu tema „Atelierul de lumini și culori”, în cadrul proiectului cultural „Povești pictate”, coordonat de Mihaela Viorela Martin, artist plastic și promotor cultural, având-o invitată pe Vali Irina Ciobanu.

Recitalul poetic „Rapsodii de primăvară”, în cadrul proiectului cultural „Clubul literar-artistic <Mona Vâlceanu>”, coordonat de editorul, scriitoarea și profesoara de limba și literatura română Maria Mona Vâlceanu.

Prelegerea cu tema „Nădejde și deznădejde la Octavian Goga”, în cadrul proiectului cultural „Biografii triste și destine tragice din istoria literară”, coordonat de criticul literar, scriitoarea și profesoara de limba și literatura română Magda Grigore.

Lansarea volumului „National and International Legal and Constitutional Order”, de Marius Andreescu, recent apărut, în limba engleză, la editura britanică „Generis Publishing”, eveniment editorial în cadrul proiectului cultural „Confluente literare”, coordonat de scriitoarea și profesoara Allora Albulescu.

„Avanpremieră FILSTREET! (Festivalul Internațional de Literatură în Stradă)”, eveniment dedicat Zilei Mondiale a Poeziei, coordonat și moderat de editorul, scriitorul, psihologul Călin Vlasie.

Spectacolul de folclor „Tradiții Muntenesti”: Mariana Ionescu Căpitănescu, Cristina Turcu Preda, Claudia Torop, Gheorghița Nicolae, Valentin Grigorescu, Ionuț Sidău, Mărioara Man Gheorghe, Polina Gheorghe, Ionica Stan, Gheorghe Gheorghe, Anuța Arghiroi, Silvana Râciu, Nicușor Ioniță, Ionuț Cârstea, Angelica Stănescu, Daniela Bărbuceanu, Petrișor

Mihalcea, Denisa Popescu, Magdalena Porumbiel, Diandra Popaiacu, Anastasia Stan, Delia Ionică, Grupul Vocal „Mândruțele de la Olt”, Ansamblul de dansuri „Doina Bascovului”. Au prezentat Gheorghița Nicolae și Valentin Grigorescu.

Prelegerea cu tema „Anii '30 se repetă?”, susținută de istoricul Ștefan Dumitrache, managerul Muzeului Municipal Curtea de Argeș.

Prelegerea cu tema „Identitatea și Suveranitatea Națională din Perspectivă Istorică și Juridică”, în cadrul proiectului cultural-educativ „Cultură și Credință în Societatea Contemporană”, coordonat de dr. Marius Andreescu, cercetător științific la Institutul „Acad. Andrei Rădulescu” al Academiei Române.

Prelegerea cu tema „Veronica Micle. 175 de ani de la naștere”, în cadrul proiectului cultural-educativ „Teme Culturale în Emoții Raționale”, susținut de scriitorul, eminescologul, profesorul de limba și literatura română Lucian Costache.

Dialogul cu tema „Alergiile la control!”, în cadrul proiectului cultural „La Vama Vremii”, coordonat de scriitorul și publicistul Nicolae Badiu, având-o invitată pe dr. Irina Dogaru, medic primar alergologie și medic specialist imunologie clinică.

Prelegerea cu tema „Fenomenologia convingerii”, în cadrul proiectului cultural „Vaccin împotriva virusului manipulării”, susținut de psihologul, scriitorul, publicistul George Smeoreanu.

Dialogul cu tema „Adevărul – condiție a libertății”, în cadrul proiectului cultural „Adevăr, Libertate și Înțelepciune”, coordonat de profesorul de filosofie și poetul George Badea, avându-l invitat pe lect. univ. dr. Alexandru Mărchidan, de la Centrul Universitar Pitești.

Prelegerea cu tema „27 martie 1918: Unirea Basarabiei cu România”, în cadrul proiectului cultural-educativ „Istorie și Istorii cu Marin Toma”, coordonat de redactorul-șef al revistei-document „Restituiri Pitești”, istoricul dr. Marin Toma.

Conferința cu tema „În viață, în artă, în poezie, spre centrul ființei”, în cadrul proiectului cultural-educativ „Colocviile Municipiului Pitești”, coordonat de redactorul-șef al revistei de cultură „Argeș”, scriitorul dr. Leonid Dragomir, având-o invitată pe poeta Simona-Grazia Dima.

Colocviile Municipiului Pitești, invitată - Simona-Grazia Dima

Invitați la Cafeneaua literară, invitat - sociologul dr. Octavian Mihail Sachelarie

Ferestre culturale, invitată - dr. Laila El Akkaf

Avanpremieră FILSTREET!

Rubrică realizată de CARMEN ELENA SALUB și SIMONA FUSARU

Cristian Meleşteu

Note de lector

DAN CIACHIR, *Pagini de jurnal 2004-2019* - ed. Lumea credinței, 2024

Probabil nu există o specie literară cu mai multe capcane decât Jurnalul. Ispita propriului eu — mai înalt și mai frumos oglindit, ca o nouă mânăstire a meşterului Manole — și fardarea propriilor abisuri, pândesc ca o hidră la margina tastaturii scriitorului de jurnal.

Conștient pe deplin, Dan Ciachir aproape se extrage din realitățile pe care le consennează. O doză de scepticism lucid, spre cel cioranian, străbate fiecare privire aruncată asupra lumii, dar fără a aluneca în nihilism.

Un leitmotiv constant al jurnalului este degradarea societății, în special din punct de vedere cultural. Ciachir aparține unei generații care a cunoscut lumea interbelică prin filtru livresc, dar care a trăit experiența comunismului și a tranziției postdecembriste. Deși nu este un jurnal politic în sensul strict, *Pagini de jurnal 2004 – 2019* conține numeroase reflecții asupra vieții publice românești. Ciachir adoptă un ton sceptic, refuzând iluzia progresului facil. El observă, cu un ochi format în jurnalismul cultural, modul în care ideologiile recente influențează negativ lumea intelectuală.

Critica sa nu este vehementă. Modernitatea, în varianta ei globalizantă și nivelatoare, este privită cu o rezervă evidentă. Autorul nu este un reacționar, dar nici un adept al schimbării de dragul schimbării. Se simte o anumită încredere în valorile tradiționale, dar nu una dogmatică. Nu avem de-a face cu un discurs politic partizan, ci mai degrabă cu observațiile unui om de cultură care vede în societatea contemporană un pământ cimentat, unde nu pot rodi idei autentice.

Una dintre cele mai pregnante dimensiuni ale jurnalului este apelul la memorie, nu doar ca exercițiu nostalgic, ci ca formă de rezistență împotriva degradării continue. Întâlniri, conversații, întâmplări aparent minore, dar care conturează o lume care nu mai există. O formă de melancolie activă, nu doar resemnare. Ciachir recuperează episoade culturale, reface portrete ale unor figuri uitate sau marginalizate, construind astfel o contranarațiune față de istoria oficială sau față de superficialitatea contemporană.

Ortodoxia străbate diagonal întreaga sa scriitură. Nu este doar un fond cultural, ideologic, ci și o busolă morală într-un vortex care pare să se lărgească neconținut sub noi. Dan Ciachir nu îmbracă haina dogmatismului religios, ci peticele austere ale unei reflecții în linia gândirii lui Nae Ionescu sau a lui Mircea Eliade. Există în jurnal o conștiință a sacralului, dar și o conștientizare a pericolului secularizării agresive. Și, nu în ultimul rând, răzbate acea celebrare a fiecărei respirații: „*Voi împlini în curând 55 de ani. Dacă m-ar întreba cineva care a fost cel mai frumos lucru din viața mea, aș răspunde fără ezitare: independența. Faptul că nu am avut serviciu decât trei luni. Cu timpul, independența a devenit pentru mine un drog. Nu mă mai poate ispiti nimic care să aștepte la ea.*”

Proza lui Ciachir are un aer de veche școală jurnalistică, unde fraza este tăiată chirurgical și de o eleganță austeră. O literatură a memoriei vii, fără spații pentru amintiri sterile. O balama care scârțâie între trecut și viitor, deși nimeni nu-și amintește să fi fost vreodată vreo ușă.

MIHAI POSADA, *Cartea întâmpinărilor - o istorie literară alcătuită din cronici* - ed. Limes, 2024

Poet, eseist, publicist și doctor în filologie. Toate aceste atribute contribuie la dinamica volumului, pregătirea academică părând a fi, până la un punct, dominantă - tomul de peste 500 de pagini este structurat cronologic, fiecare autor beneficiază de date bibliografice exacte și, în general, autorul își juxtapune propriile analize cu opiniile altor critici recunoscuți.

De aici încolo, Mihai Posada renunță la rigoarea academică - alegerea cărților analizate și structura cronicilor urmează traiectoria unui fluture îmbătat de culoarea florilor pe care le polenizează. De la texte desfăcute până la nervură, cum este „*O linie aproape neagră*” a argeșeanului Mircea Bârsilă, autorul alunecă, aproape imperceptibil, spre detalii de dicționar — aflăm, de pildă, despre Nicoleta Cristina Scarlat amănute precum anul și titlul tezei sale de doctorat în filologie, când și cu ce temă și-a efectuat studiile postdoctorale și, nu în ultimul rând, cum internetul a anulat distanțele dintre cei doi.

Aproape circular, spre final, reappare o exegeză critică despre un alt membru al USR Pitești, redactorul-șef al revistei Argeș, Leonid Dragomir, cu volumul „*Filosofia pentru adolescenți*”. Pe lângă evidenta forță a analizei, autorul reușește să mă surprindă din nou prin minuțiozitatea sa, oferindu-ne informații tehnice remarcabil de precise — până la numele corectorului de carte.

Și, în spiritul acribiei autorului pentru detalii conexe, se cuvine să încheie astfel: scris la 7.03.2025, ora 20:27, după un ceai de Drăgășani. Ușor îndoit cu apă.

DANIEL DRAGOMIRESCU, *Fizionomii și caractere* - ed. Pim, 2024

Subintitulat „Album de literatură română”, volumul lui Daniel Dragomirescu ne oferă aproximativ treizeci de portretizări de la Negru Vodă până la Nae Cațavencu. Autorul merge pe o linie mai degrabă ilustrativă decât interpretativă, mizând pe familiaritatea cititorului cu personajele selectate. Grafică reușită, în tonuri sepia, multe dintre personaje amintind de fizionomiile actorilor din acele opere literare ce au fost ecranizate.

În ceea ce privește ambiția literară a cărții, aceasta se rezumă la a cita din operele de unde sunt extrase portretele și la scurte comentarii ce-mi aduc aminte cu nostalgie de cele care circulau când mă pregăteam pentru admiterea la liceu.

Haiku

Radouane Chikhi – Algeria

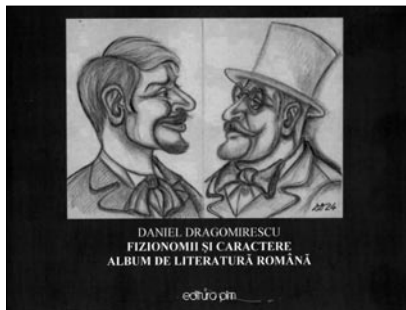
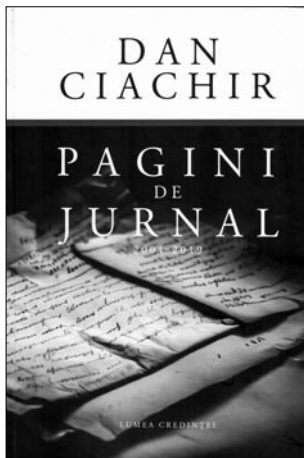
* * *	singur și în suferință pe malurile râului scriu haiku	* * *	ah, încrederea bunicului meu – își lasă recolta ca pe a lui
* * *	singurătate și tihnă pe râu se adună prietenii	* * *	sperietoarea
* * *	în deșert totul este ieftin apa este mai de preț decât aurul	* * *	la sunetul apusului – mă reped să prind soarele poticnelile în nisip
* * *	cu părul plin de nisip bătrâna îi șterge capul și suspină un orfan din Gaza	* * *	barca morții – zbaterei printre valuri tânărul african
* * *	vânturi cumplite – suferința crește odată cu ele coliba orfanului	* * *	în sălbăticia pustie culegem iubire și curmale - nepoți și bunici
* * *	foc prietenos – schimbată între degete țigara soldaților	Traducere din limba engleză MONA IORDAN	

Valerian Dincă

* * *	știri foarte proaste - oprit din răsuflare până și vântul	* * *	iarna geroasă - știri de vară trecută arzând în sobă
* * *	noapte geroasă - peste case o lună plină de fumuri	* * *	gutui în geamuri - tocmai azi de Halloween criză de dovleci
* * *	parfum de seară - luna agățând flori în ramuri de tei	* * *	toamna în piață - vântul printre tarabe umblând la prețuri
* * *	asediu la porți - pale de vânt străpungând gaura cheii	* * *	gătīt de seară - luna răsturnată în mijlocul mesei
* * *	odaia mamei - pe cartea de rugăciuni nici urmă de praf	* * *	veste de pe front - ritmul inimii bătând contra gândului

Rubrică realizată de **FLORIN GOLBAN**

Vlad Alui Gheorghe

Polifonic Cinematograficii

Sunt unele piese pe care le ascuți acasă, în liniște, piese pe care vrei să le interiorizezi, pe care să le lași să te modifice în timp ce stai aproape pasiv și aștepti vulcanul să vină peste tine, și sunt câteva tipuri de piese pe care parcă vrei să le ascuți pe stradă, în mers, sau când faci diverse lucruri, piese care îți lasă un sentiment de personaj principal, care te învâluie într-o aură de importanță, pe care simți că și lumea din jurul tău o vede. În maniera aceasta cinematografică vine

albumul *Micile victorii* lansat de curând de formația Alexu and the Voices Inside, un album care te face să te simți un etern personaj principal într-un teen-comedy la mijlocul anilor douămii, cu influențe pop-punk, cu versuri light și o atitudine generală de rebeliune împotriva oricărui lucru nu pare să fie la locul lui în momentul acela.

Conform formației, *Micile victorii* reprezintă o adevărată luptă de a depăși micile obstacole ale vieții și de a redescoperi bucuria ei. Mesajul formației Alexu and the Voices Inside a fost consecvent de-a lungul tuturor discurilor și albumelor lansate – o invitație de a accepta și conștientiza viața din jur, dar, în cele din urmă, de a trăi fiecare moment cu o doză de optimism. Cu toate acestea, niciodată până acum nu a sunat în acest fel, pentru că da, muzica a devenit prioritară. Totul s-a concentrat în jurul ei.

Într-o vreme în care trupele alternative nu se mai aruncă la proiecte de foarte mare amploare, Alexu and the Voices Inside au lansat un album de unsprezece piese, un album lung, care face cât o întreagă coloană sonoră. E un gest pe care l-am apreciat, și sunt convins că mulți ascultători apreciază astfel de inițiative, mai ales acum când din ce în ce mai multe trupe din cam toate sferele muzicale preferă să lanseze single cu single, sau maxim un EP de patru-cinci

piese, lăsând proiectele de mare amploare la o parte.

Muzica de pe *Micile victorii* se individualizează prin construcții cât se poate de bine încheiate, cu influențe care vin de la midwest-emo, la rock alternativ clasic și chiar hard rock de generație mai veche, recognoscibil prin anumite clișee care s-au clasicizat între timp.

Micile victorii sunt văzute care unsprezece vise terapeutice prin care încerci să-ți înlănțuiești firea, prin care încerci să te înțelegi pe tine, și într-un final, să te iubești: „E frumos să auzi că îmi lipsești/ La câte clipe irosești?/ Când trei zile sunt un ocean de timp/ Atâta îmi ia doar/ Să-mi revin, controlat/ De ce tot ce spun trebuie explicat?/ Tolerant – înțelegător/ E al tău zâmbet gol/ Fericirea vine în valuri/ Cum să mă opresc?/ Nu am șansă de salvare/ E care pe care.” (Vine în valuri)

Spectrul (auto)moralizator este prezent din abundență în muzica Alexu and the Voices Inside, iar situațiile în care autorul încearcă să-și reconfirme statutul, reconfigurându-și viața sunt savurate din plin: „Hei, mai știi cum te-ai pierdut?/ Sau prima oară când ai început/ Să crezi că pereții casei tale de fapt/ Comprimau/ Tot ce ți-au ascuns/ Cuvinte ce nu s-au spus/ Să crezi acum că ești/ OK e doar un joc de încredere/ Hei, în lumină te-ai găsit/ Ce loc liniștit!/ Ai făcut lumea înconjur/ Să o vezi fără de cusur/ Din tot ce ai încercat/ Spune-mi ce te-a marcat/ Spune-mi cine îți iese în drum să-ți spună/ Ești cu mine!” (Niciodată singur)

Sindromul de personaj principal într-un rom-com este mai accentuat în anumite piese, și deja poți vedea fără prea mult efort unele scene cum se desfășoară parcă în slow-motion, cu o ploaie difuză care se scurge lent peste un teren de sport renovat recent: „Aș fi naiv să cred că/ Doar împreună reușim?/ Nimic mai mult/ Sau mai puțin/ Totul calm și sublim/ Aș fi naiv să susțin/ Că împreună reușim/ Cu fiecare rând le-ai scris pe toate/ Am simțit că vrei, am știut că poti/ Cu fiecare gând suntem mai aproape/ Fiecare din noi, împreună tot!/ Vreau să-mi spui/ Dacă vom reuși?” (Împreună reușim)

Piesa finală, intitulată chiar *Micile victorii* este piesa de rezistență pentru că adună toate debușeurile de pe album și le oferă o rezolvare relativ simplă, plină de speranță, prin care anunță că toată explorarea nu este chiar gata, și că poate urma un vol 2: „Chiar n-ai vreme de pierdut/ Nu ai timp să stai pe gânduri/ Viața să o trăiești?/ Atunci când stai mai mult în cap/ Iar vocea ta stă să-ți crape/ Azi te-am oprit la timp/ Iar în lumină visele îți cresc/ Cu speranța că se poate/ Chiar și acum când stai/ Când în lumină te privesc Iar dorința îți stă aproape.../ Mai are rost să încerci?” (Micile victorii)

Prin acest album, Alexu and the Voices Inside și-a arătat versatilitatea muzicală, cât și reziliența. Sunt câțiva ani de când formația experimentează cu formule noi, cu versuri și poezii care mai de care mai experimentale, iar formula de acum pare că le-a adus muzica în cel mai cinematografic punct pe care îl puteau căuta. Dacă se simt comod în lumina reflectoarelor, ar fi păcat să nu mai zăbovească o vreme pe aici, timp în care pot lăsa camerele să filmeze în buclă, și ei să-și încerce toate fanteziile posibile, că au de unde.

Premiul „Ion Creangă” – Opera Omnia - Ediția a VIII-a

Premiul Național de Proză „Ion Creangă” – Opera Omnia i-a fost decernat, pe data de 1 martie 2025, la Târgu-Neamț, scriitorului **Mircea Cărtărescu**.

Uniunea Scriitorilor din România, în colaborare cu cei care au fost organizatorii evenimentului, Consiliul Județean Neamț și Primăria Târgu-Neamț, prin intermediul Centrului pentru Cultură și Arte *Carmen Saeculare*, a relansat acest proiect important care vizează proza literară românească și pe cei care au excelat printr-o operă semnificativă.

Juriul a fost format din scriitorii: **Mihai Zamfir (președinte), Angelo Mitchievici, Nicolae Oprea, Vasile Spiridon, Adrian Alui Gheorghe, Ioan Holban, Adrian Lesenciu (membri)**.

Prozatorii nominalizați au fost: **Ștefan Agopian, Mircea Cărtărescu, Gabriel Chifu, Bedros Horasangian, Florina Ilis, Ioana Pârvulescu, Varujan Vosganian**.

În calitatea sa de președinte al Uniunii Scriitorilor din România, Varujan Vosganian a deschis manifestările organizate la Târgu-Neamț cu ocazia decernării acestui premiu, iar *laudatio* din partea Uniunii Scriitorilor a fost susținută de către vicepreședintele acesteia, Angelo Mitchievici.

Mircea Cărtărescu a rostit la final un emoționant cuvânt de mulțumire.

Ceremonia decernării a avut loc la Casa Memorială „Ion Creangă” din Humulești.

Comunitatea nemțeană a fost reprezentată de: domnul Ioan Asaftei (vicepreședintele Consiliului Județean Neamț), doamna Carmen Năstase (director al Centrului *Carmen Saeculare*), domnul Vasile Apopei (primarul orașului Târgu-Neamț).

În afară de scriitorii nominalizați, au mai participat, ca invitați, scriitorii: Nicolae Prelipceanu, Dan Stanca, Petru Cimpoeșu.

Laureații edițiilor precedente au fost: Dumitru Radu Popescu (2017), Nicolae Breban (2018), Eugen Uricaru (2019), Dan Stanca (2020), Gabriela Adameșteanu (2021), Gheorghe Schwartz (2022) și Petru Cimpoeșu (2023).

Ion Creangă, unul dintre marii clasici, valorifică întreg potențialul creator al limbii române (a cărei expresivitate a evidențiat-o în opera sa literară) și totodată reprezintă gestul fondator al înscrierii literaturii române într-o tradiție, explorând în profunzime o lume căreia i-a aparținut. Este ceea ce, la rândul său, Mircea Cărtărescu a realizat prin proza sa, punând în valoare virtuțile expresive ale limbii române, reconectându-se la bogăția întregii literaturi române, evocând un univers uman cu luminile și umbrele lui. În plus, Mircea Cărtărescu subliniază în opera sa legătura dintre literatura națională și literatura europeană, pe baza unor valori împărtășite, a unui dialog, dincolo de etnic și național, care traversează granițe și la care literatura română a contribuit din plin. Prin opera sa de romancier, Mircea Cărtărescu consolidează astfel edificiul unei literaturi deopotrivă clasice și moderne, deopotrivă naționale și universale. (foto: <https://neamt24.ro/>)

REDACȚIA:

Senior editor: **CALINIC, Arhiepiscop al Argeșului și Muscelului**
Redactor-șef: **LEONID DRAGOMIR** (leoniddragomir@yahoo.com); Secretar de redacție: **SIMONA FUSARU** (fusaru@gmail.com, <https://fusaru.blogspot.com>); Consilier editorial: **NICOLAE OPREA**; Redactori: **MIRCEA BÂRSILĂ, JEAN DUMITRAȘCU** (jeandumitrascu@yahoo.com)

Nota redacției:
O revistă are, în mod logic, un program estetic propriu. În schimb, tendința scriitorilor actuali – incitați de tehnica ultramodernă – este să trimită același text la cât mai multe publicații, ceea ce nivelează peisajul revuistic până la omogenizarea totală. Din acest motiv, vă rugăm să trimiteți materiale originale, care nu au apărut inițial în volume, reviste etc.
Revista **Arges** primește doar texte în format electronic, cu diacritice, corectate (format *rtf, Times New Roman, 12 pct., la un rând, fără note de subsol).

Fiecare autor care semnează în revista **ARGES** răspunde moral și juridic de conținutul afirmațiilor sale. Materialele aduse în redacție nu se înapoiază.

**Număr ilustrat
cu grafică de
IOAN
DONCA**

**Corectură:
JEAN DUMITRAȘCU**

**Consilier artistic:
IOAN MARCHIȘ**

ARGES

**Revistă lunară
de cultură**
● Apare sub egida
Consiliului Local,
a **Primăriei Pitești** și a
**Uniunii Scriitorilor
din România**
● Editată de **Centrul
Cultural Pitești**
● Membră **ARIEL**

Revista **ARGES** poate fi procurată și prin comandă directă la sediu, cu plata ramburs, cheltuielile de expediție fiind suportate de către expeditor.

IMPORTANT!

Vă puteți abona pentru anul 2025, costul abonamentului fiind de 50 lei/an. Plata se face prin mandat postal pe numele **CRISTINA LINTESCU**, Centrul Cultural Pitești, Casa Cărții, Pitești, O.P. 1, cod 110013. Tel. 0248219976.

Contact:

Pitești, Casa Cărții, Centrul Cultural Pitești , tel./fax: 0248/219976, e-mail: revista.arges@gmail.com, <https://www.facebook.com/Revista-Arges>, <http://www.centrul-cultural-pitesti.ro>. Revista poate fi citită, în format electronic, la adresa: <https://centrul-cultural-pitesti.ro/revista-arges-prezentare/> **ISSN: 1221-2350** **Tiparul** executat la **VENUS PRINTING SOLUTIONS** Iași.

Metafizica arenei Tenis și propagandă

Nu mai este de mult o noutate că sportivii ruși și bieloruși nu au dreptul să-și afișeze drapelul în cadrul competițiilor la care iau parte. Firește, nici tenisul nu face excepție. Totul a fost gândit ca o măsură punitivă simbolică la adresa Rusiei și aliatului său, în urma atacării Ucrainei. Unii au mers și mai departe cu acțiunea de pedepsire. De pildă, în 2022, Federația Engleză de Tenis nu a permis jucătorilor și jucătoarelor din Rusia și Belarus să ia startul la cel de-al treilea turneu de Grand Slam al sezonului, cel de la Wimbledon. După un an, englezii au revenit la sentimente mai bune, deschizând competiția și pentru interzișii din anul precedent. Au realizat probabil că nu sportivii poartă vina pentru conflict și că în calitate de atlet e foarte riscant să iei atitudine publică împotriva unei realități politice cvasi-autoritariste.

Din păcate, atitudinea propagandistică rusofobă a continuat, în ciuda evidenței că este imposibil și nedrept să asimilezi un tenismen unui criminal de război. *Merele nu sînt pere și vițăvercea*. Iar o asemenea poziție a persistat inclusiv pe teren. Jucătorii și jucătoarele din Ucraina nu dau mîna după meci cu adversarii lor din Rusia și Belarus. Au fost momente penibile, cînd sportivii au rămas cu brațul întins. Confuzia de la nivel politic s-a transmis și la nivelul mentalității sportivilor. Sportul alb, cîndva un teritoriu al fair-play-ului, s-a transformat într-un cîmp de luptă ideologic, iar asta nu într-o glorie a tenisului. Dimpotrivă. Sigur, au existat și clipe caraghioase, cînd radicalismul s-a întors împotriva lui însuși. Fosta lideră mondială, poloneza Iga Swiatek, care are și o fundație pentru ajutorarea copiilor ucrainieni (ceea ce e foarte generos și bine venit!), a jucat mai bine de un an cu o cocardă galben-albastră la cozorocul caschetei, făcînd o propagandă permanentă cauzei țării vecine. Doar că, în 2023, în sferturile de finală de la Wimbledon, Iga visa la titlu. Ea trebuia să treacă de ucraineanca Elina Svitolina. Cocardă galben-albastră la poloneză, echipament galben-albastru la Svitolina. Mare favorită, Iga. Dar soția lui Monfils, cîndva numărul trei WTA, a învins-o pe Swiatek în trei seturi (7-5 6-7 6-2), împiedicînd realizarea visului acesteia. *În ciuda cocardei bicolore*. Însă Elina a fost și ea eroina unui episod bizar sau poate doar comic. Într-un interviu televizat cu un mare jurnalist ucrainian, după dialog, acesta i-a smuls Elinei o promisiune: anume, ca într-un viitor

interviu sportiva să învețe mai bine limba ucrainiană (!!). Nici un mister la mijloc. Svitolina s-a născut la Odessa din doi părinți ucrainieni. În oraș se vorbește însă mai mult rusa, iar aceștia, pragmatici, nu au insistat cu deprinderea limbii naționale. Firește, nu pune nimeni la îndoială patriotismul Elinei, însă cînd îți afirmi într-o limbă întrucîtva stricată dragostea de țară, situația devine nițeluș caraghioasă...

Mais passons... Zilele trecute, într-o postare pe platforma X, premierul Poloniei, Donald Tusk, un progresist notoriu, fost președinte al Partidului Popular European, fost președinte al Consiliului European, consemna cu amărăciune că în semifinalele Openului de la Indian Wells, California, Belarus și Rusia au învins Statele Unite

și Polonia. Dacă postarea nu ar fi inclus mențiunea referitoare la turneul de la Indian Wells Garden și s-ar fi încheiat în suspensie, reacția publicului inocent în materie de tenis și mai puțin la zi cu știrile politice ar fi fost una de teroare absolută: - *Ce, a început deja războiul și NATO a și pierdut?* Și uite așa, subliminal, efectul propagandistic este ca și garantat. Groază față de o asemenea perspectivă...

Dar postarea continuă, Donald Tusk subliniind că, din fericire, înfrîngerea aliaților NATO s-a produs pe terenul de tenis, nu și pe cîmpul de bătălie. Polonezul spune că nu e deloc încîntat, *dar hei, nu e decît tenis, nu-i așa?* Păi tocmai, că nu e decît tenis și propaganda politică nu are ce căuta pe terenul de sport. Parcă în comunism sportul era una dintre modalitățile preferate ale propagandei ideologice. Și în nazism. Și în fascism. Ce facem, o luăm de la capăt, aceeași temă, dar cu alți actori? Așa că partidele Aryna Sabalenka v Madison Keys 6-0 6-1 și Mirra Andreieva v Iga Swiatek 7-6 1-6 6-3 e bine să rămînă acolo, pe *court*, și nu în mințile infierbîntate ale unor politicieni care visează la un Al Treilea Război Mondial. Fiecare lucru să rămînă arondat domeniului de referință: propaganda în politică, sportul pe teren. *Au mă înșel oare?*

Interogatorii și crime

Un film care mi-a amintit situația de la noi, din acei ani sumbri, cînd sabia lui Damocles era implacabilă. E vorba de *Sunt încă aici/ Aínda estou aqui/ I'm Still Here*, regizat de cunoscutul Walter Salles. Joacă magnetica Fernanda Torres, dar și Fernanda Montenegro, mama acesteia, celebră în Brazilia. Filmul punctează trei etape: anii 1970, 1996, 2014. Începe cu dictatura militară din Brazilia și crimele oribile. Nesiguranță, dispariții, tortură psihologică. Țara devine o „bombă cu ceas”.

Granița dintre bine și coșmar e adesea îngrozitor de fragilă. Iată o familie fericită: Rubens, Eunice și cei cinci copii pe plajă. Soare, zâmbete, joc. Acasă la ei e voieșie, tandrețe. Ziua fatidică: 20 ianuarie, 1970. O mașină oprește în fața casei. Bat la ușă câțiva indivizi dubioși. Trag storiurile. Îl arestează pe Rubens, fostul deputat. Eunice e derutată, speriată. Copii intră și ies, fără a intui tragedia. Trei indivizi s-au instalat în casă. Supraveghează, nu răspund la întrebări. Rubens nu se întoarce. Eunice e dusă la interogatorii. Zile și nopți în șir. Celula, trezirea. Reflector în ochi. Se aud țipetele celor interogați. Pe cimentul imund se aruncă apă, să spele sângele. Faptul că nu vedem torturile creează un impact visceral mult mai durabil. După o asemenea experiență, Eunice își reordonează viața. Casa e supravegheată. Mereu se opresc mașini stranie, iar în oraș marșurile fanatice strigă „și cu gaze foc le dăm!”. Mă întreb a mia oară: ce a învățat omenirea de la șirul de orori seculare? Nimeni nu spune că a fost arestat Rubens, guvernul neagă orice implicare. Eunice se mută în alt oraș, în Sao Paulo. Cu cei cinci copii. Pentru fiecare dintre ei, ea are o privire, o mână, un zâmbet. După schimbarea vremurilor, un reporter vine să-i pozeze. Model de reziliență, nu? Mama și copiii zâmbesc. Nu, nu zâmbiți! strigă jurnalistul. Ca să arate tristețea condiției lor. Ba nu, vor zâmbi! Ei nu au nevoie de compătimire, au rezistat. Și anii trec...1996, 2014. Marea fericire a Eunice: a obținut certificatul de deces al soțului. Adevărul, evidența.

În rolul Eunicei convinge Fernanda Torres, recompensată recent cu Globul de Aur. O mamă empatică, o soție iubitoare. Joc actoresc de o dinamică emoțională versatilă. Spre final, mama actriței preia rolul Eunice, cu chipul brăzdat de vertijul istoriei. Fior reevaluator, *fortuna labilis*. La Venetia 2024 premiul pentru cel mai bun scenariu a revenit acestui film, iar acum Oscar pentru film străin l-a primit tot *...Sunt încă aici*. Un film de excepție, de la dramă familială la thriller politic. O rafinată construcție filmică.

Șapte dintr-o lovitură

■ FACILITATORI ȘI PILOTĂRI ALE INSTRUMENTELOR. Varujan Vosganian, președintele Uniunii Scriitorilor din România, a rășfoit “Strategia” guvernamentală în domeniul culturii și l-a apucat durerea de cap. “Printre enumerări de obiective, programe și rezultate, cuvintele **carte**, **scriitor** sau **literatură** lipsesc cu desăvârșire. Veți găsi, în schimb, termeni care redefinesc, abstractizează sau uniformizează cultura, precum servicii culturale creative, lucrători, facilitatori și operatori culturali, pilotări ale instrumentelor și metodelor inovative și ale performanței energo-termice, standarde de eficiență și sustenabilitate, auditarea consumului energo-termic al spațiilor culturale, tehnologii emergente etc., etc. Niciunul dintre cuvintele care reprezintă cultura scrisă și cu care, de două secole, limba română ne-a familiarizat.” ■ FAINOȘAGUL NU-I CHIAR FAIN. “În reclame apare termenul nefericit de **fainoșag**, un ardelenism, un regionalism arhaic foarte restrâns, format din **fain** (provenit din germanul **fein**, adică frumos), căruia i s-a adăugat terminația maghiară **-șag**, precum în **uișag** (ziar), **găzdușag** (avere, gospodărie, casă mare), **pustușag** (pustiu, pustie, dezastru). Termenul

regional de **fainoșag** are o circulație atât de restrânsă în Transilvania încât este aproape neinteligibil chiar și pentru ardeleni, pe de o parte, iar, pe de alta, nu vedem de ce ar trebui popularizat pe mijloacele de difuzare în masă, din moment ce nu provine din zestrea tradițională a limbii române” – Ioan-Aurel Pop dixit! ■ LIMBAJ PROFESORAL. “Ce om normal nu vrea umilirea și prăbușirea Imperiului ruginit al Răului? Cine poate iubi nația asta de violatori, hoți și brute? Cine crede că Rusia poate fi partener pentru o țară civilizată? (...) Niște țărănoi semi-mongoloizi infami toți acești ruși. Iar cei care țin cu ei sunt ultimele gunoaie umane” – Adrian Papahagi pe Facebook, profesor universitar la Universitatea Babeș-Bolyai ■ ARTEFACTE DE PREȚ. O ieșeancă a fost prinsă de poliție în talcioc, încercînd să vîndă fragmente de ceramică dacică și piatră, inscripționate ca în muzee. Femeia a declarat că le-a primit de la cineva, după ce-i făcuse curat în casă, și că le dă ieftin – între trei și cinci lei. ■ IEȘIREA DIN GROAPĂ. Ana Blandiana, la 83 de ani: “Visul meu este următorul: să câștige alegerile prezidențiale Nicușor Dan și să reușească să-l numească premier pe Ilie Bolojan! Ar fi șansa de nesperat ca doi dintre extrem de puținii – eu, cel

puțin, doar pe ei îi cunosc! – oameni absolut cinstiți din clasa politică, oameni care au dovedit că sunt cinstiți, să ajungă să aibă puterea reală. Și cred că este singura șansă să ieșim din groapa ultimilor 10 ani. Sau 30 de ani!” ■ DINTR-UN FIR DE PĂR. Cercetătorii germani de la Institutul “Max Planck” au analizat genetic șuvițe de păr aparținând lui Ludwig van Beethoven și au descoperit că acesta ar fi murit de hepatită B, agravată de consumul de alcool. Mai mult, comparînd genomul compozitorului cu cel ale rudelor moderne, a rezultat o nepotrivire, explicabilă cel mai probabil printr-o aventură extraconjugală undeva în arborele său genealogic. Îți vine să te razi în cap! ■ O POVESTE CAM TULBURE. Alt eșec corect politic, marca “Disney”. În primul week-end pe ecrane, filmul “Albă ca Zăpada” a strâns încasări de circa 90 de milioane de dolari, mult sub așteptări. Poate pentru că protagonista, Rachel Zegler, este de origine columbiană? Poate pentru comentariile sale pro-palestiniene? Poate pentru că mama vitregă, Gal Gadot, este o cunoscută suporteră a Israelului? Doamne, ce mai poveste!

CROITORAȘUL CEL VITEAZ